

GUSTAVE FLAUBERT

OSPITIREA
SFÂNTULUI
ANTONIU

TRADUCERE DE
AL. BOGDAN

BUCUREȘTI

Editura Institutului de Arte Grafice «EMINESCU», S. A.
Strada Parlamentului, 2

1925

BUCUREȘTI

Cota ... 128 118
774 929
BIBLIOTECĂ ...

cc 318/11

9000

B.C.U. "Carol I" – Bucuresti

C774929

IN AMINTIREA
PRIETENULUI MEU

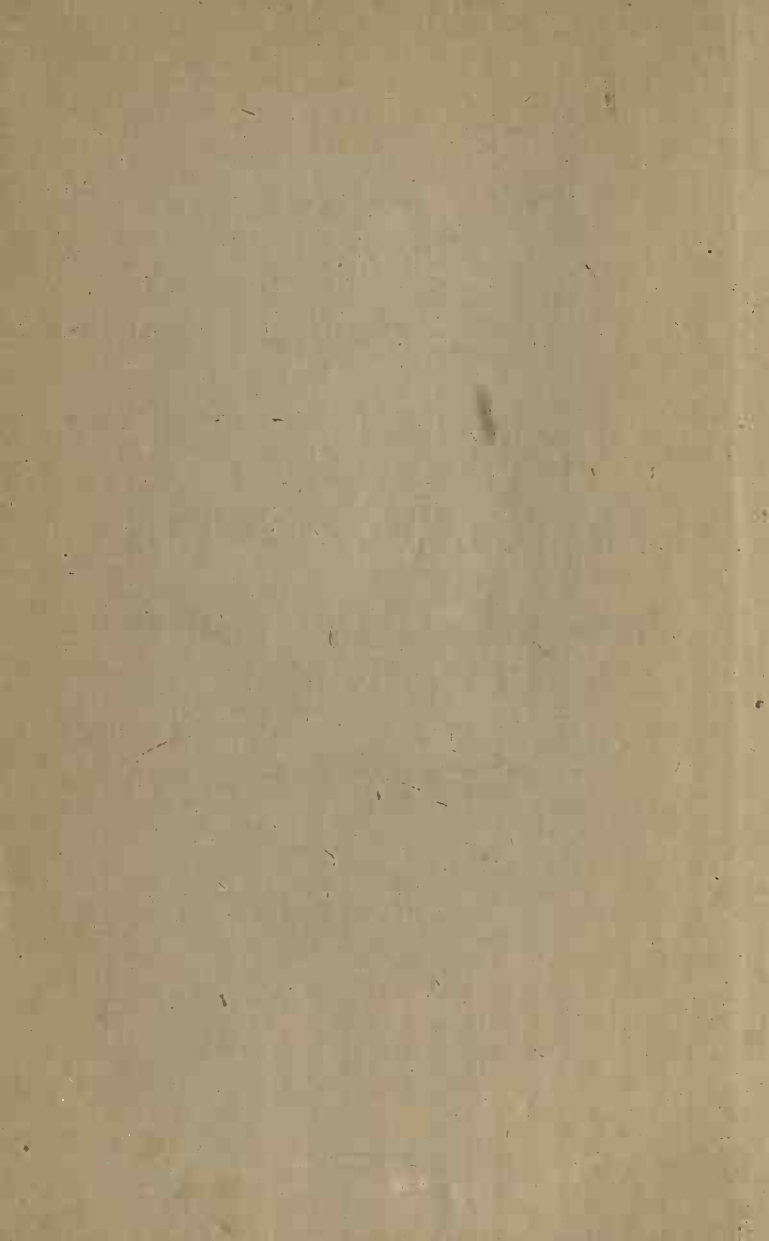
ALFRED LEPOITTEVIN

RĂPOSAT

LA NEUVILLE—CHANT—D'OISEL

IN 3 APRILIE 1848

ISPITIREA SFÂNTULUI ANTONIU

I

Era în Thebaida, în vârful unui munte, pe o platformă adusă ca o semilună și îngrădită cu bolovani.

Coliba pustnicului se află în fund. E făcută din trestii și lut, cu acoperișul scund, fără ușă. Înăuntru se deosebește un urciur și o pâine neagră; la mijloc, pe un trunchiu de lemn, o carte groasă; pe jos, pe alocuri, fire de rogoz, două sau trei rogojini, un coș, un cuțit.

La zece pași de colibă, se află o cruce lungă înfiptă în pământ; și, la celălalt capăt al platformei, un palmier încovoiat și bătrân se apleacă peste prăpastie, căci muntele se înalță ca zidul, și Nilul pare că face un lac la poalele râpelor.

Privirea este mărginită la dreapta și la stânga de îngrădirea de stânci. Dar în partea pustiului, ca niște plaje paralele, vaste dune unduioase, în șiruri de un blond cenușiu, se întind unele în urma altora, suind mereu; — apoi, dincolo de nisipuri, în zare, lanțul libic alcătuește un zid alb ca de cretă, aburit ușor de umbre viorii. În față, soarele scapătă. Cerul, la miez de noapte, are o culoare cenușie luminoasă, pe când deasupra, la mijlocul bolții albastre, se înșiră nori de purpură rânduți ca o coamă uriașă. Dungile

acestea de flacăra se întunecă, întinsurile de senin prind a păli sedefate, tufișele, pietrele, pământul, totul acum e tare ca turnat în bronz; și, în cuprins plutește o pulbere de aur atât de mărunță, încât se topește în palpitul luminii.

SFANTUL ANTONIU

care are o barbă lungă, părul lung, și un surtuc de piele de capră, stă jos, cu picioarele încrucișate, împletind rogojini. Indată ce soarele a apus, scoate un suspin adânc, și privind în zare:

Incă o zi! O zi mai puțin!

Altădată, însă nu eram atât de păcătos. Înainte de scăpăratul zorilor, începeam rugăciunile; apoi, coboram la râu să caut apă, suiam cărarea aspră cu burduful la spinare și cântam laude Domnului. În urmă, mă desfătam rânduind totul în colibă. Imi luam sculele; căutam cu grijă ca rogojinele să fie toate la fel și coșurile ușoare; căci cele mai mici fapte mi se păreau atunci datorii ce nu aveau nimic silnic.

La ceasuri hotărâte păraseam lucrul; și rugându-mă cu brațele întinse, simțeam ca o fântână de îndurare care se golea din înaltul cerului în inima mea. A secat, acum fântâna. Dece?

Merge prin îngrădirea de stânci, încet.

Toți m'au dojenit când am plecat de acasă. Mama căzu pe moarte, sora mea de departe îmi făcea semne ca să mă întorc; și cealaltă plângea, Ammonaria. Copilul pe care-l întâlneam în fiecare seară la marginea fântânii, când aducea bivoli, a fugit după mine. Inelele dela picioarele

ei străluceau în pulbere, și tunica deschisă pe șolduri flutura în vânt. Pustnicul bătrân care mă luase a certat-o din mers. Cămilele noastre galopau mereu; și nu am mai revăzut pe nimeni.

Mai întâiu, mi-am ales locuința în mormântul unui Faraon. Dar o vrajă trece prin aceste palate subpământene, în cari întunecimile par îngroșate de fumul vechiu al mirodeniilor. Din adâncul sarcofagiilor auziam eșind un glas tânguios care mă chema; sau chiar vedeam mișcându-se, deodată, blestemățiile zugrăvite pe ziduri; și am fugit până la țărnul mării Roșii într'o cetățue în ruină. Acolo, aveam tovarăși scorpionii ce se târau printre pietre, și deasupra capului, aveam mereu vulturi cari se rotiau pe cerul albastru. Noaptea, eram sfâșiat de ghiare, mușcat de ciocuri, atins de aripe moi; și draci spăimântători, urlându-mi în urechi, mă răsturnau la pământ. Odată chiar, oamenii unei caravane care se ducea spre Alexandria m'au scăpat, luându-mă cu ei.

Atunci, am vrut să învăț lângă bunul moș Didym. Deși era orb, nimeni nu-l întrecea în cunoașterea Scripturei. Când lecția era sfârșită, se sprijinea de brațul meu ca să se plimbe. Îl duceam pe Paneum, de unde se vede Farul și largul mării. Ne întorceam în urmă prin port, trecând pe lângă oameni de toate neamurile, până la Cimerienii îmbrăcați în piei de urs și Gymnosofiștii dela Gange frecăți cu balebă de vacă. Dar necurmat câte o bătae se isca pe uliți, din cauza Evreilor ce nu vroiau să plătească birul, sau din cauza răsvrătiților cari cătau să gonească pe Romani. Dealtfel, orașul este plin de eretici, de învățăcei de ai lui Manes, Valentin, Basilide, Arius, — toți punând stăpânire pe tine pentru a discuta și a te convinge.

Cuvântările lor îmi revin uneori în minte. De geaba nu le dai ascultare, — te turbură.

Am căutat adăpost la Colzim; și pocăința mea fu atât de înaltă, încât nu mai mi-era frică de Dumnezeu. Câțiva s'au strâns în jurul meu ca să se facă sihaștrii. I-am silit să urmeze învățăminte folositoare, din ură față de ciudățeniile gnosticilor și față de spusele filozofilor. De pretutindeni mi se trimetea vorbă; lumea venea să mă vadă din depărtări.

În acest timp, poporul schingiuia pe credincioși, iar setea de muceniec mă aduse la Alexandria. Prigoana încetase de trei zile.

Pe când mă întorceam, un val de oameni mă opriră în fața templului lui Serapis. Mi s'a spus că era o ultimă pildă pe care guvernatorul voia să o dea. În mijlocul porticei, în bătaia soarelui, o femeie goală era legată de o coloană, doi soldați biciuind-o cu harapnice; la fiecare lovitură întregul ei trup se încovoia. S'a întors, cu gura deschisă; — și pe deasupra mulțimei, prin părul lung care-i ascundea fața, mi s'a părut că recunosc pe Ammonaria...

Totuși... aceasta era mai mare..., și frumoasă..., minunată!

Iși trece mâinile pe frunte.

Nu! nu! nu vreau să mă gândesc!

Altă dată, Athanase m'a chemat să-l ajut împotriva Arianilor. Totul s'a mărginit la țipete și batjocoriri. Dar, de atunci, a fost vorbit de rău, i s'a luat scaunul și a fost pus pe fugă. Unde o fi, acum? nu știu! Au atât de puțină grijă să-mi dea de știre. Toți apostolii mei m'au părăsit, Hilarion ca și ceilalți!

Avea poate cincisprezece ani când a venit; și mintea lui era atât de dornică de a ști, încât îmi puneă în fiecare clipă întrebări. Apoi, asculta cu înfățișarea gânditoare; — și lucrurile de cari aveam nevoie mi le aducea fără șoaptă, mai sprinten ca o căprioară, vesel de altfel, încât ar fi făcut să râdă și pe patriarhi. Țineam la el ca la copilul meu.

Cerul e roșu, pământul negru în întregime. Sub răbufnirile vântului brazde întregi de nisip se înalță ca giulgiurile întinse, apoi cad. Printr'o geană de senin, deodată trec pasări în stol triunghiular asemeni unei bucăți de metal, din care numai marginile freamătă.

Antoniou le privește.

Ah! cum ași vrea să mă duc cu ele!

De câte ori, astfel, nu am privit cu dor corăbiile lungi, ale căror pânze seamănă cu aripele, și mai ales când duceau departe pe aceia pe cari îi promisem la mine! Câte bucurii simțite împreună! De câte ori nu ne-am spus dorurile! Nici unul nu m'a mișcat mai mult, decât Ammon; îmi povestea călătoria sa la Roma, Catacombele, Coliseul, credința femeilor strălucite, atâtea altele! și n'am vrut să plec cu el! De unde îmi vine încăpățânarea de a continua o asemenea viață? Ași fi făcut mai bine dacă rămâneam la călugării din Nitria, căci mă rugau atâta! Fiecare stă într'o chilie deosebită, vorbind însă între ei. Duminica, trâmbița îi adună la biserică, unde se văd atârdate trei gârbace, cari servesc la pedepsirea vinovaților, hoților și a celor intrați fără voie, căci învățămintele lor sunt aspre. Ei nu duc totuși, lipsa anumitor bucurii. Cre-

dincioșii le aduc ouă, fructe și chiar scule bune de scos spinii din picior. Sunt și podgorii lângă Pisperi, iar aci dela Pabena au o plută cu care se duc să caute merinde.

Dar ași fi slujit mai bine pe frații mei, dacă ași fi fost numai preot. Ajuți pe sărmani, împarți grijană, ești om cu vază în familie.

De altfel, nu toți laicii sunt afurișiți, și nu atârna decât de mine ca să fiu... de pildă... gramatic, filozof. Ași avea în odae un glob de trestie, ași sta mereu cu tăblițele în mână, ași avea băeți tineri în jurul meu, și la poartă, drept firmă, o coroană de laur agățată.

Dar e prea multă trufie în aceste izbânzi. Soldat ar fi fost mai bine. Eram voinic și îndrăzneț, — destul ca să întind otgoanele aruncătoarelor de bolovani, să trec prin păduri întunecoase, să intru cu chivăra pe cap în orașele fumegânde! Nimic nu mă împiedeca, de asemeni, să cumpăr cu banii mei o slujbă de vameș la un pod, și călătorii m'ar fi învățat întâmplări, arătându-mi în bagajele lor o sumă de lucruri ciudate.

Neguțătorii din Alexandria se plimbă în zilele de sărbătoare cu luntrea pe râul Canope, și beau vin din potire de lotus, în zgomotul tamburinelor cari fac să se zgudue cărciumile dealungul malului! Mai departe, arborii tăiați în forme țuguiate, apără împotriva vântului de miazăzi fermele liniștite. Acoperișul caselor înalte se sprijină de coloane subțiri, apropiate ca zăbrelele unei ferestre; și printre ele stăpânul, întins pe un jâlț lung, își zărește toate ogoarele în jurul lui, cu vânători prin grâu, teascul unde se culege via, boii dela treerat. Copiii săi se joacă în țărână; soția se apleacă să-l sărute.

Din întunecimea alburie a nopții, apar ici și colo boturi ascuțite, cu urechi ciulite și ochi strălucitori. Antoniu se duce spre ele. Bolovani se desprind, fiarele fug. Era o cireadă de șacali.

Unul singur a rămas, stând în două labe, cu trupul arcuit și capul înclinat într-o parte, cu înfățișarea plină de teamă.

Ce frumos el ași vrea să-l mângâiu cu mâna pe spinare, ușor.

Antoniu șueră, ca să-l facă să vie. Șacalul piere.

Ah! se duce după ceilalți! Ce singurătate! Ce plictiseală!

Râzând amar:

E o viață atât de frumoasă să îndoști la foc lemne de palmier ca să faci bâte ciobănești, și să împletești coșuri, să coși rogojine, și apoi să schimbi toate acestea cu Pribegii pe pâine care-ți rupe dinții! Ah! sărmanul de mine! nu se mai sfârșește odată! Mai bine moartea! Nu mai pot! Destul! Destul!

Isbește cu piciorul în pământ, și cu pași repezi ocolește stâncile, apoi oprindu-se fără suflare, izbucnește în plâns și se culcă pe jos, într-o rână.

Noaptea e liniștită; miile de stele clipeșc; nu se aude decât zgomotul uriașilor păianjeni de Tarent.

Brațele crucii fac o umbră pe nisip; Antonin, care plânge o zărește.

Ce slab sunt, Doamne! Curaj, trebuie să mă scol!

Intră în colibă, scoate un tăciune din spuză, aprinde o torță și o sprijină pe trunchiul de lemn, ca să lumineze cartea groasă.

Dacă ași lua... Viața Apostolilor?... da!.. oriunde!

„El văzu cerul deschis, și o pânză întinsă ale cărei colțuri coborau, și în care se aflau tot felul de dobitoace pământeste și fiare sălbatece, serpi și pasări; și un glas îi zise: Petre, scoală-te! omoară, și mănâncă!”

Deci, Domnul voia ca apostolul său să mănânce de toate?... pe când eu..

Antoniou rămâne cu bărbia în piept. Foșnetul paginilor mișcate de vânt, îl face să ridice capul, și citește:

„Evreii omoriră cu paloșe pe toți dușmanii lor, și făcură un mare măcel, astfel încât jură stăpâni pe viața și pe moartea celor pe cari îi pizmuiau.”

Urmează numărătoarea oamenilor uciși de ei: șaptezeci și cinci de mii. Suferiseră atâta! De altfel, dușmanii lor erau dușmanii adevăratului Dumnezeu. Și cum trebuie să se fi bucurat că se răzbună, măcelărind pe iubitorii de chipuri cioplite! Cetatea desigur gêmea de morți! Erau în pragul grădinilor, pe scări; la o astfel de înălțime ajungeau în odăi, încât ușile nu se mai puteau închide!.. — Dar iată că mă scufund în gânduri de omor și sânge!

Deschide cartea în altă parte.

„Nabuchodonosor se închină cu fața la pământ și proslăvește pe Daniel.“

Ah! Ei bine! Prea-Înaltul ridică pe profeții săi deasupra regilor; acesta, totuși trăia în ospățuri, mereu îmbătat de desfătări și trufie. Dar Dumnezeu, ca pedeapsă, l-a prefăcut în vită. Mergea în patru label!

Antonin începe să râdă; și deschizând brațele, cu vârful degetelor, răsfoește fără să vrea cartea. Privirea îi cade pe această frază:

„Ezechias se bucură foarte de sosirea lor. Le arată parfumurile lui, aurul și argintul, toate mirodeniile, esențele, toate vasele scumpe, și tot ce se găsea în comorile lui.“

Imi inchipui... că se vedeau ridicate până în tavan mormanele de pietre scumpe, diamante, galbeni persani. Un om care stăpânește o îngrămadire atât de mare de bunuri nu mai e la fel cu ceilalți. El se gândește mânuindu-le că ține produsul unei cătimi nemăsurate de munci, că ține parcă viața noroadelor, pe care a supt-o și poate să o risipească. Iată o măsură de folos regilor. Cel mai înțelept dintre toți nu a făcut altfel. Corăbiile îi aduceau fildeș, maimuțe.. Dar unde e?

Răsfoește iute.

Ah! Iată:

„Regina din Saba, cunoscând jaima lui Solo-

mon, veni să-l ispitească, spunându-i ghicitori“.

Cum nădăjduia să-l ispitească? Diavolul a voit și el să ispitească pe Isus. Dar Isus a izbândit fiindcă era Dumnezeu și Solomon mulțumită poate învățaturii sale de vrăjitor. E măreață, învățătura aceasta! Căci lumea, — după cum m'a lămurit un filozof, — face un întreg, ale cărui părți, au înrăurire unele asupra altora, ca mădulele aceluiași trup. E vorba să cunoști iubirile și respingerile firești ale lucrurilor, apoi să le pui în mișcare... S'ar putea deci schimba ceea ce pare a fi orânduire nestrămutată?

Atunci, cele două umbre desenate în spatele lui de brațele crucii se întind înainte. Ele formează ca două coarne mari; Antonin strigă:

Ajutor, Doamnel...

Umbra a revenit la locul ei.

Ah!... era o părere! nimic altceva! — Degeaba îmi frământ mintea! Nu am nimic de făcut!... absolut nimic de făcut!

Se așează și își încrucișează brațele.

Totuși... am crezut că simt apropierea... Dar dece ar veni?... De altfel, parcă nu cunosc eu viclesugurile „Lui“? Am gonit dela mine pe călugărul pocit care-mi dăruia, râzând, pâinuțe calde; pe centaurul care încerca să mă ia pe spinarea lui; — și pe copilul acela negru ivit în mijlocul nisipurilor, care era foarte frumos, și care mi-a spus că se numește duhul destrăbălării.

Antoniou umblă de colo până colo, iute.

Prin tagma mea s'a clădit mulțimea aceasta de schituri, pline de călugări, ce poartă pe piele brăuri țepoase, sub blănurile de capră, și sunt atât de mulți încât ar putea să facă o armată! Am însănătoșit de departe pe bolnavi; am gonit dracii; am trecut fluviul în mijlocul crocodililor; împăratul Constantin mi-a scris trei epistole; Balacius, care scuijuse pe ale mele, a fost sfâșiat de proprii lui cai; poporul din Alexandria, la ivirea mea se bătea să mă vadă, și Athanase m'a însoțit arătându-mi calea. Dar am și pățimit! Iată mai bine de treizeci de ani de când stau în pustiu, gémând mereu! Am dus în spinare optzeci de livre de bronz ca Eusebiu, mi-am lăsat trupul să-l înțepă găngăniile cum a făcut Macarie, am stat cincizeci și trei de nopți fără să închid ochii ca Pacom; și cei cărora li se taie capul, cărora li se zmulge carnea cu cleștele sau cari sunt arși pe rug, au mai puțină tărie, poate, dat fiindcă viața mea este o neîntreruptă mucenicie.

Antoniou se domolește.

Desigur, nimeni nu e chinuit mai greu decât mine! Inimile miloase pier. Nu mai mi se dă nimic. Mantia mi s'a învechit. Nu mai am târlaci, nu am măcar un blid! — căci, am împărțit săracilor și rudelor tot ce am avut, fără să păstrez un ban. Fie numai ca să am sculele trebuincioase muncii mele, mi-ar trebui parale. Oh! nu multe! o sumă mică!.. Ași fi cumpătat.

Părinții din Niceea, în antirii de purpură, ședeau ea magii, pe tronuri, dealungul zidului; și au fost înbuibați la un ospăț și coplesiiți cu laude, mai

ales Pafnute, fiindcă e chior și șchiop de când cu prigoana poruncită de Dioclețian! Impăratul i-a sărutat orbita goală de mai multe ori; ce prostiel! De altfel, Conciliul avea membrii atât de ticăloși! Un episcop din Scythia, Theofil; un altul din Persia, Ioan: un păzitor de vite, Spiridion! Alexandru era prea bătrân. Athanase ar fi trebuit să arate mai multă blândețe Arienilor, ca să mai lase și ei la tocmeală.

Cum era să facă părinții aceasta! Nici n'au vrut să mă asculte! Cel care vorbea împotriva mea, — un tânăr înalt cu barba încrețită, — îmi zvârlea, cu o înfățișare liniștită, răspunsuri viclene; și, în vreme ce îmi căutam vorbele, mă priveau cu ochi răi, lătrând ca hienele. Ah! de ce n'am putut să fac pe Impărat să-i surghinească pe toți, sau măcar să-i bată, să-i strivească, să-i văd suferind! Eu nu sufăr oare destul?

Se sprijină, clătinându-se, de colibă.

Ce sfârșală! am postit pprea mult! Dacă ași mânca... numai odată, o bucată de carne.

Inchide ochii, lăncezind:

Ah! carne roșie... o ciorchină de struguri să mușc din ea!.. Lapte covăsit ce tremură în blid!

Dar ce am?... Ce am oare?... Simt că-mi crește inima ca marea ce se umflă în fața furtunii.

O nesfârșită moleșeală mă copleșește, și în aerul fierbinte curg parcă parfumuri de femei. Dar nici o femeie, n'a venit...

Se întoarce spre poteca dintre stânci.

Pe aci vin, legămate în litiere purtate pe brațe

negre de eunuci. Coboară și încrucișându-și mâinile încărcate cu inele, ingenunchiază. Imi povestesc neliniștile lor. Nevoia unei voluptăți supraomenești le chinue; ar vrea să moară, au văzut în vise zei cari le cheamă; — și poalele rochiilor cad pe picioarele mele. Le alung, „Oh! nu, spun ele, nu încă! Ce trebuie să fac?” Orice canon le-ar place. Ele cer pe cele mai maștere, cer să împart cu ele pocăința mea, să trăiască cu mine.

E mult de când nu am mai văzut femeii! Poate că au să vină? dece nu?.. Dacă deodată... ași auzi sunând zurgălăi de catâr pe munte. Mi se pare că...

Antoniou se agață de o stâncă. Ia capătul potecii; se apleacă și străpunge cu privirile întunericul.

Da! colo, în fund de tot, o mulțime se mișcă; par oameni cari dibuesc drumul. E pe aci! Se înșală.

Chemând.

Pe aci! vino! vino!

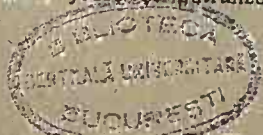
Ecoul răspunde: Vino! vino!
Brațele îi cad în jos. Inmărmurit:

Ce rușine! Ah! sărmane Antoniu!

Și îndată, aude șoapte: „Sărmane Antoniu!”

E cineva? răspunde!

Vântul cântă trecând printre stânci; și în răsunetele nelămurite, ei deosebește VOCI ca și când aerul ar cuvânta. Sunt joase și pătrunzătoare, — șueră.

CEA DINTAIU

Vrei femei?

A DOUA

Mari grămezi de aur, poate?

A TREIA

Un paloş lucitor?

CELELALTE

- Intreg norodul te proslăveşte.
- Adormi!
- Ii vei doborî.

În acelaş timp lucrurile se transformă. La poalele stâncii, bătrânul palmier, cu mănunchiul său de frunze galbene, se schimbă în trupul unei femei, aplecată peste prăpastie, cu părul lung, fluturând în abis.

ANTONIU

se întoarce spre colibă; şi scaunul pe care se află cartea groasă, cu paginile încărcate de litere negre, i se pare un copăcel acoperit cu totul de rândunici.

Fără îndoială era jocul de lumini al torţii!...
S'o stingem!

O stingem, întunericul este adânc.

Şi, deodată, trec prin mijlocul văzduhului, mai întâiu un şuvoiu de apă, în urmă o curtizană, un colţ de templu, un chip de soldat, un car cu doi cai albi, cari sar în două picioare.

Aceste vedenii se ivesc deodată, svâcnite pe fondul nopții, ca picturile stacojii de pe abanos.

Mișcarea lor se iuțește. Trec prin față amețitor.

Alteori, se opresc și se destramă treptat, se șterg sau sboară, și îndată altele vin.

Antoniou închide pleoapele.

Se înmulțesc, îl înconjură, îl împresoară. O spaimă nespūsă îi năvălește în plept și nu mai simte decât o ghiară ce-l sfâșie lăuntric. Cu toată larma din capul său, simte totuși o liniște grea care-l desparte de lume. Incearcă să vorbească; zadarnic! Pare că închegarea întreagă a ființei sale se desface; și, neputând să mai îndure, Antoniu cade pe rogojină.

Atunci o umbră mare, — mai străvezie decât o umbră firească, — și pe care alte umbre o împodobesc dealungul marginilor ei, se arată pe pământ.

E Diavolul, sprijinit în coate pe acoperișul colibei și având sub aripe, — ca un liliac uriaș care-și alăptează puii, — cele Șapte Păcate Capitale, ale căror capete ce se strâmbă, se întrezăresc nelămurit.

Antoni, cu ochii mereu închiși, se desfată de nemiscarea lui; întinzându-și mădularele pe rogojină.

I se pare moale rogojina, tot mai moale, ca o saltea, care se înalță, se face pat, patul o corabie; unde clipotesc lovindu-i coastele.

De o parte și de alta, se ridică două limbi de pământ negru, acoperite cu ogoare îngrijite, cu sicomori din loc în loc. Un zgomot de tobe și cântăreți răsună în depărtare. Sunt oamenii cari se duc la Canope să doarmă pe templul lui Serapis, ca să aibă visuri. Antoni știe aceasta; — și plutește, împins de vânt, printre malurile canalului. Frunzele de papirus și florile roșii de lotus sfânt, mai mari ca omul, se înclină deasupra lui. E întins în fundul bărcii; o lopată, în spate, se târăște prin apă. Din când în când se stârnește o adiere caldă, și trestiiile subțiri se clonesc între ele. Murmurul undelor descrește. O toropeală îl cuprinde. Visează că e un pustnic din Egipt.

Atunci se ridică tresărind.

Am visat?.. Era atât de vădit, încât mă tem că nu. Gâtlejul mă arde! Mi-e sete!

Intră în colibă, și dibuește la întâmplare, peste tot.

Pământul e jilav!.. A plouat? Uite! cioburi: s'a spart urciorul!.. dar burduful?

Il găsește.

Goll gol de tot!

Ca să cobor la râu, mi-ar trebui cel puțin trei ceasuri, și noaptea este atât de adâncă, încât nu ași vedea să mă îndrept. Leșin de foame. Unde e pâinea?

Dupăce a căutat îndelung, culege de jos o coaje mai mică decât un ou.

Cum? Au mâncat-o șacalii? Ah, afurisiții!

Și mâniat, aruncă pâinea.

Abia a făcut acest gest, că iată o masă acoperită cu tot felul de bunătăți.

Fața de masă din byssus, vărgată ca panglicile sfincșilor, face cercuri luminoase. Pe ea se află greoaie ciosvârte de carne roșie, pești mari, pasări cu penele lor, fiare cu blana lor, fructe de o colorație aproape omenească; iar bucățile de gheață albă și cupele de cristal violet schimbă reflexe între ele. Antoniu zărește în mijlocul mesei un mistreț scaldat în aburul ce-i es din toți porii, cu labele sub pânțec, cu ochii pe jumătate închiși; — și gândul că poate să mănânce această fiară enormă îl bucură nespus. Apoi,

sunt lucruri pe cari nu le-a mai văzut niciodată; tocături rumene, piftii de culoarea aurului, tocane în cari plutesc ciuperca ca nuferea pe un iaz, și spume atât de ușoare, încât seamănă cu norii.

Și aroma lor îi aduce mirosul sărat al Oceanului, răcoarea fântânelor, parfumul pătrunzător al codrilor. Își umflă nările cât poate; îi lasă gura apă; își spune că are bunătați pentru un an, pentru zece ani, pentru toată viața!

Cu cât își plimbă pe bucate privirile lacome, alte bunătați se îngrămădesc, făcând o piramidă, ale cărei colțuri se năruiesc. Vinurile încep să curgă, peștii să sară, sângele clocotește în mâncări, miezul fructelor carnoase se întinde ca buzele îndrăgostite; și masa i se înalță până la piept, până la bărbie, — având numai un singur taler și o singură pâine, ce se află chiar în fața lui.

Vrea să apuce pâinea. Alte pâini se arată.

Pentru mine!.. toate! dar..

Antoniou se dă înapoi.

În loc de una cât era, iată!.. E o minune, așa dar, aceiași pe care a făcut-o Domnul..

În ce scop? Ei! tot restul nu e mai puțin neînțeles! Ah! piei drace, piei drace!

Dă cu piciorul în masă. Aceasta piere.

Nu mai e nimic? nu!

Răsufală adânc.

Ah! ispitirea era vâjnoasă. Dar cum m'am ferit!

Ridicând capul, se împiedecă de un lucru sunător.

Ce să fie?

Antoniou se apleacă.

Iacă! o cupă! cineva, călătorind a pierdut-o.
Se prea poate...

Iși udă degetul, și freacă.

Sclipește! metal! Totuși, nu văd ce e...

Aprinde torța și cercetează cupa.

E de argint, împodobită cu boabe pe margine,
cu o medalie în fund.

Face să sară medalia, scormonind cu unghia.

E o monedă care face... între șapte și opt
drahme; nu mai mult! Dar ce-are aface! ași putea
cu ea să-mi iau o blană de oae.

Un reflex al torșil luminează cupa.

Nu se poate! de aur! da!.. întreagă de aur!

O altă piesă, mai mare, se află în fund. Sub
aceasta, găsește mai multe altele.

Dar aceasta face o sumă... destul de mare ca
să ai trei boi... un ogor!

Cupa este acum plină de piese de aur.

Haida-del o sută de robi, soldați, o mulțime,
cu ce să cumperi...

Boabele de pe marginea cupei se desfac, formând
un șirag de perle.

Cu podoaba aceasta poți avea chiar pe femeea
Impăratului!

Antoniou răstoarnă șiragul în palmă. Ține cupa cu
mâna stângă și cu cealaltă ridică torța ca s'o lumineze
mai bine. Ca stropii ce curg din șipot, din cupă se
deşartă în șuvoiu neîntrerupt, — astfel încât să facă
o grămăjoară pe nisip, — diamante, rubine și safire
amestecate cu piese mari de aur, purtând efigii de regi.

Cum? cum? stateri, cicli, darici, ariandici! Alexan-
dru, Demetrius, Ptolomeii, Cezari dar nici unul din
ei nu avea atâta! Voi putea să fac orice! nu voi mai
suferi și razele acestea cari mă orbesc! Ah! mi se
umple inima de bucurie! ce bine e! da!... da!... încă!
nu e destul! Zadarnic le-ași zvârli mereu în mare,
tot mi-ar mai rămâne. Dece le-ași pierde? Am să
păstrez tot; fără să spun la nimeni; voi pune să-mi
sape în stâncă o cămară căptușită cu foi de bronz —
și voi veni acolo, să simt cum mi se înfundă călcăiele
în grămezile de aur; îmi voi vârâ brațele până în
coate, ca în sacii cu grâne. Vreau să-mi frec obrazii
cu ele, să mă culc peste ele!

Lasă torța să-l scape, ca să îmbrățișeze mormanul;
și cade cu pieptul la pământ.

Se scoală. Locul este cu desăvârșire gol.

Ce am făcut?

Dacă ași fi murit în clipa aceea, ar fi fost
iadul! iadul fără cruce!

Tremură din adâncul mădularelor.

Sunt oare afurisit? Ei nu! e vina mea! mă las să cad în toate capcanele ispitii. Nu se poate om mai tâmp și rău ca minne. Ași vrea să mă bat, sau mai de grabă să mă desfac din trupul meu! De prea multă vreme mă stăpânesc! Simt nevoia să mă răzbuț, să lovesc, să ucid! e ca și când ași avea în suflet o haită de fiare sălbatece. Ași vrea, izbînd cu securea, în mijlocul unei mulțimi... Ah! un pumnal! ..

Se repede la cuțitul său, pe care-l zărește. Cuțitul îi alunecă din mână, și Antoniu rămâne sprijinit de zidul colibei, cu gura deschisă larg, nemișcat, — cataleptic. (!)

Totul din preajma lui a dispărut. Se crede la Alexandria pe Paneum, munte artificial, încercuit de o scară răsucită ce se înalță în mijlocul orașului.

În fața lui se întinde lacul Mareotis, la dreapta marea, la stînga câmpia, — și, lângă el, un amestec de acoperișuri furtite, printre cari trec dela miază-noapte la miazăzi și dela răsărit la apus, două străzi ce se încrucișează formînd în toată lungimea lor, un șir de portice cu ornamente corintiane. Casele cu acoperișuri povârnlite, ce se ridică de lângă această îndoită colonadă, au ferestre cu geamurile colorate. Din unele es în afară enorme colivii de lemn, prin cari aerul năvălește înăuntru.

Monumente de diferite arhitecturi se îngrămădesc unele lângă altele. Pilonii egipteni domină templele grecești. Obeliscurile apar ca niște lăncii din crenelele de cărămidă roșie. În mijlocul plețelor sunt Hermesi cu urechile ciulite și Anubiși cu cap de câine. Antoniu zărește mozaicuri în curți, și covoare prinse de grinzile acoperișului. (!)

Cuprinde, dintr'o singură privire, cele două porturi (Portul Mare și Eunostul), rotunde amândouă ca două circuri, despărțite printr'un zăgaz ce unește Alexandria cu insulița stâncoasă pe care se ridică turnul Farului, în patru colțuri, înalt de cinci sute de coți și cu nouă caturi, — având în vârf o grămadă de cărbuni negri ce fumează.

Mici porturi lăuntrice împart porturile principale. Stăvilarul, la fiecare capăt, se termină cu poduri așezate pe coloane de marmură înfipte în mare. Corăbii cu pânze trec pe dedesubt; și grele luntre pline cu mărfuri, bărci încrustate cu fildes, gondole cu corturi mici pe ele, trireme și bireme, tot felul de vase, alunecă pe ape sau zac lângă cheuri.

În jurul Marelui Port, se află un șir neîntrerupt de clădiri regești: palatul Ptolemeilor, Muzeul, Posidium, Cesareum, Timonium în care s'a refugiat Marc-Antoniul, Soma care conține mormântul lui Alexandru; — pe când în celălalt capăt al orașului, după Eunost, se zăresc, într'o mahala, fabricile de sticlă, de parfumuri, de papirus.

Precupeți, hamali, vizitii de măgari, aleargă, se ciocnesc. Ici și colo, un preot al lui Osiris cu o blană de panteră pe umeri, un ostaș roman cu chivără de bronz, mulți arapi. În pragul prăvăliilor, femeile se opresc, meseriașii lucrează; și scârțâitul carelor face să zboare păsările cari ciugulesc de pe jos gunoarele măcelăriilor și resturile de pește.

Pe uniformitatea caselor albe, liniile străzilor pun ca o rețea neagră. Piețele pline de ierburi formează pe ea buchete verzi, uscătoarele văpsitorilor plăci de culori, podoabele de aur de pe frontonul templelor puncte luminoase, — totul cuprins în imensa îngrădire orală de ziduri cenușii, sub bolta cerului albastru, lângă marea nemișcată.

Dar mulțimea se oprește privind spre apus, de unde vin enorme vârtejuri de pulbere.

Sunt călugării Tebaldei, învestmântați în piei de capră, înarmați cu bâte, și urlând un cântec religios de războiu, cu refrenul acesta: „Unde sunt ei? unde sunt?”

Antoniou înțelege că vin să ucidă pe Arleni.

Deodată străzile se golesc, — și nu se mai văd decât picioare ridicate.

Singuratecii sunt acum în oraș. Groaznicele lor cio-mege, bătute în ghinturi, se învârtesc ca sori de oțel. Se aude zgomotul lucrurilor sparte în case. Sunt și răstimpuri de liniște. Apoi, țipete sfâșietoare se ridică.

Dintr'un capăt în altul al străzilor, e o vâltoare de norod spăimântat.

Unii au sulite. Câteodată, două cete se întâlnesc, fac una; și grămada alunecă pe lespezi, se desface, se potolește. Dar alți oameni cu părul lung se ivesc mereu.

Fire de fum se strecoară prin colțurile clădirilor. Canaturile ușilor în țandări. Ziduri se prăbușesc. Grinzile tavanelor cad.

Antoniou găsește aci pe toți dușmanii săi, unul după altul. Recunoaște chiar dintre cei uitați înainte de a-i ucide, îl batjocorește, spintecă, sugrumă, izbește de moarte, târăște pe bătrâni de barbă, strivește copiii, lovește pe răniți. Și toți se răsbună pe destrăbălare; cei ce nu știu să citească sfăște cărțile; alții sparg, fac țandări statuile, picturile, mobilele, lavițele, mii de lucruri delicate a căror întrebuintărea ei nu o cunosc și cari, din această pricină, îi scot din fire. Din când în când, se opresc gâfâind, apoi încep iară.

Locuitorii, ascunși în curți, gem. Femelle ridică spre cer ochii în lacrimi și brațele goale. Ca să îmblânzească pe Singurateci, le îmbrățișează genunchii; ei le răstoarnă pe spate; și sângele țâșnește

până în tavan, cade în cascadă de-alungul zidurilor, curge șuvoaie din trunchiul cadavrelor decapitate, umple jghiaburile, face pe pământ mocirle întinse și roșii.

Lui Antoniu sângele i-a ajuns până la genunchi.

Merge prin sânge, soarbe picăturile căzute pe buzele lui, și tresare de plăcere simțindu-l pe trup, sub tunica de păr, care e udă learcă.

Noaptea vine. Imensul vuet se potolește.

Singuratecii au dispărut.

Deodată, pe galeriile ce mărginesc pe dinafară cele nouă caturi ale Farului, Antoniu zărește linii groase și negre, cum ar fi corbii așezați pe crăci.

O mare oglindă de aramă, întoarsă spre largul mării, oglindește corăbiile de pe valuri.

Antoniu se desfătă privindu-le, și pe măsură ce le privește, corăbiile sporesc.

Sunt îndesate într'un golf ce are forma unui corn. Inapoi, pe o limbă de pământ, se întinde un oraș nou, cu arhitectura romană, cupole de piatră, acoperișuri fuguiate, marmore roze și albastre, și cu o risipă de bronz bătut în capetele coloanelor, pe crestele caselor, în colțurile chenarelor. O pădure de chiparoși pe dealuri. Culoarea mării este mai verde, aerul mai rece. Pe munții din zare zăpadă.

Antoniu își caută drumul, când, un om îl întâmpină și-i spune: „Vino! Te așteaptă!”

Trece prin for, intră într'o curte, se pleacă pe sub o poartă; și ajunge în fața palatului, a cărui fațadă este împodobită cu o statuie de ceară reprezentând pe împăratul Constantin ce răpune un balaur. Un bazin de porfir are în mijlocul său o scolcă de aur plină cu fisticuri. Călăuza îi spune că poate să ia ceea ce Antoniu face.

Apoi, păru că se pierde într'o înșiruire de încăperi.

Se văd, de-alungul zidurilor de mozaic, generali dăruind Impăratului pe palma întinsă orașe cucerite. Și peste tot, sunt coloane de bazalt, zăbrele împletite din fire de argint, jălțuri de fildes, scoarțe țesute în perle. Lumina cade din bolți; Antoniu merge mereu. Adie parfumuri calde; aude, uneori, zgomotul ușor de sandale. De veghe în sălițe, străjerii, — ce par automați —, poartă pe umeri băte de coraliu.

În sfârșit, a ajuns într'o sală ce se termină în fund cu perdele de hiacinte, cari se dau în lături și descoperă pe Impărat, așezat pe tron, cu vestmântul violet și încălțăminte roșie cu șireturi negre.

O coroană de perle încercuește părul lui rânduit în bucle simetrice. Are pleoapele grele, nasul drept, înfățișarea greoaie și vicleană. În colțurile baldachinului întins deasupra capului său, se află patru porumbițe de aur, și la picioarele tronului stau așezați doi lei de zmalț. Porumbițele încep să cânte, leii să răgească. Impăratul își rotește ochii, Antoniu pășește înainte; și îndată, fără pregătiri, își povestesc întâmplări. În Antiochia, Ephes și Alexandria, templele au fost prădate și din statule zeldor s'au făcut oale și tingiri; Impăratul râde cu poftă. Antoniu îl dojenește pentru îngăduința sa față de Norațieni. Dar Impăratul se mânie; Norațieni, Arieni, Maleciani, de toți i s'a urât. Admiră însă episcopatul, căci creștinii ascultând de episcopi, cari țin de cinci sau șase dregători, e destul să câștige pe aceștia, ca să ai de partea ta pe toți ceilalți. De aceea, a avut grijă să le găsească sume însemnate. Dar disprețuește pe părinții Conciliului din Niceea. „Hai să-i vedem!“ Antoniu îl urmează.

Și trec deadreptul pe o terasă.

Ea domină un hipodrom, plin de lume, și de pe care se înalță colonade, pe unde se plimbă restul mulțimii. În mijlocul câmpului de alergări se întinde

o platformă îngustă, având înșirate în lungime un templu mic al lui Mercur, statuia lui Constantin, trei șerpi de bronz înecolăciți între ei, la un capăt ouă mari de lemn, și la celălalt șapte delfini cu cozile în sus.

În spatele chioșcului împărătesc, curtenii, dregătorii și patricianii se înșiră până la primul cat al unei biserici, ale cărei ferestre sunt împodobite cu femei. La dreapta se află tribuna partidului albastru, la stânga tribuna verzilor, jos o ceată de soldați, și la înălțimea arenei un rând de arcuri corintiane, formând intrarea în loji.

Alergările încep, caii se aliniază. Penaje înalte, prinse între urechile lor, se leagănă în vânt ca pomii; și caii zmucesc sărind, care în chip de scolci, mânate de surugii investmântați în zale multicolore, cu mâneci strâmte jos și largi la umeri, cu picioarele goale, cu barba și părul ras pe frunte, după moda Hunilor.

Antoniou este mai întâiu asurzit de larma glasurilor. De sus până jos, nu vede decât fețe văpsite, vestimente împestrițate, plăci de argint; și nisipul arenei, alb de tot, care strălucește ca o oglindă.

Împăratul îi vorbește. Îl încredințează lucruri însemnate, tainice, îl mărturisește uciderea fiului său Crispus, îi cere chiar sfaturi pentru sănătatea sa.

În acest timp, Antoniu zărește sclavii din fundul lojilor. Sunt părinții Conciliului dela Niceea, în zdrențe, zvârliți acolo. Mucenicul Pafnute țesală coama unui cal, Teofil spală picioarele altuia, Ioan unge copitele unul al treilea, Alexandru strânge baligă într'un coș.

Antoniou trece în mijlocul lor. Îl înconjură, îl roagă să pue o vorbă bună, îi sărută mâinile. Mulțimea întreagă îl hulduește; și el se desfată de înjosirea lor, peste măsură. Iată-l ajuns unul din oamenii mari dela curte, sfătuitor al Împăratului, prim ministrul Constantin îi pune coroana sa pe frunte. Antoniou o păstrează, găsind această cinste foarte firească.

Și, curând se arată din întuneric o sală vastă, luminată cu candelabre de aur.

Coloanele, pe jumătate pierdute în umbră, atât de înalte sunt, se înșiră în afara meselor, cari se prelungesc până în zare, — unde apar într'o aburire luminoasă, scări ce se suprapun, șiruri de arcade, statui uriașe, turnuri, și în fund un colț nelămurit de palat depășit de cedrii ce fac buchete mai negre pe fondul întunecat.

Oaspeții, încununați cu viorele, se sprijină în coate pe paturi foarte scunde. Dealungul acestor două rânduri, din amforele înclinate se toarnă vinul; — și în fund de tot, singur, cu tiara pe cap și acoperit de rubine, mănâncă și bea regele Nabucodonosor.

În dreapta și stânga lui, două procesiuni de preoți cu tichii țuguiate leagănă cădelnițe. Pe jos, sub masă, se târăsc regii prinși, fără picioare și mâini, cărora le aruncă oase de ros; mai jos sunt frații săi, cu legături la ochi, — fiind orbi cu toții.

Gemete neîntrerupte se ridică din fundul temnițelor. Sunetelor liniștite și moi ale unei orgi hidraulice, le răspund corurile de voci; și simți că în jurul sălii există un întreg oraș nemărginit, un ocean de oameni, ale cărui talaze bat în ziduri.

Slavii aleargă aducând bucate. Femei trec turnând în pahare, coșurile gem sub greutatea pâinilor; și o cămilă, încărcată cu burdufuri găurite, se plimbă, lăsând să curgă esență de verbine, ca să răcorească lespezile.

Luptători se bat cu lei. Dansatoare, cu părul strâns în rețele, se învârtesc în mâini scoțând foc pe nări; scamatori negrii fac dibăcii; copii goi se bat cu bulgări de zăpadă, cari se sparg lovind argintăria clară. Larma este atât de uriașă, încât ai crede că e furtună, și un nor plutește deasupra ospățului, atât sunt de multa cărnurile și respirațiile. Uneori câte o schintec

din marile torțe, zmulă de vânt, trece prin noapte ca o stea care cade.

Regele își șterge cu brațul parfumurile de pe față. Mănâncă din vasele sfinte, apoi le sparge; își numără în sine corăbiile, oștirile, noroadele. Indată, din toane, va da foc palatului cu oaspeți. Socoate să reclădească turnul lui Babel și să răstoarne pe Dumnezeu.

Antoniu îl citește, de departe, pe frunte, toate gândurile. Ele îl pătrund, — și devine el însuși Nabu-codonosor.

Curând, se satură de năvăliri și măceluri, și-l cuprinde pofta să se tăvălească în destrăbălare. De altfel, înjosirea a ceea ce îngrozește pe oameni este o batjocură adusă spiritului lor, un mijloc mai mult de a-i ameți; și cum nimic nu e mai mășav decât o bestie sălbatecă, Antoniu se așează în patru labe pe masă și mugește ca un taur.

Simte o durere în palmă, — o platră, din întâmplare, l-a înțepat, — și se trezește din nou în fața colibel.

Ingrădirea de stânci e goală. Stelele clipește. Tăcere.

Încă odată m'am lăsat amăgit! Ce sunt lucrurile acestea? Ele vin din răsvrătirea cărnii. Ah! sărman!

Se repede în colibă, la un mănunchiu de frânghii, cari au la capete unghii de fer, se despoale până la mijloc, și ridicând fruntea spre cer:

Primește pocăința mea, o Doamne! nu o disprețui pentru neînsemnătatea ei. Fă-mi ascuțită suferința, îndelungă, sfâșietoare! A venit vremea La lucru!

Se lovește vânjos.

Ail.. nu! nu! nici o milă!

Incepe din nou.

Oh! oh! oh! fiecare lovitură îmi jupoaie pielea,
îmi frânge oasele. Mă arde îngrozitor!

Ei! nu e mare lucrul te obicinuești. Imi pare
chiar...

Se oprește. Apoi iară:

Haide, mișelule! hai odată! Bine! bine! pe brațe
pe spinare, pe piept, pe pânțece, peste tot! Suetăți,
sfârcuri de bice, mușcați-mă, zmulgeți-mi
carnea! Ași vrea ca stropii sângelui meu să țâș-
nească până la stele, să-mi trosnească oasele,
să-mi scoată nervii! Clește înroșit, butuci de schin-
giuire, plumb topit! Mucenicii au suferit și mai
greu, nu-i așa, Ammonaria?

Umbra coarnelor Diavolului se arată din nou.

Ași fi putut să fiu legat la stâlp, lângă stâlpul
tău, față în față, sub ochii tăi, să rspund, stri-
gătelor tale cu suspinele mele; și suferințele
noastre s'ar fi amestecat, sufletele noastre s'ar fi
uniți!

Se bate cu furle.

Na! na! pentru tine! mereu!. Dar iată că o
înfiorare mă pătrunde. Ce caznă! Și totuși ce
desfătare! parcă ar fi sărutări. Mi se topește
măduva! mor!

Și vede în fața lui trei călăreți pe măgari sălbateci,

investimântați în mantii verzi, ținând în mână crini și semănând toți la chip.

Antoniu se întoarce și vede alți trei călăreți asemănători, tot pe măgari sălbateci, cu aceeași înfățișare.

Se dă înapoi. Atunci măgarul, toți deodată, fac un pas înainte și se freacă cu boturile de el, încercând să-i muște vestmântul. Glasuri strigă: „Pe aci, pe aci, e colo!” Și stindarde se ivesc dintre zidurile muntelui, capete de cămilă în căpestre de mătase roșie, asini încărcăți de bagaje, și femei acoperite cu văluri galbene, suite bărbătește pe cal bălțați.

Dobitoacele se culcă gâfâind, sclavii se reped la baloturi, desfășoară covoare vârgate, împrăstie pe pământ lucruri ce strălucesc.

Un elefant alb, cu o rețea de aur pe spinare, vine scuturându-și pamponul de pene de struț, prins în frunte.

Pe spinarea lui între perne de lână albastră, cu picioarele încrucișate, cu pleoapele întredeschise și legănându-și capul, stă o femeie atât de strălucitor investimântată, încât răspândește raze în jurul ei. Mulțimea se închină până la pământ, elefantul își îndoaie genunchii, și

REGINA DIN SABA

lăsându-se să alunece pe umărul lui până jos, coboară pe covoare și pășind spre sfântul Antoniu.

Rochia ei din brocart de aur, împărțită regulat prin șiraguri de perle, diamante negre și safire, îl strânge mijlocul ca într'o teacă strâmtă, pe care sunt săpate podoabe văpsite, ce înfățișează cele douăsprezece semne ale zodlacului. Are încălțăminte foarte înaltă. Un picior e negru și stropit cu stele de argint și cu o semilună, — celălalt, care este alb, e acoperit cu stropi de aur și are un soare la mijloc.

Mănicile largi, împodobite cu rubine și pene de pasări, îi lasă gol brațul mic și rotund, cu o brățară de abanos, și degetele ei încărcate de inele se sfârșesc cu unghil atât de ascuțite, încât vârfurile lor sunt aproape ca acele.

Un lanț de aur turtit, trecut pe sub bărbie, i se sue dealungul obrazilor, se încolăcește în formă de melc în jurul părului presărat cu pulbere albastră, apoi, coborând, îi atinge umerii și i se prinde pe piept printr'un scorpion de diamant, care-și strecoară limba printre sâniile ei. Două perle mari și blonde îi atârnă de urechi. Marginile pleoapelor îi sunt pictate în negru. Are pe umărul obrazului stâng o aluniță brună din naștere; și respiră deschizând gura, ca și când cingătoarea ar strânge-o prea tare.

Leagănă, mergând, o umbrelă de soare verde cu mâner de fildeș, înconjurată cu clopoțel de culoarea coraliilor; — și doisprezece pul crești de negrii îi poartă trena lungă a rochiei, al cărei capăt îl ține o maimuță, care-l ridică din când

Ea spune:

Ah! pustnic frumos! pustnic frumos! inima mi se zbatel

De mult ce am dat din picior de nerăbdare, mi s'a asprit pielea călcâiului, și mi-am spart o unghie! Trimeteam ciobani cari ședeau pe munți cu mâna streășină la ochi, și vânători cari strigau numele tău în păduri, și iscoade cari cutreerău toate drumurile, zicând fiecărui trecător: „L'ați văzut?”.

Noaptea, plângeam, cu fața întoarsă la perete. Lacrimele mele, în cele din urmă, au făcut două găurele în mozaic, ca șivoaiele de apă în stâncile mării, căci te iubesc! Oh! dai mult.

Il mângâie barba.

Hai, râzi, pustnic frumos! râzi odată! Sunt foarte zglobie, ai să vezi! Cânt din liră, dansez ca o albină, și știu o mulțime de povești să istorisesc, una mai plăcută decât alta.

Nu-ți inchipui ce cale lungă am făcut. Iată că măgarii sălbateci ai vestitorilor verzi sunt morți de oboseală.

Asinil stau întinși pe pământ, fără să miște.

De trei luni de zile, au alergat fără odihnă cu o piatră în dinți ca să despice aerul, cu coada mereu dreaptă, cu genunchii mereu îndoiți, gonind mereu. Ca aceștia nu se mai găsesc! Li aveam dela bunicul din partea mami, împăratul Saharil, fiul lui Iakhschab, el însuși fiu al lui Iaarale, care a fost fiul lui Kastan. Ah! dacă vor mai trăi, îi vom inhăma la o litieră, ca să ne întorcem repede acasă! Dar... cum oare?.. la ce te gândești?

Il cercetează mai de-aproape.

Ah! când vei fi soțul meu am să te îmbrac, să te parfumez, vei fi ras.

Antoniu rămâne nemișcat, mai țeapăn ca un par, galben ca un mort.

Iată balsam din Ghenezareth, tămâe din capul Gardefan, rășină, scorțișoară, și silphium, bun de pus în sosuri. Înăuntru sunt broderii de Assur, fildeşuri dela Gange, purpură din Elisa; și cutia aceasta ca de zăpadă conține un burduf cu chalibon,

vin păstrat pentru regii Asiriei, — și care se bea curat dintr'un corn de licornă. Iată salbe, copci, plase, umbrele, pulbere de aur din Baasa, castiter din Tartessus, lemn albastru din Pandio, blănuri albe din Isedonia, rubine din insula Pallesimonda, și scobitori făcute din peri de tachas, — animal dispărut care se găsește sub pământ. Pernele acestea sunt din Emath, și ciucurii aceștia pentru mantie din Palmira. Pe covorul acesta din Babilon, se află, dar vino, odată! vino!

Apucă pe sfântul Antoniu de mănecă. El se împotrivește. Regina urmează:

Tesătura aceasta subțire, care troznește ușor între degete cu un zgomot de schintei, este frumoasa pânză galbenă adusă de neguțători din Bactriana. Le trebuiesc patruzeci și trei de dragoșmani în călătoria lor. Voi pune să ți se facă din ea vestminte, pe cari le vei purta în casă.

Deschideți cărligele învăltoarei de sicomor, și dați-mi cutia de fildeș dela greabănul elefantului meu!

Slavii scot dintr'o cutie ceva rotund acoperit cu un văl, și aduc o lădiță încărcată de dăltuiri.

Vrei oare pavăza lui Dgian-ben-Dgian, cel care a clădit Piramidele? iat-o! E făcută din șapte piei de balaur puse una peste alta, prinse cu șurupuri de diamant, și cari au fost tabăcite în fierea ucigașului de părinți. Infățișază, pe o parte, toate bătăliile cari s'au dat dela descoperirea armelor, și, pe cealaltă, toate războaiele ce se vor da până la sfârșitul lumii. Trăznetul sare înapoi de pe ea, ca o mingie de plută. Am să-ți prind de braț scutul acesta, și ai să-l porți la vânătoare.

Dar dacă ai ști ce am în cutiuța mea! Intoarce-o, încearcă de o deschide! Nimeni nu ar putea; sărută-mă; am să-ți spui.

Ia în mâini obrazii sfântului Antonlu, care o respinge cu brațele întinse.

Era într'o noapte când regele Solomon își pierduse capul. În fine am încheiat un târg. Se sculă și eșind pe furiș...

Se învârtește odată, în călcăiu, ca o sfârlează.

Ah! Ah! frumosule pustnic! n'ai să știi! n'ai să știi!

Iși scutură umbrela, ai cărei clopoțel sună.

Mai am și alte lucruri! Am comori închise în galerii unde te pierzi ca într'o pădure. Am palate de vară din împletituri de trestii, și palate de iarnă din marmoră neagră. În mijlocul lacurilor întinse cât mările, am insule rotunde ca monezile de argint, toate acoperite de sîdef, și ale căror țărături scot sunete muzicale în bătaia talazurilor calde ce se rostogolesc pe nisip. Sclavii cuhniilor mele iau pasări din ogrăzile mele, și pescuiesc peștele în eleșteele mele. Am dăltuitori ce stau fără întrerupere să-mi sape chipul pe pietre tari, turnători ce gâfăie turnându-mi statuile, cunoscători cari amestecă sucii ierburilor cu esențe și fac paste. Am cusutorese cari taie stofele, argintari ce-mi lucrează bijuterii, femei ce-mi piaptănă părul, și pictori cari toarnă cu băgare de seamă pe pereții mei rășine în clocot și le răcesc cu un evantai. Am femei în casă cât un

harem, o armată de eunuci. Am oștiri, am noroadel! Am în sala dela intrare o gardă de pitici purtând pe spate trompete de fildeș.

Antoniou suspină.

Inham gazele, elefanții cu înaintași, părechi de cămile cu sutele, și sirepe cu coamele atât de lungi, încât le calcă cu copitele când aleargă, și cirezi cu coarne atât de mari încât trebuiesc tăiate pădurile în fața lor când pasc. Am girafe cari se plimbă prin grădinile mele, și cari înalță capul pe streșinile acoperișului meu, când mă plimb după amiază.

Așezată într'o scoică și trasă de delfini, mă duc prin peșteri, unde ascult cum picură apa din turturi. Mă duc în țările diamantelor, unde prietenii mei vrăjitorii mă lasă să aleg pe cele mai frumoase; apoi, mă urc din nou pe pământ și mă întorc acasă.

Scoate un șuerat ascuțit; — și o pasăre mare, care coboară din cer, se lasă pe creștetul Reginei, scuturându-i pulberea albastră de pe păr.

Penele ei, de culoare portocalie, par făurite din solzi metalici. Teasta sa mică, împodobită cu un moț de argint, înfățișează un chip de om. Are patru aripe, ghiare de vultur, și o coadă imensă de păun, pe care o desface rotundă în urma ei.

Apucă cu ciocul umbrela Reginei, se clatină puțin până să stea dreaptă, apoi își zbârlește toate penele și rămâne nemișcată.

Mulțumesc, frumosule Simorg-anka! ție, căci mi-ai arătat unde se ascundea iubitul! Mulțumesc! mulțumesc! vestitor al inimii mele!

Zboară ca dorul. Face înconjurul lumii în fiecare zi. Seara se întoarce; se aşază lângă culcuşul meu; îmi povesteşte ce a văzut, mărire involburate sub el cu peştii şi corăbiile lor, întinsele pustiuri privite de el din slava cerului, şi toate lanurile ce unduiau pe câmpuri, şi ierburile ce creşteau pe zidurile oraşelor părăsite.

Işi frânge mâinile, pătinaş.

O! dacă ai vrea, dacă ai vrea!... Am un chioşc pe o limbă de pământ în mijlocul istmului dintre două oceane. Plăci de sticlă lucesc pe pereţii lui, e podit cu solzi de broască testoasă şi are uşi pe toate părţile. De sus, văd când mi se întorc corăbiile şi când norodul meu sue movila cu sacii pe ulei vom dormi pe pufuleţ mai moale ca norii, vom sorbi băuturile reci din coji de fructe, şi vom privi soarele prin rubine! Vinol...

Antoniou se da înapoi. Ea se apropie; şi cu o voce supărată:

Cum? Nici bogată, nici dornică să-ţi plac, nici îndrăgostită? nu-ţi trebuie nimic din toate acestea, hai? ci mă vrei desfrânată, grasă, cu vocea aspră, cu părul de culoarea focului şi cu cărnuri ce se revarsă? Vrei mai bine un trup rece ca pielea şarpelui, sau poate ochi mari şi negri, mai întunecaţi decât peşterile sfinte? priveşte-mi ochii!

Antoniou fără să vrea, îl priveşte.

Pe toate câte le-ai întâlnit, dela femeea răspânţilor ce cânta sub felinar, până la aristocrata ce sfoliază trandafiri din înălţimea litierei sale, pe toate formele întrezărite, pe toate închipuirile dorinţei tale, întrebă-le! Nu sunt o femeie, sunt o

lume. Vestmintele mele nu au decât să cadă și vei descoperi în mine o înșiruire întreagă de taine!

Lui Antoniu îi clănțănesc dinții.

Dacă ai pune degetul pe umărul meu, ar fi ca o dâră de foc, prin vinele tale. Dacă ai avea un locșor cât de mic din trupul meu, te-ar cuprinde o bucurie mai vâjnoasă decât cucerirea unei împărății. Intinde-ți buzele! Sărutul meu are gustul unui fruct ce ți s'ar topi în inimă! Ah! cum ai să te pierzi sub părul meu, cum ai să-mi sorbi pieptul, să rămâi aiurit de picioarele mele și ars de privirile mele, în brațele mele. într'un vârtej...

Antoniu face semnul crucii.

Mă disprețuești! adio!

Se depărtează plângând, apoi se întoarce:

Ești sigur? o femeie atât de frumoasă!

Râde, și maimuța care îi ține poalele, îi ridică rochia.

Te vei căi, frumosule pustnic, ai să gemi! ți se va urî dar puțin îmi pasă! ha! ha! ha! oh! oh! oh!

Pleacă cu fața în mâini, sărind într'un piclor, șontăc-șontăc...

Sclavii trec prin fața sfântului Antoniu, caii, cămilele, elefantul, femeile, măgarii încărcăți din nou, puși de negrii, maimuța, călăreții verzi, ținând în mână crinii lor frânți; — și Regina din Saba, se depărtează, scoțând un fel de zvârcolitor sughiț, care seamănă cu hohote, de plâns sau cu un rânjet.

III

Când Regina a dispărut, Antoniu zărește un copil pe pragul colibei sale, și gândește:

E unul din servitorii Reginei.

Copilul acela e scund ca un pitic, și totuși îndesat ca un Cabir, pocit, cu înfățișarea sărmană. Părul alb îi acoperă capul uimitor de mare; și tremură sub o zdreanță, ținând în mână un sul de papirus.

Lumina lunii, care ese dintr'un nor, cade pe el.

ANTONIU

il privește de departe și-i e teamă.

Cine ești?

COPILUL

răspunde:

Fostul tău discipol Hilarion!

ANTONIU

Miști! Hilarion locuiește de mulți ani în Palestina.

HILARION

M'am întors! eu sunt!

ANTONIU

se apropie, și-l privește.

Totuși, fața lui era strălucitoare ca zorile, nevinovată, veselă. A ta e întunecată și bătrână.

HILARION

Grele lucrări m'au oboșit!

ANTONIU

Și vocea-i este schimbată. Are un sunet care te înghiață.

HILARION

Fiindcă mă hrănesc cu lucruri amare.

ANTONIU

Și părul tău alb?

HILARION

Am avut atâtea neazuril

ANTONIU

În sine:

E cu puțință?...

HILARION

Nu am fost așa de departe cum crezi. Pustnicul Paul a fost pela tine anul acesta, în luna lui Schebar. Sunt azi douăzeci de zile de când Rătăcitorii ți-au dat pâine. Ai spus alaltăeri, unui luntraș să-ți aducă trei poloboace.

ANTONIU

Știe tot!

HILARION

Află chiar că nu te-am părăsit niciodată. Dar trece mult timp uneori fără să mă vezi.

ANTONIU

Cum așa? E adevărat că mi-e mintea atât de turbure. Mai cu seamă în noaptea acesta..

HILARION

Toate păcatele Capitale au venit. Dar viclenele lor capcane se sfărâmă de un sfânt cum ești tu!

ANTONIU

Ah! nul... nu! În fiecare clipă, simt că mă sfârșesc! Dece nu sunt unul din aceia al căror suflet este totdeauna cutezător și inima neclintită, — ca marele Athanase, de pildă.

HILARION

A' fost hirotonisit în chip nelegiuit de către șapte episcopi!

ANTONIU

Ce-are aface! dacă meritele lui..

HILARION

Haida-del un om trufaș, crud, uneltind mereu, și în cele din urmă surghiunit ca nesățios.

ANTONIU

Defăimare!

HILARION

Nu vei nega că a vrut să mituiască pe Eustațiu, vistiernicul pomenilor?

ANTONIU

E adevărat că se zice.

HILARION

A dat foc, din răzbunare, casei lui Arseniu.

ANTONIU

Vai!

HILARION

La conciliul din Niceea, a spus vorbind de Iisus: „omul Domnului”.

ANTONIU

Ah! aceasta e un blestem!

HILARION

Și este așa de mărginit de altfel, încât mărturisește că nu înțelege nimic din firea Cuvântului.

ANTONIU

surâzând de plăcere:

E adevărat că nu are deșteptăciunea prea... înaltă.

HILARION

Dacă te-ar fi ales în locul lui, ar fi fost o mare fericire pentru frații tăi și pentru tine. Viața aceasta la o parte de ceilalți e rea.

ANTONIU

Din potrivă! Omul, fiind duh, trebuie să se despartă de lucrurile muritoare. Orice faptă îl înjosește. Nu ași vrea să țin de pământ, — nici prin tălpile picioarelor măcar.

HILARION

Fățarnic ce se ascunde în singurătate ca să se dea mai bine pradă revărsării poftelor sale! Te lipsești de carne, de vin, de băi, de sclavi și de cinstiri; dar cum îți lași închipuirea să-ți dea ospățuri, mirezme, femei goale și mulțimi ce ți se închină? Neprihănirea ta nu e decât o stricăciune mai subtilă, iar disprețul acesta pentru

lume, e neputința urii tale împotriva ei! Aceasta face pe semenii tăi așa de mohorâți, sau poate fiindcă se îndoesc. Oare Iisus era trist? Mergea înconjurat de prieteni, se odihnea la umbra măslinului, intra la publican, golea paharele, iertând păcătoasei, vindecând toate durerile. Ție nu ți-e milă decât de nemernicia ta. E ca o muștrare care te chinue și o nebunie sălbatecă, până la a respinge chiar gudurarea unui câine sau zâmbetul unui copil.

ANTONIU

izbucnește în plâns.

Destul! Destul! mi se sfâșie inima!

HILARION

Scutură-ți viermăria de pe zdrențele Scoală-te din gunoiul tău. Dumnezeuul tău nu e un Moloch care cere carne de jertfă.

ANTONIU

Totuși, suferința e blagoslovită. Heruvimii se apleacă să strângă sângele mucenicilor.

HILARION

Inchină-te atunci Montaniștilor! Ei întrec pe toți ceilalți.

ANTONIU

Dar adevărul învățaturii face pe martir.

HILARION

Cum îi poate dovedi desăvârșirea, când martirul aduce tot astfel mărturie pentru greșală?

ANTONIU

Ai să taci odată, viperă!

HILARION

Mucenicia nu e poate un lucru așa de greu. Indemnurile prietenilor, plăcerea de a ocăi norodul, jurământul făcut, un anumit vârtej, mii de împrejurări o ajută.

Antoniou se depărtează de Hilarion. Hilarion vine drupă el.

De altfel, acest chip de a muri aduce mari neorindueli. Denys, Cyprian și Grigore s'au împotrivit muceniei. Petre din Alexandria a dojenit-o, și conciliul din Elvira...

ANTONIU

astupându-și urechile.

Nu vreau să mai aud!

HILARION

vorbind mai tare:

Iată că iară cazi în păcatul tău obicinuit, lenea. Neștiința este spuma trufiei. Zici: „Mi-am făcut o părere, de ce să mai cercetăm?” și dispre-

tuești pe învățați, pe filozofi, datina și chiar cuprinsul legii, pe care nu o cunoști. Crezi că ții înțelepciunea în mână?

ANTONIU

Il aud mereu! Vorbele lui zgomotoase îmi umplu capul.

HILARION

Sforțările ca să înțelegi pe Dumnezeu sunt deasupra chinurii trupului ca să-l îndupleci. Nu suntem vrednici decât prin setea noastră de Adevăr. Numai credința nu explică tot; și dezlegarea problemelor pe cari nu vrei să le cunoști poate să o facă mai neatinsă și mai înaltă. Deci trebuie, pentru mântuirea ta, să vii în legătură cu frații tăi — astfel Biserica, adunarea credincioșilor, nu ar fi decât o vorbă goală, — și să ascuți toate părerile, să nu disprețuești nimic, și pe nimeni. Vrajitorul Balaam, poetul Eschile și sibila din Cumes vestiseră pe Mântuitorul. Denys din Alexandria primi din Cer porunca să citească toate cărțile. Sfântul Clement ne sfătuește să învățăm scrisul grecesc. Hermas a fost adus la credință prin iluzia unei femei pe care o iubise.

ANTONIU

Ce autoritate! Crești, parcă...

În adevăr, statura lui Hilarion s'a înălțat treptat; și Antoniu, ca să nu-l mai vadă, închide ochii.

HILARION

Ai incredere, biet pustnic!

Să ne așezăm colea, pe bolovanul acesta, — ca odinioară, când în zorii zilei te proslăveam, chemându-te: „stea luminoasă a dimineții“: și tu începeai îndată să mă înveți. Nu s'a sfârșit învățătura. Luna ne luminează indestulător. Te ascult.

A scos o trestie de scris din brâu; și, pe jos, cu picioarele încrucișate, cu sulul de papirus în mână, ridică privirea spre Sfântul Antoniu, care, așezat lângă el, rămâne cu fruntea plecată.

După o clipă de tăcere, Hilarion urmează:

Cuvântul lui Dumnezeu, nu e așa, ne este adevărit prin minuni? Totuși, vrăjitorii lui Faraon făceau și ei; și alți înșelători pot să facă; te poți înșela. Ce e oare o minune? O întâmplare care ne pare în afara firii. Dar cunoaștem noi oare toată puterea ei? și dacă un lucru obicinuit nu ne miră, urmează de aci că-l înțelegem?

ANTONIU

Nu are afacel trebuie să credem în Scriptură!

HILARION

Sfântul Paul, Origen și mulți alții, nu o înțelegeau așa cum e scrisă; dar dacă o lămurim, prin parabole, devine bunul câtorva și adevărul nu mai este invederat pentru toți.

ANTONIU

Să ne lăsăm în seama Bisericii!

HILARION

Atunci Scriptura nu e folositoare?

ANTONIU

Nici de cum! deși Vechiul Testament mărturisesc, are... nelămuriri. Dar Noul Testament strălucește de o lumină curată.

HILARION

Totuși, îngerul vestitor, în Mateiu apare lui Iosif, pe când în Luca, apare Maria. Iisus a fost uns de o femeie, după cea dintâi Evanghelie, la începutul vieții sale publice, și, după celelalte trei, cu puține zile înaintea morții sale. Băutura ce i s'a dat pe cruce, este, în Mateiu, oțet cu fiere, în Marcu, vin și zmirnă. După Luca și Mateiu, apostolii nu trebuie să ia nici bani, nici traistă, nici măcar sandale și băț; în Marcu, dimpotrivă, Iisus îi oprește să ia altceva, decât sandale și băț. Mă pierd în toate acestea!...

ANTONIU

cu uimire:

Așa... Așa e...

HILARION

Atingându-l bolnava de trânji, Iisus se întoarce zicând: „Cine m'a atins?” Nu știa oare cine l'a

atins? Aceasta tăgăduște atotștiința lui Iisus. Dacă mormântul era păzit de oșteni, femeile nu aveau de ce să se îngrijească de un ajutor ca să ridice piatra de pe acest mormânt. Deci, nu se aflau păzitori, sau sfintele femei nu erau aco'o.

La Emaus, mănâncă cu apostolii săi și îi spune să-i pipăie rănilile. E un corp omenesc, un lucru material, ponderabil, și care totuși trece prin ziduri. E cu puțință?

ANTONIU

Ar trebui mult timp ca să ți se răspundă!

HILARION

De ce a primit pe Sfântul-Duh, deși era Fiul? Ce nevoie avea de botez, dacă era Cuvântul? Cum ar putea Diavolul să-l ispitească, pe el, Dumnezeu?

Oare gândurile acestea nu ți-au venit niciodată?

ANTONIU

— Ba da!... ades! Amorțite sau furioase, gândurile acestea rămân în cugetul meu. Le strivesc, ele renasc, mă înăbușe; și cred uneori că sunt afurisit.

HILARION

Atunci, nu ai altceva mai bun de făcut, decât să te închini lui Dumnezeu?

ANTONIU

Simt mereu nevoia să-l iubesc!

După o lungă tăcere,

HILARION

urmează:

Dar în afară de dogmă, orice libertate de cercetări ne este îngăduită. Vrei să cunoști hierarhia Ingerilor, însușirea Numerilor, tâlcul semințelor și metamorfozelor?

ANTONIU

Da! da! gândul mi se zbate ca să iasă din temnița lui. Imi pare că încordându-mi puterile, ași izbuti să-l scap. Uneori chiar, cât ține fulgerul, mă trezesc deasupra; apoi cad din nou!

HILARION

Taina pe care ai vrea s'o afli, e păzită de înțelepți. Ei trăesc într'o țară depărtată, așezați sub arbori uriași, investmântați în alb și liniștiți ca Dumnezeuii. Un aer cald îi hrănește. Leoparzii de jur împrejur umblă pe iarbă. Șoapta izvoarelor și nechezatul licornelor se amestecă cu glasurile lor. Ii ascuți: de pe fața Necunoscutului cade vălul!

ANTONIU

suspinând:

Calea e lungă, și eu sunt bătrân!

HILARION

Oh! oh! oamenii învățați nu sunt rari. Sunt și lângă tine; aci! — Să intrăm!

IV

Și Antoniu vede în fața lui o bazilică imensă.

Lumina țâșnește din fund, minunată cum ar fi un soare în mii de culori. Ea luminează capetele nenumărate ale mulțimei care umple tinda bisericii și se împrăstie printre coloane, spre tindele de pe lături, — unde se deosebesc în despărțituri de lemn, altare, paturi, lămpișoare de pietricele albastre, și constelații zugrăvite pe ziduri.

În mijlocul mulțimei, cete, ici și colo, poposesc. Oameni, suiți pe scaune, predică, cu degetul ridicat; alții se roagă, cu mâinile cruce pe piept; întinși pe pământ, cântă imnuri, sau sorb vinul; în jurul unei mese, credincioșii fac agape; mucenicii își desfașă mădularele ca să-și arate rănilor; bătrânii, sprijiniți în bâte, își povestesc călătoriile.

Sunt acolo din țara Germanilor, din Tracia și din Gali, din Scitia și din India, — cu zăpada în barbă, pene în păr, spini în ciucurii vestmintelor, cu sandalele negre de praf, cu pielea arsă de soare. Toate porturile se amestecă, mantale de purpură și rochiile de în, cu patrafire brodate, haine de blană, tichii de marinari, mitre de episcopi. Ochii lor fulgeră nemai-pomenit. Au mutre de călăi sau de eunuci.

Hilarion pășeste în mijlocul lor. Toți se înclină. Antoniu, ghemuindu-se lângă el, îl cercetează cu privirea. Deosebește un mare număr de femei. Mai multe sunt îmbrăcate bărbătește, cu capul ras; l-e frică.

HILARION

Sunt creștinele cari au convertit pe soții lor. De altfel, femeile sunt totdeauna pentru Iisus, chiar idolatrele, dovadă Procula nevasta lui Pilat, Po-
peea fiitoarea lui Neron. Nu mai tremural înaintel

Și scesesc alții, mereu.

Se înmulțesc, din unul se fac doi, ușori ca umbrele, făcând o mare zarvă în care se amestecă urlete de turbare, strigăte de dragoste, cântece și dojeni.

ANTONIU

încet:

Ce vor?

HILARION

Domnul a zis: „Ași avea să vă vorbesc încă de multe lucruri.“ Ei stăpânesc acele lucruri.

Și îl împinge spre un tron de aur cu cinci trepte unde, înconjurat de nouăzecișicinci de discipoli, toți unși cu oleu, s'abi și foarte galbeni, domnește profetul Manes, — frumos ca un arhanghel, nemișcat ca o statuă, purtând o mantie indiană, rubine în cosițe. În mâna stângă o carte cu chipuri zugrăvite, și sub dreapta un glob. Chipurile reprezintă fapăturile ce dormeau în haos. Antoniu se apleacă să le vadă. Apoi,

MANES

învârtește globul; și potrivindu-și cuvintele pe o lătră din care scoate sunete cristaline, spune:

Pământul ceresc este la capătul de sus, pământ-

tul muritor la capătul de jos. E sprijinit de doi ingeri, Splenditeneus și Omofor cel cu șase fețe.

În slava celui mai înalt cer stă Dumnezeuirea nepăsătoare; dedesupt, față în față, stau Fiul lui Dumnezeu și Prințul întunerecului.

Intunecimile ajungând până în regatul său, Dumnezeu scoase din esența sa o virtute care făuri pe cel dintâiu om; și îl înconjură cu cinci elemente. Dar demonii întunericului i-a răpit o parte, și acea parte este sufletul.

Nu există decât un singur suflet, — răspândit în univers, ca apa unui râu despărțită în mai multe brațe. El este acela care suspină în vânt, scrâșnește în marmura ferestruită, urlă în glasul mării, și plânge cu lacrimi de lapte când zmulgem frunzele zmochinului.

Sufletele eșite din lumea aceasta se sue spre stele, cari sunt ființe însuflețite.

ANTONIU

incepe să râdă.

Ah! ah! ce absurdă inchipuire!

UN OM

fără barbă și cu înfățișarea aspră:

În ce?

Antoniou vrea să răspundă. Dar Hilarion îi spune încet că omul acesta este marele Origene; și

MANES

urmează:

Mai întâi se opresc în lună, unde se curăță. Apoi se înalță în soare.

ANTONIU

încet:

Nu văd nimic... care să ne împiedece... să credem așa.

MANES

Ținta fiecărei făpturi este a slobozi raza cerească închisă în materie. Ea ese mai ușor prin mirezme, prin mirodenii, prin aroma vinului fiert, prin lucrurile ușoare cari seamănă cu gândurile. Dar acetele vieții o țin acolo: Ucigașul va renaște în trupul unui monstru, cel care omoară un dobitoac va ajunge acel dobitoac; dacă sădești o vie, vei fi înlănțuit în ramurile ei. Hrana absoarbe razele cerești. Așadar, lipsiți-vă! postiți!

HILARION

Sunt cumpătați, cum vezi!

MANES

Sunt multe în carne, mai puține în ierburi. De altfel, Neprihăniții, mulțumită însușirilor lor, desbracă vegetalele de această parte luminoasă, care se ridică iar la lăcașul ei. Animalele, prin născare, o întemnițează în carnea lor. Așadar, fugiți de femeii!

HILARION

Admiră stăpânirea lor.

MANES

Sau mai degrabă să faceți astfel încât să nu fie rodnice. — Mai bine este pentru suflet să cadă pe pământ, decât să lăncezească în piedici trupești.

ANTONIU

Ah! ce grozăvie!

HILARION

Ce are aface hierarhia mărșaviilor? Biserica nu a făcut din căsătorie o taină sfântă?

SATURNIN

în port din Siria:

Propovăduiește o rânduială de lucruri nefericite! Tatăl, ca să pedepsească pe îngerii răsvrățiți, le porunci să făurească lumea. Christos s'a pogorât, pentruca Dumnezeuul Evreilor, care era unul din acești îngeri..

ANTONIU

Un inger? El Creatorull

CERDON

Nu a voit oare să ucidă pe Moise, să-și înșele proorocii, să amăgească noroadele, răspândind minciuna și idolatria?

MARCION

Fără indoială, Creatorul nu este adevăratul Dumnezeu.

SFANTUL CLEMENT DIN ALEXANDRIA

Materia este eternă!

BARDESANII

ca magii din Babilon:

A fost făurită de cele șapte Duhuri planetare.

HERNIENII

Ingerii au făcut sufletele!

PRISCILIANIENII

Diavolul a făcut lumea!

ANTONIU

se dă înapoi:

Groaznic!

HILARION

sprijinindu-l:

Desnădăjduiești prea repede! înțelegi rău învățăturile lor! Iată unul care a primit-o pe a sa dela Theodas, prietenul sfântului Paul. Ascultă-l!

Și la un semn al lui Hilarion,

VALENTIN

În tunică de pânză de argint, cu vocea șuerătoare și
jeasta țugulată:

Lumea este făptura unui Dumnezeu în aiurare.

ANTONIU

apleacă fruntea.

Opera unui Dumnezeu în aiurarel..

După o lungă tăcere:

Cum așa?

VALETIN

Cea mai desăvârșită dintre ființe, dintre Eoni,
Abisul, se odihnea la sânul Intunecimii cu gândul.
Din împreunarea lor a eșit Mîntea, care avu ca
țovarăș Adevărul.

Mîntea și Adevărul dădură naștere Cuvântului
și Vieții, cari la rîndul lor, născură pe Om și
Biserica; — aceștia fac opt Eoni!

Numără pe degete.

Cuvântul și Adevărul au zămislit alți zece Eoni,
adică cinci părechi. Omul și Biserica făcură alți
doisprezece, printre cari Sfântul Duh și Credința;
Nădejdea și Mila, Desăvârșirea și Înțelepciunea,
Sofia.

Toți acești treizeci de Eoni la un loc fac Pleromul, sau Universalitatea a lui Dumnezeu. Astfel, ca ecourile unui glas ce se depărtează, ca undele unui parfum ce se înalță, ca razele soarelui ce apune. Puterile ivite din Principiu merg mereu slăbind.

Dar Sofia, doritoare de a cunoaște pe Tatăl, fugi afară din Plerom; — și Cuvântul făcu atunci o altă păreche, Christos și Sfântul Duh, care unise între ei pe toți Eonii; și toți împreună formară pe Iisus, floarea Pleromului.

Totuși, șfortarea Sofiei ca să fugă lăsase în gol o imagină de a ei, o substanță rea, Acharamoth. Mântuitorului îi se făcu milă, o mântui de patimi; — și din zâmbetul Acharamothei mântuite făcu lumina; lacrimile ei făcură apele, tristețea ei produse materia neagră.

Din Acharamoth eși Demiurgul, făuritorul lucrurilor, cerurilor și Diavolului. Demiurgul locuiește mult mai jos decât Pleromul, fără să-l zărească măcar, astfel încât se crede Dumnezeu adevărat, și repetă prin gura profeților săi: „Nu este alt Dumnezeu decât mine!“ Apoi făcu pe om, sădindu-i în suflet sămânța imaterială, care era Biserica, oglindire a celeilalte Biserici așezată în Plerom.

Acharamoth, într'o zi, când va ajunge la cea mai înaltă religie, se va uni cu Mântuitorul; focul ascuns în lume va nimici toată materia, se va arde pe el însuși, și oamenii, deveniți duhuri curate, se vor uni cu îngerii!

ORIGENE

Atunci Dracul va fi învins, și împărăția lui Dumnezeu va începe!

Antoniul își stăpânește un strigăt, și îndată

BASILIDE

Iuându-l de braț:

Ființa supremă cu nesfârșitele ei infățișări se numește Abraxas, și Mântuitorul cu toate însușirile lui, Kaulakau, adică linie-pestelinie, dreptate-pestedreptate.

Se obține puterea lui Kaulakau cu ajutorul anumitor cuvinte, înscrise pe această agată pentru a înlesni amintirea.

Și arată la gât o pletrică, pe care sunt săpate liniile ciudate.

Atunci vei fi dus în Văzduh; și deasupra legii, vei disprețui totul, chiar virtuteal

Noi aceștia, Neprihăniții, trebuie să fugim de durere, după pilda lui Kaulakau.

ANTONIU

Cum! și crucea?

ELKHESAIȚII

În mantii de hyacinte, îi răspund:

Tristețea, josnicia, pedepsirea și asuprirea părinților mei sunt șterse, mulțumită vestirei care a venit!

Poți să te lepezi de Christos cel de jos, de omul-lisus, dar trebuie să iubești pe celălalt Christos, întrupat în ființa lui sub aripa Porumbielului.

Cinstiți căsnicia! Sfântul-Duh este femeesc!

Hilarion a dispărut; și Antoniu împins de mulțime
ajunge în fața

CARPOCRAȚIANILOR,

întinși cu femei pe perne de stofă stacojie.

Înainte de a te întoarce în Unicul, vei trece
printr'un șir de stări și înrăuriri. Ca să scapi din
întunecime, îndeplinește-le de îndată! Soțul se duce
să spună soției: „Fă milostenie fratelui tău,” și
ea te va săruta.

NICOLAITII

strânși în jurul unei mâncări care fumează:

Iată carne dăruită idolilor; ial Apostasia este
îngăduită când inima e curată. Satură-ți carnea
de tot ce-ți cere. Caută de o stârpește prin prea
mult desfrâul Prunikos, mama Cerului, s'a tăvălit
în destrăbălări.

MARCOSIENII

cu inele de aur și learcă de balsam:

Intră la noi ca să te unești cu Duhul! Intră la
noi ca să sorbi nemurirea!

Și unul din ei îi arată, după o perdea, trupul unui
om cu cap de măgar, care reprezintă pe Sabaoth, tatăl
Diavolu'ui. În semn de ură îl scuipă.

Un altul desvălește un pat foarte scund, presărat
de flori, spunând că

Nunta sufletească se va îndeplini.

Un al treilea ține o cupă de sticlă, face o rugăciune;
se ivește sânge înăuntru:

Ah! iată-l! iată-l! sângele lui Christos!

Antoniu se dă la o parte. Dar e stropit de apa care
sare dintr'un vas.

HELVIDIENII

se aruncă cu capul în jos, mormăind:

Omul renăscut prin botez nu mai poate păcătui!

Apoi trece pe lângă un foc mare, la care se încăl-
zesc Adamiții, goi de tot ca să înfățișeze curățenia ralu-
lui; și se lovește de

MESALIENII

tăvăliți pe caldarâm, pe jumătate adormiți, tâmpli:

Oh! strivește-ne dacă vrei, nu ne vom mișca!
Munca e un păcat, orice treabă e real!

În spatele acestora, josnicii

PATERNIENII

bărbați, femei și copiii, clae peste grămadă dea-
supra unul trolan de murdării, ridică fețele spăimân-
tătoare, mânărite cu vin:

Părțile de jos ale trupului făcute de Diavol,

ii aparțin. Să bem, să mâncăm, să ne destăbălăm.

AETIUS.

Uciderile sunt nevoi nedemne de privirea lui Dumnezeu.

Dar deodată.

UN OM

Investmăntat într'o mantie cartagineză, sare în mijlocul lor, cu un gârbaciu în mână; și lovind la întâmplare în dreapta și în stânga, strigă vânjos:

Ah! înșelători, hoți de codru, vânzători a celor sfinte, eretici și demoni! viermăraia școalelor, drojdia iadului! Acesta, Marcion, e un luntraș din Sinope afurisit pentru incest; Carpocras a fost blestemat ca vrăjitor; Aetius și-a furat țitoarea, Nicolae și-a prostituat femeea; și Manes, care zice că e Budha și care se numește Cubricus, a fost jupuit de viu cu un ac de trestie, iar pielea lui tăbăcită se leagănă la porțile Ctesifonului!

ANTONIU

A recunoscut pe Tertulian și aleargă să-l ajunga:

Stăpâne! aci! aci!

TERTULIAN

urmând:

Spargeți icoanele! Acoperiți fecioarele! Rugați-

vă, postîți, plângeți, chinuiți-vă! Jos filozofia! jos cărțile! după Iisus, știința e zadarnică!

Toți au fugit, și Antoniu vede, în locul lui Ter-tulian, o femeie așezată pe o bancă de piatră.

Plânge cu hohote; cu capul sprijinit de o coloană, părul despletit, cu trupul înghemuit într-o rochie lungă și negricioasă.

Apoi se trezesc unul lângă altul, departe de mulțime; — și o tăcere, o liniște adâncă s'a făcut, ca în pădure, când vântul se oprește și frunzele deodată nu se mai mișcă.

Femeea aceasta e foarte frumoasă, deși ofilită și de o paloare de mormânt. Se privesc; și ochii lor își trimit ca un val de gânduri, mii de lucruri de odinioară, nelămurite și adânci. Însfârșit,

PRISCILLA

incepe să spună:

Eram în cea din urmă oadă de bae, și adormiam în zumzetul străzii.

Deodată auzii larmă. Strigau: „E un vrăciul e Dracul!“ Și mulțimea se opri în fața casei noastre, peste drum de templul lui Esculap. M'am cățarat urcându-mă până la înălțimea ochiului de aerisire.

Pe peristilul templului, era un om care purta un jug de fier la gât. Lua jar dintr'o sobă de mangal, și își făcea pe piept brazde adânci, chemând: „Iisus, Iisus!“ Norodul spunea: „Aceasta nu e îngăduit! Să-l ucidem cu pietre!“ El, urma. Erau lucruri nemai auzite, înduioșătoare. Flori învoalte ca soarele se învăteau în fața ochilor mei, și auzeam în văzduh o harpă de aur înfiorându-se.

Se inseră. Măinile mele scăpară zăbrelele, căzui în nesimțire, și când am fost dusă în casă...

ANTONIU

Dar de cine vorbești?

PRISCILLA

De Montanus!

ANTONIU

Montanus a murit.

PRISCILLA

Nu e adevărat!

O VOCE

Nu, Montanus nu a murit!

Antoniou se întoarce; și lângă el, în partea cealaltă, pe bancă, stă o altă femeie; — aceasta e blondă, și mai galbenă, cu umflături sub pleoape de parcă a plâns îndelung. Fără să o întrebe, spune:

MAXIMILLA

Ne întorceam din Tars pe munți, când la o cotitură a drumului, văzurăm un om sub un smochin.

Strigă de departe: „Stați!“ și se repezi ocărându-ne. Sclavii alergară. El isbucni în răs. Căi săriră în două picioare. Toți dulăii urlau.

Sedea drept. Sudoarea îi curgea pe față. Vântul se umfla pocnind în mantia lui.

Chemându-ne pe nume, ne dojenia pentru desertăciunea faptelor noastre, pentru josnicia trupurilor noastre; — și ridica pumnul spre cămile, din pricina zurgălăilor de argint ce sunau sub bărbiile lor.

Furia lui îmi vărsa spaimă în măruntae; era totuși ca o voluptate care mă legăna, mă îmbăta.

Mai întâiu, sclavii se apropiară. „Stăpâne, dobitoacele sunt obosite“; apoi femeile: „Ne este frică“, și robii s’au dus. Apoi, copiii începură să plângă: „Ne este foame!“ Și cum nu am răspuns femeilor, ele plecară.

El, — vorbea: Am simțit pe cineva lângă mine. Era soțul; eu ascultam pe celălalt. Se târâ printre pietre strigând: „Mă părăsești?“ și am răspuns: „Da, du-te“ — ca să pot însoți pe Montanus.

ANTONIU

Un eunuc!

PRISCILLA

Ah! aceasta te miră, inimă grosolană! Totuși Magdalena, Ioana, Marta și Suzana nu se culcau cu Mântuitorul. Sufletele, mai bine decât trupurile, se pot strânge în aiurare. Ca să păstreze nepedepsit pe Eustolia, Leonte episcopul s’a ciopârțit, iubindu-și mai mult dragostea decât bărbăția. Și apoi, nu e vina mea; un duh mă împinge; Sotas nu a putut să mă vindece. E crud, totuși! Ce are aface! Sunt cea din urmă profetă, și după mine sfârșitul lumii va veni.

MAXIMILLA

M'a încărcat de daruri. Nici una, de altfel, nu
il iubește atât, și nu e mai iubită!

PRISCILLA

Minți! pe mine!

MAXIMILLA

Ba pe mine!

Se bat.

Intre umerii lor se ivește capul unui negru.

MONTANUS

acoperit cu o mantie neagră, închelată cu două oase
de mort:

Linștiți-vă, porumbitelor! Neputinciosi de feri-
cire pământească, suntem prin această unire în
deplinătate spirituală. După vârsta Tatălui, vârsta
Fiului; și eu încep a treia, aceea a Duhului Sfânt.
Lumina lui s'a pogorât asupra mea în timpul celor
patruzeci de nopți când Ierusalimul ceresc a stră-
lucit pe bolta instelată, deasupra casei mele, la
Pepuza.

Ah! cum țipați de groază când gârbaciul vă
sfășie carnea! cum întindeți patimii mele mădula-
rele voastre îndurerate! Cum lănceziți pe pieptul
meu, de o iubire neîmplinită! E atât de vânjoasă
iubirea voastră, încât v'a desvăluit lumi, și puteți
acum să zăriți sufletele cu ochii voștri.

Antonlu face un gest de mirare.

TERTULIAN

revenit lângă Montanus:

Fără îndoială, odată ce sufletul are un trup, —
ceea ce nu are trup nu există.

MONTANUS

Ca s'o fac mai subtilă, am instituit chinuri
numeroase, trei posturi mari pe an, și pentru fiecare
noapte rugăciuni cu gura închisă, — de teamă ca
răsuflarea ce ese să nu aburească gândul. Trebuie
să te abții dela a doua nuntă, sau mai de grabă
dela orice căsnicie! Ingerii au păcătuit cu femeile.

ARCONTICII

cu brăuri țepoase înfipte în carne:

Mântuitorul a spus: „Am venit să nimicesc Co-
pera Femeii.“

TATIANIENII

cu brăuri de nuele:

Arborele răului, ea este! Vestmintele de piele
sunt trupurile noastre.

Și înaintând mereu în partea aceea, Antonlu în-
tâlnește

VALESIENI

Întinși pe pământ, cu plăci înroșite în josul pântecelor, sub tunică.

Întind lui Antoniu un cuțit:

Fă ca Origene și ca noi. De durere ți-e teamă, nemernicule? Iubirea de carnea ta te oprește, fățarnice?

Și pe când îi privește zbatându-se, întinși pe pământ în mlaștina sângelui lor,

CAINIȚII

cu părul înodat cu o viperă, trec pe lângă el strigându-i în ureche:

Slavă lui Cain! Slavă Sodomei! Slavă lui Iuda!
Cain făcu neamul celor vânjoși. Sodoma a înspăimântat pământul cu pedeapsa ei; prin Iuda Dumnezeu a mântuit lumea! — Da, Iuda! fără el nu era moarte, nici izbăvire.

Dispar în hoarda

CIRCONCELIONILOR

investmântați în piei de lup, încununați cu spini, și purtând ghioage de fer:

Striviți rodul turburați izvorul inecați copilul!
Prădați bogatul fericit, care mănâncă mult! Isbiți în săracul ce pofteste la pătura măgarului, la mîncarea câinelui, la cuibul pasărei, și e pustiit de jale fiindcă ceilalți nu sunt sărmani ca el.

Noi, Sfinții, ca să grăbim sfârșitul lumii, otrăvim, dăm foc, măcelărim!

Mântuirea nu este decât în mucenicie. Ne facem martiri. Ne scoatem cu cleștele pielea capului, ne întindem mădularele sub căruțe, ne aruncăm în pânțele cuptoarelor!

Blestemat fie botezul! blestem grijaniei! blestem căsniciei! afurisenie tuturor!

Atunci în toată basilica, furia se îndoeste.

Audienii trag săgeți împotriva Diavolului; Collyridienii aruncă în tavan vâhuri albastre; Asciiții se închină în fața unui burduf; Marcioniții botează un mort cu oleu. Lângă Appelles, o femeie, ca să-și lămurească mai bine credința, arată o pâine rotundă într'o sticlă; alta, în mijlocul Sampseenilor, împarte, ca pe o jertfă adusă lui Dumnezeu, pulberea de pe sandalele ei. Pe patul Marcosienilor, presărat cu trandafiri, doi îndrăgostiți se îmbrățișează. Circoncelionii se sugrumă între ei, Valesienii urlă, Bardesan cântă, Carpocras joacă, Maximilla și Priscilla scot gemete sonore; — și profeteasa prefăcută din Capadocia, goală, sprijinită în cot pe un leu și fâlfâind trei torțe, urlă Invocația Năpraznică.

Coloanele se leagănă ca trunchiurile copacilor, talismanele de la găturile preoților eretici se întretae în linii de foc, constelațiile din paraclis se mișcă și zidurile se dau înapoi în acel dute-vino al mulțimei, în care, fiecare cap e un val ce sare și răgește.

Totuși, — din însuși adâncul larmei, un cântec se înalță cu hohote de răs, în care revine numele de Iisus.

Sunt oameni din popor, toți bătând din palme tactul. În mijlocul lor e

ARIUS

în port de diacon:

Nebunii cari sporodesc împotriva mea, zic că ei lămuresc absurdul; și pentru ca să-i pierd cu desăvârșire am întocmit stihuri mici, așa de poznașe, că sunt știute pe dinafară în mori, în cârciumi și porturi.

Nu și nu! Fiul nu este vecinic împreună cu Tatăl, nici de aceeași substanță! Altfel nu ar fi zis: „Tată, depărtează de la mine paharul acesta! — Dece mă numiți bun? Singur Dumnezeu e bun! — Mă duc la Dumnezeuul meu, la Dumnezeuul vostru!” și alte vorbe dovedindu-i însușirea de făptură. Mai mult, — ea nu este arătată de toate numirile lui: mielușel, păstor, fântână, înțelepciune, fiul omului, prooroc, calea cea bună, temelial!

SABELIUS

Eu propovăduesc că amândoi sunt la fel.

ARIUS

Conciliul din Antiochia a hotărât dinpotrivă.

ANTONIU

Ce este atunci Cuvântul?... Ce era Iisus?

VALENTINIANII

Era soțul Acharamothei pocăite!

SETHIANIENII

Era Sem, fiul lui Noe!

THEODOȚIENII

Era Melchisedech!

MERINTHIENII

Nu era decât un om!

APOLLINARIȘTII

A luat înfățișarea de om! s'a prefăcut că pătimește.

MARCEL DIN ANCYRA

E o desvoltare a Tatălui!

PAPA CALIXT

Tatăl și Fiul sunt cele două moduri ale unui singur Dumnezeu.

METHODIUS

A fost mai întâiu în Adam, apoi în om.

CERINTH

Și va învia!

VALENTIN

Nu e cu putință, — trupul său fiind ceresc:

PAUL DIN SAMOSATA

Nu e Dumnezeu decât dela botezul lui!

HERMOGENE

Locuește în soare!

Și toți ereticii fac un cerc în jurul lui Antoniu care plânge, cu capul în mâini.

UN EVREU

cu barba roșie, și pielea mănjită de lepră, vine lângă el; — și rânjește îngrozitor:

Sufletul lui era sufletul lui Esau! Suferea de boala belerofontiană; și mama sa, vânzătoarea de miresme, s'a dat lui Pantherus, un ostaș roman, pe znopi de păpușoiu, într'o seară de seceriș.

ANTONIU

repede, ridicându-și fruntea, îl privește fără să vorbească; apoi venind drept spre ei:

Invățați, vraci, episcopi și diaconi, oameni și stafii, înapoi! înapoi! Sunteți cu toții minciuni!

PREOȚII ERETICILOR

Aveți mucenici mai martiri decât ai tăi, rugăciuni mai grele, avânturi de iubire mai înalte, extazuri tot atât de îndelungi.

ANTONIU

Dar nu aveți revelația! nu aveți dovezi!

Atunci, toți învârtesc prin aer suluri de papyrus,

tăblițe de lemn, bucăți de piele, fâșii de stofă; —
și ghlontindu-se unii pe alții:

CERINTHIENII

Iată Evanghelia Evreilor!

MARCIONIȚII

Evanghelia Domnului!

MARCOSIEINI

Evanghelia Evei!

ENCRATIȚII

Evanghelia lui Toma!

CAINIȚII

Evanghelia lui Iuda!

BASILIDE

Iată cartea sufletului venit din afară!

MANES

Proorocirea lui Barcuf!

Antonlu se zbate, scapă din mâinile lor; — și
zărește într'un colț, plin de umbră, pe

BATRANII EBIONIȚI

uscați ca momăile, cu privirea stinsă, cu sprâncenele albe.

Ei spun, cu vocea tremurătoare:

L'am cunoscut, noi aceștia, l-am cunoscut pe fiul dulgherului! Eram de vârsta lui, locuiam în aceeași stradă. Se juca cu țărână făcând păsărele, fără să-i fie frică de tăișul sculelor, ajuta pe tatăl său la lucru, sau făcea pentru mama sa ghemuri de lână văpsită. Apoi, plecă într'o călătorie în Egipt, de unde aduse taine mari. Eram la Jericho, în ziua când veni să caute pe mâncătorul de lăcuste. Vorbiră încet, fără ca nimeni să-i fi putut auzi. Dar din clipa aceea începu să facă vâlvă în Galileea și să se născocoască despre el multe povești.

Spun din nou tremurând:

Noi l-am cunoscut, noi aceștia, l-am cunoscut!

ANTONIU

Ah! încă, spuneți! spuneți! Cum era fața lui?

TERTULIAN

De o înfățișare sălbatecă și respingătoare; — căci se încărcase cu toate omorurile, cu toate durerile și slujeniile lui.

ANTONIU

Oh! nu! nu! Imi inchipui, din potrivă, că toată ființa lui era de o frumusețe mai mult decât omenească.

EUSEBIU DIN CESAREEA

La Peneades, lângă o cocioabă dărăpănată, printre ierburi încurcate, se află o statuie de piatră, ridicată, după câte se spun, de către bolnava de trânji. Dar vremea i-a ros fața, și ploile au șters inscripția.

O femeie ese din rândul Carpocrațienilor.

MARCELLINA

Odinioară, eram diaconiță la Roma, într'o biserică mică, în care arătam credincioșilor icoanele de argint ale sfântului Paul, Homer, Pythagora și Iisus Christos.

Nu am păstrat-o decât pe a lui.

Iși desface mantia.

O vrei?

UN GLAS

Apare, chiar el, când îl chemăm! e ceasul! Vino!

Și Antoniu simte că-l apucă de braț o mână vâjjoasă, care-l trage.

Urcă o scară cu totul întunecată; — și după mult mers, ajunge în fața unei uși.

Atunci, cel care-l îndrumază să fie Hilarion? nu știe! spune la urechea altuia: „Domnul trebuie să vie“, — și sunt împinși într'o odăe, cu tavanul scund, fără mobile.

Ceeace-l izbește mai întâiu, e în fața lui o crisa-

lidă lungă, de culoare sângelui, cu un cap de om care scapără raze, și cuvântul *Knophis*, scris în grecește de jur împrejur. Ea se află pe un trunchiu de coloană pus în mijlocul unui soclu. Pe ceilalți pereți ai odăii medalioane de fer lustruit înfățișează capete de animale, un cap de bou, unul de leu, de vultur, de câine și capul de măgar, — iară!

Candelele de argilă, atârinate în josul acestor icoane, fac o lumină șovăitoare. Antoniu, printr'o gaură de zid, zărește luna strălucind departe pe valuri, și chiar le deosebește clipotirea regulată, cu zgomotul înăbușit al unei carene de corabie lovind în pietrele unui stăvilar.

Oameni stând pe jos, cu fața în mantii, scot, în răstimpuri, ca un lătrat înăbușit. Femei moțăesc, cu fruntea pe brațele sprijinite de genunchi, atât de pierdute în văluri, încât ai crede că sunt grămezi de zdrențe dealungul zidului. În jurul lor, copii pe jumătate goi, roși de viermi, privesc cu mutre tâmpoale lămpile ce ard; — și nimeni nu face nimic, așteptând ceva.

Vorbesc în șoapte despre ai lor sau își spun leacuri pentru bolile ce au. Mai mulți se vor îmbărca în zori, prigoana devenind prea dârză. Păgânii nu sunt totuși greu de păcălit. „Ei cred, proștii, că ne închinăm lui Knuphis!”

Dar unul dintre frați, deodată inspirat, se așează în fața coloanei, unde a fost pusă o pâine peste un coș, plin cu molotru și curcubejiță.

Ceilalți și-au luat locurile făcând în picioare trei rânduri paralele.

OMUL INSPIRAT

desfășură o pancartă acoperită cu cilindrii întrepătrunși, apoi începe:

Pe întuneric, raza Cuvântului coborâ și un strigăt puternic eși, care părea vocea luminii.

TOȚI

răspund, legănându-și trupurile:

Kyrie eleison!

INSPIRATUL

Omul, în urmă, a fost creat de netrebnicul Dumnezeu al lui Israel, cu ajutorul acestora:

Arătând medalioanele,

Astophaios, Orais, Sabaoth, Adonai, Eloi, Iao!
Și zăcea în țărână, hâd, slăbănog, fără chip, fără gândire.

TOȚI

cu glasul jalnic:

Kyrie eleison!

OMUL INSPIRAT

Dar Sophia, miloasă, i-a dat viață cu o fărâmă din sufletul ei.

Atunci, văzând pe om atât de frumos, Dumnezeu fu cuprins de mânie. Il închise în împărăția sa, oprindu-l dela arborele științei.

Cealaltă, încă odată, l-a scăpat! Trimise șarpele, care, prin luna înconjur, îl făcu să calce legea aceea de ură.

Și omul, când gustă din știință, înțelege lucrurile cerești.

TOTI

cu putere:

Kyrie eleison!

OMUL INSPIRAT

Dar Iabdalaoth, ca să se răsbune, prăbuși pe om în materie, și pe șarpe cu el!

TOTI

foarte incet:

Kyrie eleison!

Inchid gura, apoi tac.

Mirosurile portului se amestecă în aerul fierbinte cu fumul lămpilor. Fitilele lor, sfârâind, se sting: lungi fânțari se rotesc. Și Antoniu răgește de groază; are sentimentul unei monstruoșități ce plutește în jurul lui, spaima unui omor pe punctul de a se făptui.

Dar

OMUL INSPIRAT

bătând din călcăiu, pocnind din degete, ridicând capul, psalmodiază pe un ritm furios, în sunetul cimbalelor și al unui flaut ascuțit.

Vino! vino! vino! eși din peștera ta!

Alergător ce fugi fără picioare, prinzător ce apuci fără mâini!

Șerpuitor ca râurile, rotund ca soarele, negru cu pete de aur ca cerul semănat cu stele! Asemenea încolăcirilor viței și întortocherilor de măruntae.

Nenăscutule! mâncătorule de pământ! mereu tânăr! a toate văzător! cinstit de Epidaur! Bun pentru oameni! care ai vindecat pe regele Ptolemeu, ostașii lui Moise, și pe Glaucos fiul lui Minos!

TOȚI

repetă

Vino! vino! vino! eși din peștera ta!

Totuși, nimic nu se arată.

Dece? ce are?

Se sfătuiesc, se propun mijloace noi.

Un bătrân aduce o căpiță de iarbă. Atunci o ridicare se face în coș. Verdeța se mișcă, florile cad. — și capul unui șarpe se ivește.

Trece încet pe marginea pâinii, ca un cerc ce s'ar învârti în jurul unui disc nemîșcat, apoi crește, se lungeste; este enorm și foarte greu. Ca să-l împiedece să nu atingă pământul, bărbații îl țin la piept, femeile pe cap, copiii pe brațe; — și coada lui, eșind prin gaura din zid, merge nesfârșită până în fundul mării. Inelele lui se înmulțesc, unple odaia; cuprind pe Antoniu.

CREDINCIOȘII

lipindu-și gurile de pielea lui, zmulgându-și pâinea mușcată de el.

Tu ești! Tu!

Crescut mai întâi de Moise, sfărâmat de Ezechias, refăcut de Mesia. Te-a băut în undele botelului; dar tu l-ai părăsit în grădina Maslinilor, și a simțit atunci slăbiciunea lui.

Incolăcit pe brațele crucii, și mai sus decât capul lui, curgându-ți balele pe cununa lui de spini, l-ai văzut murind. — Căci tu nu ești Iisus, tu, — ești Cuvântul! tu ești Christos!

Antoniu leșină de groază, și cade în fața celibei sale pe așchiile de lemn, pe cari arde încet torța ce i-a alunecat din mână.

Această zguduire îl face să-și întredeschidă ochii, și zărește Nilul, unduios și limpede în argintul lumii, ca un șarpe mare în mijlocul nisipurilor; — așa încât halucinația îl apucă din nou, pare că nu a părăsit încă pe Ophiți; aceștia îl inconjoară, îl cheamă, cară bagaje, coboară spre port. Antoniu se îmbarcă cu ei.

Un timp nemăsurat se scurge.

Apoi bolta unei temnițe îl inconjoară. Zăbrelile, în fața lui, fac linii negre pe un fond albastru; — și în lături, în umbră, oameni plâng și se roagă, înconjurați de alții cari îi îndeamnă și-l mângâie.

Afară, s'ar zice larma unei mulțimi și strălucirea unei zile de vară.

Voci ascuțite strigă pepeni, apă, băuturi cu ghiată, perne de iarbă pentru așezat. Din când în când aplauze izbucnesc. Aude pași deasupra lui.

Deodată, pornește un muget lung, puternic și înăbușit ca zgomotul apei într'un apeduct.

Și zărește în față, după zăbrelile unei alte chili, un leu plimbându-se, — apoi un șir de sandale, pulpe goale și ciucuri de purpură. Dincolo, treptele amfi-

teatrului par coroane de lume cari se lărgesc dela cea mai de jos, ce închide arena, până la cea mai înaltă, unde sunt ridicați stâlpi pentru a ține un voal de hăcint, întins în aer, pe funii. Scări ce radiază spre centru, tae, în părți egale, cercurile acestea mari de piatră. Treptele lor dispar sub norodul așezat, cavaleri, senatori, soldați, plebei, vestale și curtizane, — cu gluci de lână, cu fășii de mătase la braț, în tunici vinete, cu egrete de pietre scumpe, cu buchete de pene, cu fascii de lictori; și mulțimea colcăind, țipând, vijeliosă îl ameți, ca un imens hărdău clocoțind. În mijlocul arenei, pe un altar, fumează un vas cu tămâe.

Așadar, oamenii ce-l înconjoară sunt creștinii hărăziți fiarelor. Bărbații poartă mantia roșie a preoților lui Saturn, femeile panglicile lui Ceres. Prietenii își împart petece din vestmintele lor, inele. Ca să se poată strecura în temniță, a trebuit, spun ei, să dea mulți bani. Ce are afacel vor sta până la urmă.

Printre acești alinaători, Antoniu deosebește un om chel, în tunică neagră, a cărui figură a mai văzut-o undeva; le vorbește, despre nimicnicia lumii și de bucuria aleșilor. Antoniu este înflăcărat de iubire. Răvnește prilejul să-și risipească viața pentru Mântuitorul, neștiind dacă nu cumva este și el unul dintre acești martiri.

Dar, afară de un Frigian cu plefe lungi, care rămâne cu brațele ridicate, toți au înfățișarea măhnită. Un bătrân plânge pe o bancă, și un tânăr visează în picioare, cu capul plecat.

BATRÂNUL.

nu a vrut să plătească, în colțul unei răspântii, în fața unei statui a Minervei; și se uită la tovarășii lui cu o privire ce pare a spune:

Ar fi trebuit să mă scăpați! Comunitățile fac uneori astfel, încât să fie lăsate în pace. Mai mulți dintre voi chiar au primit scrisori de acelea mărturisind mincinos că au jertfit idolilor.

Intreabă:

Petru din Alexandria a rânduit ceea ce trebuie de făcut când nu mai poți îndura schingiuirea?

Apoi în sine:

Ah! e tare greu pentru vârsta mea! Beteșugurile mă fac atât de slab! Totuși, ași mai fi putut să trăiesc până la iarnă!

Amintirea grădiniții lui îl înduioșază; — și privește spre altar.

UN TANAR

care a turburat, cu bătaia, o serbare a lui Apollon, soptește:

Totuși, ași fi putut foarte bine să fug în munți!

Soldații te-ar fi prins!

spune unul dintre frați.

— Oh! ași fi făcut ca Cyprian; m'ași fi întors; și, a doua oară, ași fi avut mai multă putere, desigur!

În urmă, se gândește la zilele nenumărate ce le-ar fi trăit, la toate bucuriile pe cari nu le va mai cunoaște; — și privește spre altar.

Dar

OMUL CU TUNICA NEAGRA

alcargă la el:

Ce pildă real! Cum, tu, ales din greșeală? Toate femeile acestea cari te privesc, ia gândește-te! Și apoi Dumnezeu, uneori, face minuni. Pionius a înțepenit mâna călăilor lui, sângele lui Polycarp a stins flacărele rugului său.

Se întoarce spre bătrân:

Părinte, părinte! tu trebuie să ne întărești prin moartea ta. Întârziind-o, ai fi săvârșit fără indoială vre-o faptă rea, care ar fi pierdut tot rodul faptelor tale bune. De altfel, puterea lui Dumnezeu este fără sfârșit. Poate că pilda ta va cuceri întreg norodul.

Și în chilia din față, leii trec și se întorc fără să se oprească, cu o mișcare neîntreruptă, repede. Cel mai mare deodată privește pe Antoniu, începe să răgească — și un abur îi ese din bot.

Femeile se înghesuiesc în bărbați.

CEL CARE ALINA

se duce dela unul la altul.

Ce ați zice, ce ai zice, dacă te-ar frige cu tăblii de fier, dacă te-ar rupe în două cu caii, dacă trupul tău uns cu miere ar fi mâncat de muște! Nu vei avea decât moartea unui vânător prins în pădure.

Antoniou ar fi vrut mai bine toate acestea, decât fioroasele fiare sălbatece; parcă le simte dinții, ghiarele, parcă își aude oasele frângându-se între fălcile lor.

Un luptător cu fiarele intră în temniță; mucenicii tremură. Unul singur e nemșcat, Frigianul, care se ruga la o parte. A dat foc la trei temple; și vine cu brațele în sus, cu gura deschisă, cu fruntea spre cer, fără să vadă nimic ca un lunatec.

CEL CARE ALINA

strigă:

Inapoi! inapoi! V'ar lua duhul lui Montan...

TOTI

se dau inapoi strigând:

Blestemat fie Montanistul!

Il ocărăsc, il scui pă, ar vrea să-l bată.

Leii în două picioare se mușcă de coame. Norodul urlă: „La fiare! la fiare!”

Martirii, izbucnind în hohote de plâns, se îmbrățișează. O cupă de vin adormitor li se dă. O trec din mână în mână, iute.

La ușa chiliei, un alt luptător așteaptă semnalul. Ușa se deschide; ese un leu.

Trece prin arenă, cu pași mari, în bustru. În urma lui, în șir, se ivesc ceilalți lei, apoi un urs, trei pantere, leopardzi. Se împrăștie ca o cireadă la pășune.

Pocnetul unui biciu răsună. Creștinul se clatină, — și, ca să sfârșească, frații lor le dau brânci. Antoniu închide ochii.

li deschide. Dar întunerecul îl acoperă.

Curând, se luminează; și deosebește o câmpie stearpă, plină de movile, cum se vede în jurul carierelor de piatră părăsite.

Pe alocuri, un buchet de vlăstari se ridică printre lespezile de pe jos; și întruchipări albe, mal nelămurite ca norii, sunt înclinate peste ele.

Vin altele, ușor. Ochii strălucesc prin spărturile vălurilor lungi. După mersul lor trândav și parfurmurile ce risipesc, Antoniu recunoaște pe patriciane. Sunt și bărbați, dar de jos, căci au fețe prostănace și grosolane.

UNA DINTRE ELE

răsuflând adânc:

Ah! ce bun e aerul nopții reci, în mijlocul mormintelor! Sunt așa de obosită de moliciunea paturilor, de zgomotul zilelor, de apăsarea soarelui!

Servitoarea ei scoate dintr'un sac de pânză o torță, pe care o aprinde. Credincioasele aprind alte torțe, și se duc să le înfigă pe morminte.

O FEMEE

gâfâind:

Ah! în sfârșit, iată-mă! Dar ce plictiseală că m'am măritat cu un idolatru!

ALTA

Vizitele în temnițe, convorbirile cu frații noștri, totul pare ciudat bărbaților noștri! — și trebuie

să ne ascundem chiar când facem semnul crucii; ei ar lua aceasta drept o uneltire vrăjitoarească.

ALTA

Cu al meu, aveam zilnic certuri; nu voiam să mă supun necumpătării pe care o cerea trupului meu; — și ca să se răzbune, m'a dat în vileaq că sunt creștină.

ALTA

Va aduceți aminte de Lucius, tânărul acela așa de frumos, pe care l-au târât de călcâe legat de un car, ca pe Hector, dela poarta Erchiliană până la munții Tibur; — și pe amândouă părțile drumului sângele stropea tufișele! Am cules picăturile. Iată-I!

Scoate din sân un burete foarte negru, îl acoperă de sărutări, apoi se trânteste pe pietre, strigând:

Ah! prietene! prietene!

UN BARBAT

Azi se implinesc trei ani de când a murit Domitilla. A fost bătută cu pietre în pădurea Proserpinei. I-am strâns oasele cari străluceau ca licuricii prin ierburi. Tărăna le acoperă acum!

Se aruncă pe un mormânt.

O logodnica mea! logodnica mea!

ȘI TOȚI CEILALȚI

prin câmpie:

O sora mea! o fraiele! o copilul meu! o mamă!

Stau în genunchi, cu fruntea în mâini, sau cu trupul pe pământ și cu brațele întinse; — și hohotele de plâns stăpânite le umflă pieptul, să-l sbargă. Privesc cerul spunând:

Ai milă de sufletul său, o Dumnezeuul meu! Lănchezește în lăcasul umbrelor; bine voește să-l primești în înviere, ca să se bucure de lumina ta!

Sau, cu ochii în pământ, șoptesc:

Liniștește-te, nu mai suferi! Ți-am adus vin, carne!

O VADUVA

Iată aluat făcut de mine, cum îi plăcea lui, cu ouă multe și măsură îndoită de făină! Îl vom mânca împreună, ca odinioară, nu e așa?

Duce o fărâșă la gură; și, deodată începe să râdă fără rost, vijelios.

Celelalte, ca și ea, mestecă două-trei bucăți sorb o înghițitură.

Își povestesc isprăvile de martiri, durerea li se exaltă, beția se încinge. Privesc uniți la alții cu ochii scâlțați în lacrimi. Bălbâesc de amețală și măhnire; cu încetul, mâinile se strâng, buzele se unesc, vălurile se întredeschid și cu toții se amestecă pe morminte între cupe și torțe.

Cerul începe să albească. Ceața le umezește vestimintele; — și, fără să pară că se cunosc, se depărtează unul de altul pe căi diferite, pe câmp.

Soarele strălucește; ierburile au crescut, câmpia s'a schimbat.

Și Antoniu vede limpede printre bambuși o pădure de coloane, de un cenușiu ce bate în albastru. Sunt trunchiuri de copac eșite dintr'un singur trunchiu. Din fiecare ramură a lui, coboară alte ramuri cari se înfig în pământ; și întregul acestor linii orizontale și în unghiu drept, nesfârșit înmulțite, ar/semăna cu o schelărie monstruoasă, dacă nu ar avea câte o smochină mică din loc în loc, cu un frunziș negricios, ca al sicomorului.

Antoniu deosebește între ramuri ciorchine de flori galbene, de flori viorii și ferige, asemeni penelor de păsări.

Sub cele mai de jos crengi, se arată ici și colo coarnele unui bubal sau ochii strălucitori ai unei antilope; papagali stau cocoțați, fluturi plutesc, șopârle se târăsc, muște bâzâe; și se aude, în mijlocul tăcerii, ca palpitarea unei vieți adânci.

La marginea pădurii, pe un fel de rug, se află un lucru ciudat — un om — mânjit cu balegă de vacă, gol de tot, mai uscat ca o momâie; încheeturile lui alcătuesc noduri la capătul oaselor, cari par bețe. Are grămezi de melci la urechi, față foarte lungă, nasul ca un cioc de vultur. Brațul său stâng a rămas ridicat drept în aer, ankylozat, țeapăn ca un par; —și el stă acolo de atât amar de vreme încât pasările au făcut cuib în părul lui.

În cele patru colțuri ale rugului ard patru focuri. Soarele este drept în față. El privește cu ochii larg deschiși; — și fără să se uite la Antoniu:

Brachman de pe malurile Nilului, ce zici de aceasta?

Flacări es din toate părțile printre scânduri; și

GYMNOSOPHISTUL

urmează:

Asemeni rinocerului, m'am afundat în singurătate. Locuiam în copacul din spate.

În adevăr smochinul gros are, în șanțurile de pe tulpină, o scobitură naturală de înălțimea unui om.

Și mă hrăneam cu flori și fructe, cu atâta grijă de învățăminte, încât nici un câine măcar nu m'a văzut mâncând.

Cum firea se zămislește din stricăciune, stricăciunea din dorință, dorința din simțire, simțirea din atingere, am fugit de orice mișcare, de orice atingere; și, — nemișcat ca piatra de pe mormânt, scoțându-mi răsufierea pe nări, țintindu-mi privirea pe nas și închipuindu-mi eterul în sufletul meu, lumea în mădulare, luna în inimă, — gândeam la esența marelui Suflet, din care scapără neîntrerupt, ca scînteile, principiile vieții.

Am cuprins apoi sufletul suprem în toate ființele, toate ființele în Sufletul suprem: — și am izbutit să-mi fac sufletul să intre în el, dupăce în suflet am făcut să-mi intre simțurile.

Primesc învățătura deadreptul din cer, ca pasărea Tchataka ce nu se adapă decât din razele de ploaie.

Prin aceea chiar că cunosc lucrurile, lucrurile nu mai există.

Pentru mine, acum, nu mai e nădejde, teamă,

bucurie, virtute, nici zi, nici noapte; nici tu, nici eu; cu desăvârşire nimic.

Asprimile mele îngrozitoare m'au făcut mai mare decât Puterile. O strângere a gândului meu poate să omoare o sută de fii de rege, să prăbuşească zei, să răstoarne lumea.

A spus toate acestea cu un glas mohorât.

Frunzele dimprejur se zgârcesc. Şoarecii, pe pământ, fug.

Işi apleacă încet privirile spre flacările ce se înalţă, apoi adaogă:

Mi-e silă de formă, silă de simţiri, silă până şi de cunoaşterea însăşi, — căci gândul nu supravieţueşte faptului trecător care-l naşte, şi sufletul e o părere ca şi restul.

Tot ce este zămislit va pieri, tot ce a murit trebuie să reţrăiască, fiinţele dispărute acum vor sălăşlui în tipare nealcătuite încă, şi se vor întoarce pe pământ ca să servească cu durere pe alte făpturi.

Dar, cum eu am trecut printr'o mulţime nesfârşită de vieţi, sub învălişuri de zei, de oameni şi dobitoace, renunţ la călătorie, m'am săturat de atâta oboseală! Părăsesc hanul murdar al truului meu, zidit în carne, înroşit de sânge, acoperit cu o piele hădă, plină de spurcăciuni; — şi, pentru răsplata mea, voi dormi în sfârşit în cel mai adânc absolut, în Nimicnicie.

Flacările i se ridică până la piept, — apoi îl acoperă. Capul îi ese printre ele ca prin gaura unui zid. Ochil săi căscaţi privesc mereu.

/ ANTONIU

se ridică.

Torța, pe jos, a aprins așchiile de lemn; și flacăra i-a părilit barba.

Strigând, Antoniu tropăe pe foc; — și când nu rămas decât o grămadă de cenușe, spune:

Unde să fie Hilarion? Era aci adineauri.

L'am văzut!

Ei! nu, nu e cu puțință! mă înșel!

Dece?.. Coliba mea, pietrele acestea, nisipul, nu au poate nici ele realitate. Inebunesc. Liniște! unde eram? ce s'a întâmplat?

Ah! gymnosophistul!... Moartea aceasta este obicinuită printre înțelepții indieni. Kalanos și-a dat foc în fața lui Alexandru; un altul a făcut la fel în vremea lui August. Ce ură de viață trebuie să ai! Numai să nu-i împingă cumva trufia?.. Nu are aface, e o cutezare de mucenic!.. În ce privește pe ceilalți, cred acum tot ce mi s'a spus despre desfrânările ce le pricinuesc.

Și înainte? Da, îmi aduc aminte! mulțimea ereticilor... Ce țipete! ce ochi! Dar dece atâta revărsare de carne și rătăcire a minții?

Spre Dumnezeu zic ei că se îndreaptă pe toate aceste căi! Cu ce drept să-i blestem, eu care mă poticnesc pe a mea? Când au pierit, eram poate să aflu mai mult. Vârtejuiam prea iute; nu aveam timpul să răspund. Acum, parcă mi-e mîntea mai încăpătoare și mai luminoasă. Sunt liniștit. Mă simt în stare... Dar ce? credeam că am stins focul!

O văpae joacă printre stânci; și curând un glas întretăiat se aude, departe, în munți.

E lătrat de hienă, sau gemetele vreunui călător pierdut?

Antoniou ascultă. Flacăra se apropie.

Și vede venind o femeie care plânge, sprijinită de umărul unui om cu barba albă.

E învălită într-o rochie de purpură în zdrențe. El e cu capul gol ca și ea, cu o haină de aceeași culoare, și duce un vas de bronz, din care se ridică o mică văpae albastră.

Lui Antoniu i-e frică — și ar vrea să știe cine este femeia aceasta.

STREINUL (SIMON)

E o fată, un biet copil, pe care-l duc prețuitindenni cu mine.

Ridică vasul de bronz.

Antoniou o privește, la lumina acestei flăcări care sovăe.

Are pe față urme de mușcături, dealungul brațelor semne de loviri; părul despletit; se agață în sfâșierile zdrențelor; ochii ei par că nu simt lumina.

SIMON

Uneori, rămâne așa, multă vreme, fără să vorbească, fără să mănânce; apoi se trezește, — și spune lucruri minunate.

ANTONIU

Adevărat?

SIMON

Enoia! Enoia! Enoia! istorisește ce ai de spus.

Ea rotește ochii ca trezită dintr'un vis, își trece încet degetele peste sprâncene, și cu un glas tânguitor:

HELENA (ENOIA)

Mi-aduc aminte de meleaguri depărtate, de culoarea rubinului. Un singur arbore se află acolo.

Antoniou tresare.

Pe fiecare treaptă a frunzișului său bogat se află o pereche de Duhuri. Ramurile în jurul lor se încrucișează, ca vinele unui trup; și privesc viața vecinică ce curge din rădăcinile adâncite în umbră până în vârful care întrece soarele. Eu, pe a doua cracă, luminam cu fața mea nopțile de vară.

ANTONIU

ducând degetul la frunte.

Ah! Ah! înțeleg! capul..

SIMON

cu degetul pe buze:

St?...

HELENA

Pânzele stau întinse, corabia despica spumele.

Imi spunea: „Ce-mi pasă dacă-mi turbur țara, dacă-mi pierd regatul! Vei fi a mea, în casa mea!”

Ce desfătătoare era odaia înaltă din palatul lui! Se culca pe patul de fildeș, și, mângâindu-mă pe păr, cânta îndrăgostit.

Pe înserate, zăream taberile anândouă, fanalele ce se aprindeau, Ulise lângă cortul lui, Achile înarmat până în dinți, mâna un car dealungul țărmului mării.

ANTONIU

Dar e nebună deabineleal! Ce are?

SIMON

Stl... Stl

M'au uns cu mirodenii, și m'au vândut norodului ca să-l desfăt.

Intr'o seară, în picioare, cu cistrul în mână, făceam să joace pe vâslașii greci. Ploaia, ca o cascadă, cădea pe cârciumă, și cupele cu vin fierbinte fumegau. Un om intră, fără ca ușa să se fi deschis.

SIMON

Eu eram! te regăsisem!

Iată, Antoniu, pe aceea ce se numește Sigeh, Enoia, Barbel, Prunikos!

Duhurile stăpâne ale lumii fură pizmașe pe ea, și au închis-o într'un trup de femeie.

A fost Helena a Troienilor, a căror amintire fu blestemată de poetul Stesichor. A fost Lucreția,

patriciana pângărită de regi. A fost Dalila, care a tăiat părul lui Samson. A fost acea fiică a lui Israel, care se dădu țăpilor. A iubit adulterul, idolatria, minciuna și prostia. S'a pângărit la toate noroadele. A cântat la toate răspântiile. A sărutat toate fețele.

La Tyr, în Siria, a fost țitoarea hoților. Bea cu ei noaptea și găzduia pe ucigași în vermina patului ei cald.

ANTONIU

Ei! ce-mi pasă miel!..

SIMON

înfățișare furioasă:

Am răscumpărat-o, îți spun, — și am întronat-o iară în măreția ei; astfel încât Caius Cezar Caligula s'a îndrăgostit de ea, căci voia să se culce cu Luna!

ANTONIU

Ei și?..

SIMON

Dar Luna e ea! Papa Clement nu a scris oare că a fost închisă într'un turn? Trei sute de inși au venit să inconjure turnul; și la fiecare ferăstrue s'a văzut ivindu-se în acelaș timp luna, — deși nu sunt pe lume mai multe luni, nici mai multe Enoia!

ANTONIU

Da... cred că-mi aduc aminte...

Și cade în visare.

SIMON

Nevinovată ca și Christos, care a murit pentru oameni ea, s'a închinat binelui femeilor. Căci neputința lui Jehorah se dovedește prin nesupunerea lui Adam, și trebuie să dărâăm vechea lege, neplăcută rânduelii lucrurilor.

Am propovăduit innoirea în Efraim și în Isachar, dealungul puhoiului Bizorului, dincolo de lacul Huleh, în valea Mageddo, mai departe de munți, la Bostra și Damas! Să vină la mine cei ce sunt acoperiți de vin, cei ce sunt acoperiți de noroiu, cei ce sunt acoperiți de sânge; și voi șterge mânjirile lor cu Sfântul-Duh, numit Minerva de Greci! Ea e Minerva! e Sfântul Duh! Eu sunt Jupiter, Apollo, Christos, marea putere a lui Dumnezeu, întrupată în ființa lui Simon!

ANTONIU

Ah! tu ești!... Dar îți cunosc păcatele!

Ești născut la Gittoi, aproape de Samaria. Dorithéus, cel dintâiu stăpân al tău, te-a izgonit! Urăști de moarte pe sfântul Paul fiindcă a făcut pe una din femeile tale să-și schimbe credința; și răpus de Sfântul Petru, — de piznă și groază ai aruncat în valuri sacul în care îți țineai vicleșugurile!

SIMON

Le vrei?

Antoniu îl privește; — și un glas lăuntric șoptește în pieptul său: „Dece nu?”

Simon urmează:

Cel care cunoaște puterile Firii și substanța Duhurilor trebuie să facă minuni. E visul tuturor înțelepților — și dorința care te roade; mărturisește!

În mijlocul Romanilor, am zburat în circ atât de sus că nu mai m'au văzut. Neron a poruncit să mi se taie capul; dar a căzut la pământ capul unei oițe, în locul capului meu. Insfârșit, m'au îngropat de viu, dar am înviat a treia zi. Dovada e că iată-mă!

Îi dă mâinile să i le miroasă. Miros a stârv. Antoniu se dă înapoi.

Pot să fac să se miște șerpii de bronz, să râdă statuile de marmoră și câinii să vorbească. Am să-ți arăt grămezi nemăsurate de aur; voi reîntrona pe regi; vei vedea noroade proslăvindu-mă! Pot să merg pe nori și pe ape, să trec prin munți, să mă schimb în flăcău, în moș în tigru, sau în furnică, să iau chipul tău, să-ți dau pe al meu, să abat trăsnetul. Îl auzi?

Tunetul bubue, fulgere brăzdează cerul unul după altul.

E glasul Prea-Înaltului! „căci Dumnezeu vecinical e un foc”, și orice făptură se zămislește prin țâsniri din acest focar.

Vei primi botezul de foc, — acest al doilea botez vestit de Iisus, și care a căzut pe apostoli, într'o zi cu furtună, când fereastra era deschisă!

Și mișcând văpala cu mâna, încet, ca pentru a stropi pe Antoniu.

Mamă a milostivirilor, tu care desvăluiești tainele, ca să ne vie odihna în casa a opta..

ANTONIU

strigă:

Ah! dacă ași avea aghiăzină!

Flacăra se stinge, făcând mult fum.

Enoia și Simon au pierit.

O negură înghețată, groasă și inecăcioasă umple văzduhul.

ANTONIU

întinzând brațele, ca un orb:

Unde sunt?... Mi-e frică să nu cad în prăpastie. Și crucea, desigur, e prea departe de mine... Ah! ce noapte! ce noapte.

Intr'o răbufnire de vânt, ceața se desface; — și zărește doul oameni, acoperiți de vestminte lungi și albe.

Cel dintâiu este înalt de statură, cu fața blajină, cu înfățișarea posomorâtă. Părul său bălău, despărțit ca al lui Christos, îi coboară rânduit pe umeri. A aruncat o nuia pe care o ținea în mână; și pe care tovarășul său a prins-o, făcând temenele în felul Orientalilor.

Acesta din urmă este mic, gros, cărn, cu grumazul scund, părul creț, o mustră prostănacă.

Amândoi sunt cu picioarele și capul gol, prăfuiți ca oamenii ce se întorc din călătorie.

ANTONIU

tresărind:

Ce vreți? Vorbiți! Plecați de-aci!

DAMIS

-- E omul cel mic.

Ei, ei!... bunule pustnic! ce vreau? habar n'am. Uite stăpânul.

Se așează; celălalt rămâne în picioare. Tăcere.

ANTONIU

din nou:

Și veniți așa?...

DAMIS

Ohi de departe, — hă!!

ANTONIU

Și vă duceți?...

DAMIS

arătând pe celălalt:

Unde va voi!

ANTONIU

Dar cine e?

DAMIS

Privește-l!

ANTONIU

pentru sine:

Pare un sfânt! Dacă ași cuteza...

Fumul s'a risipit. Vremea e foarte luminoasă. Luna strălucește.

DAMIS

La ce te gândești, de nu mai spui nimic?

ANTONIU

Mă gândesc... Oh! nimic.

DAMIS

înaintează spre Apollonius, și îl înconjură de câteva ori, plecat de mijloc, fără să ridice capul.

Stăpânel e un sihastru galilean care vrea să știe izvoarele înțelepciunii.

APOLLONIUS

Să se apropie!

Antoniu se codește.

DAMIS

Apropie-te?

APOLLONIUS

cu glas de tunet:

Apropie-te! Ai vrea să știi cine sunt, ce fac,
ce gândesc? nu-i așa, copile?

ANTONIU

...Dacă lucrurile acestea, pot să ajute la mântuirea mea...

APOLLONIUS

Bucură-te, ți le voi spune!

DAMIS

încet lui Antoniu:

E cu puțință? Trebuie că ți-a recunoscut, dela prima privire, înclinări neobicinuite pentru filozofie! Voi trage și eu folos!

APOLLONIUS

Am să-ți istorisesc mai întâiu calea lungă pe care am făcut-o pentru a primi învățătura; și dacă găsești în toată viața mea o faptă rea, să mă oprești, — căci acela strică prin cuvintele sale, care a făcut rău prin fapta sa.

DAMIS

Iul Antoniu:

Ce om dreptl hai?

ANTONIU

Hotărât, cred că e cinstit în ce spune.

APOLLONIUS

În noaptea zămislirii mele, mama s'a visat culgând flori pe maiurile unui lac. Un fulger s'a ivit, și m'a născut în cântecul lebedelor din visul ei.

Până la cincisprezece ani, m'au cufundat, de trei ori pe zi, în fântâna Asbadee, a cărei apă face pe cei ce-și calcă jurământul dropici; și-mi frecau trupul cu frunze de cniză, ca să mă facă neprihănit.

O prințesă palmiriană veni într'o seară să mă caute, dăruiindu-mi comori pe cari le știa că sunt în morminte. O roabă din templul Dianei s'a înjunghiat, desnădăjduită, cu cuțitul de jertfe; și stăpânitorul Ciliciei, la sfârșitul făgăduințelor sale, strigă în fața familiei mele că mă va omori, dar el fu acela care muri după trei zile, ucis de Romani.

DAMIS

lui Antoniu, dându-l cu cotul:

Hai? când îți spuneam! ce om!

APOLLONIUS

Am păstrat, timp de patru ani în șir, tăcerea desăvârșită a pitagoricienilor. Suferința cea mai neașteptată nu-mi zmulgea nici un suspin; și la teatru, când intram, lumea se da în lături din fața unei stafii.

DAMIS

Dumneata ai fi făcut așa?

APOLLONIUS

Timpul încercării trecând, am început să învăț pe preoții cari pierduse datina.

ANTONIU

Care datină?

DAMIS

Lasă-l să vorbească! Tac!

APOLLONIUS

Am convorbit cu Samaneenii dela Gange, cu astrologii Chaldeei, cu magii din Babilon, cu Druizii gali, cu preoții negrilor! M'am suit pe

cele patrusprezece Olimpuri, am scotocit lacul
Sciției, am măsurat întinderea Pustiului!

DAMIS

Sunt totuși adevărate, toate acestea. Am fost
și eu acolo!

APOLLONIUS

Am fost mai întâiu până la marea Hircaniei.
I-am făcut înconjurul; și prin țările Baraomate,
unde este înmormântat Bucefal, am coborît spre
Ninive. La porțile orașului, un om s'a apropiat.

DAMIS

Eul eul bunul meu stăpân! Te-am iubit, în-
dată! Erai mai blând ca o fată și mai frumos ca
un Dumnezeu!

APOLLONIUS

fără să-l asculte:

Voia să mă însoțască, pentru a-mi folosi ca
interpret.

DAMIS

Dar mi-ai răspuns că înțelegi toate graiurile
și că ghicești toate gândurile. Atunci am sărutat
poalele mantiei tale, și am început să merg în
urma ta.

APOLLONIUS

După Ctesifon, am intrat pe tărâmurile Babilonului.

DAMIS

Și satrapul a scos un țipăt, văzând un om atât de galben.

ANTONIU

in sine:

Ce înseamnă...

APOLLONIUS

Regele m'a primit în picioare, lângă un tron de argint, într'o sală rotundă, stropită cu steb; — și din cupolă atârnav, de fire nevăzute, patru păsări mari de aur, cu aripile întinse.

ANTONIU

visând:

Să fie oare pe pământ asemenea lucruri?

DAMIS

Strașnic oraș, Babilonul! toată lumea e bogată acolo! Casele, zugrăvite în albastru, au porți de bronz, cu o scară ce coboară spre râu;

Desenând pe nisip cu bățul.

Așa, vezi? Și pe urmă sunt temple, piețe, băi, apeducturi! Palatele sunt acoperite cu aramă roșie! și înăuntru, dacă ai ști!

APOLLONIUS

Pe zidul dela miazănoapte se înalță un turn care sprijină un altul, apoi vine un al treilea, al patrulea, al cincilea — și mai sunt încă trei! În al optelea e o chilie cu un pat. Nimeni nu intră acolo, decât femeza aleasă de preoți pentru Zeul Belus. Regele Babilonului m'a găzduit în acea chilie.

DAMIS

Abia dacă se uitau la mine! Așa că ședeam singur și mă plimbam pe străzi. Intrebam despre obiceiuri; mă duceam prin ateliere; cercetam marile mașinării cari aduceau apa în grădini. Dar mă sâcăia că eram despărțit de Stăpânul.

APOLLONIUS

Insfârșit, eșirăm din Babilon; și în lumina lunii, văzurăm deodată o arătare.

DAMIS

Dal dal! sărea cu copitele de fer; necheza ca un măgar; alerga printre stânci. I-a strigat ocări; ea pieri.

ANTONIU

în sine.

Unde vor să ajungă?

APOLLONIUS

La Taxilla, capitala a cinci mii de cetățui, Phraortes, regele Gangelui, ne-a arătat garda sa de oameni negri înalți de cinci coți, și în grădinile palatului, într'un cnișc de brocart verde, un elefant uriaș, cu care reginile se desfătau parfumându-l. Era elefantul lui Porus, care fugise după moartea lui Alexandru.

DAMIS

Și care a fost găsit într'o pădure.

ANTONIU

Vorbesc mult ca oamenii beți.

APOLLONIUS

Phraortes ne-a așezat cu el la masă.

DAMIS

Ce țară ciudată! Stăpânii, beau mereu și se desfătau asvârlind săgeți sub picioarele unui copil care juca. Dar nu aprob...

APOLLONIUS

Când fui gata de plecare, Regele mi-a dat o umbrelă, și mi-a spus: „Am pe Indus o herghelie de cămile albe. Când nu-ți vor mai fi de folos, suflă-le în urechi. Se vor întoarce singure acasă“.

Am coborât dealungul râului, mergând noaptea la lumina licuricilor cari sclipiau în barbuși.

Sclavul șuera un cântec ca să alunge șerpii; și cămilele își aplecau spinările trecând pe sub arbori, ca pe sub porți prea scunde.

Intr'o zi, un copil negru care ținea vergeaua cu șerpi de aur în mână, ne-a însoțit la sfatul înțelepților. Iarchas, fruntașul lor, mi-a vorbit de strămoșii mei, de toate gândurile mele, de toate faptele mele, de toate viețile mele. El fusese râul Indus, și-mi aduse aminte că duceam luntrele pe Nil, în vremea regelui Sesostris.

DAMIS

Mie, nu mi s'a spus nimic, așa că nu știu cine am fost.

ANTONIU

Au înfățișeri nelămurite ca umbrele.

APOLLONIUS

Am întâlnit, pe țărmul mării, pe Cinecofalii imbuibați cu lapte, cari se întorceau din expediția lor din insula Taprobana. Valurile calde aduceau în fața noastră perle blonde. Chihli-barul trăznea sub pașii noștri. Schelete de baleră al eau în hru'el stâncilor. Uscatul n'c e din urmă, se făcu mai îngust ca o sandală; — și dupăce svârlirăm spre soare cu stropi din Ocean, cotirăm spre dreapta, ca să ne întoarcem.

Ne-am înapoiat prin Ținutul Mirodeniilor, prin țara Gangaridelor, promontoriul Comarija, melea-gul Sachaliților, Adramiților și Homeriților; — apoi, trecând peste munții Casanieni, marea Roșie și insula Topazos, am pătruns în Etiopia prin regatul Pigmeilor.

ANTONIU

in sine:

Ce mare e pământul!

DAMIS

Și când ne-am întors acasă, toți cei pe cari îi cunoscusem odinioară, muriseră.

Antoniu înclină capul. Tăcere.

APOLLONIUS

urmează:

A'unci, încep să se vorbească de mine în lume.

Ciuma bântuia Efesul; poruncji să fie alungat cu pietre un cerșetor bătrân;

DAMIS

Și ciuma a pierit!

ANTONIU

Cum? alungă molimele?

APOLLONIUS

La Cnid, am vindecat pe îndrăgostitul de Venus.

DAMIS

Da, un nebun, care făgăduise chiar s'o ia de nevastă. — Să iubești o femeie, treacă — meargă:

dar o statue, ce prostiel — Stăpânul i-a pus
mâna pe inimă, și îndată dragostea i se stinse.

ANTONIU

Cum! alungă și pe draci?

APOLLONIUS

La Tarent, duceau la rug o fată moartă.

DAMIS

Stăpânul i-a atins buzele, și ea s'a ridicat
chemând pe mama ei.

ANTONIU

Cum! învie morții?

APOLLONIUS

Am proorocit puterea lui Vespasian.

ANTONIU

Cum! ghicește ce va să vie?

DAMIS

Era la Corint..

APOLLONIUS

Stând la masă cu el, la Baia..

ANTONIU

Iertați-mă, streini, e târziu!

DAMIS

Un tânăr care se numea Menip.

ANTONIU

Nu! nu! duceți-vă!

APOLLONIUS

Un câine intră, ducând în bot o mână tăiată.

DAMIS

Intr'o seară, la mahala, întâlni o femeie.

ANTONIU

Nu înțelegeți? plecați!

APOLLONIUS

Da târcoale fără rost împrejurul paturilor.

ANTONIU

Destul!

APOLLONIUS

Vroiau să-l alunge.

DAMIS

Menip se duse la ea; se iubiră.

APOLLONIUS

Și lovind mozaicul cu coada, lăsă să cadă mâna aceea pe genunchii lui Flavius.

DAMIS

Dar a doua zi, la lecția dela școală, Menip era tras la față.

ANTONIU

sărind:

Iarl ahl să urmeze, dacă nu e...

DAMIS

Stăpânul îi zise: „O tinere frumos, alinți un șarpe; un șarpe te mângâel când vă cununăți?“ Am fost cu toții la nuntă.

ANTONIU

Fac rău, desigur, că ascult această!

DAMIS

Dela intrare, servitorii se mișcau cu neastâmpăr, porțile se deschideau; nu se auzea însă nici zgomotul pașilor, nici zgomotul ușilor. Stăpânul se așeză lângă Menip. Îndată pe logodnică o cu-

prinse mânia împotriva fi'ozofilor. Dar tacâmurile de aur, paharnicii, bucătarii și cei cu pâinile pieiră: acoperișul zbură, zidurile se năruiră; și Apollonius rămase singur, sus, cu femeea în lacrimi la picioarele lui. Era o vampiră care desfăta pe tineri, ca să le mănânce carnea, — fiindcă nimic nu e mai bun pentru astfel de stafii ca sângele îndrăgostiților.

APOLLONIUS

Dacă vrei să știi meșteșugul...

ANTONIU

Nu vreau să știu nimic.

APOLLONIUS

În seara sosirii noastre la porțile Romei...

ANTONIU

Oh! da, vorbește-mi de orașul papilor!

APOLLONIUS

Un om beat ne opri, care cânta cu glas duios. Era un epitalam al lui Neron; și avea deplină putere să ucidă pe oricine l-ar fi ascultat fără luare aminte. Ducea la spinare, într'o cutie, o coardă luată dela chitara Împăratului. Am ridicat din umeri. Ne-a svărlit cu noi în obraz. Atunci, mi-am desfăcut cingătoarea, și i-am pus-o în mână.

DAMIS

Ai făcut foarte rău, de-o pildă.

APOLLONIUS

Impăratul, în timpul nopții, m'a chemat la sine. Juca în arșice cu Sporus, răzimat în cotul stâng, pe o masă de agată. Se întoarce, încruntându-și sprâncenele bălaie: „Dece nu ți-e teamă de mine? mă întrebă. — Fiindcă Dumnezeuul care te-a făcut groaznic, m'a făcut îndemânatăc“, i-am răspuns.

ANTONIU

în sine:

Ceva nelămurit mă inspăimântă.

Tăcere.

DAMIS

urmează cu o voce ascuțită:

Intreaga Asie, de altfel, ar putea să-ți spună...

ANTONIU

tresărind:

Sunt bolnav! Lăsați-mă!

DAMIS

Ascultă. A văzut din Efes, uciderea lui Domitian, care era la Roma.

ANTONIU

incercând să rădă:

E cu putință?

DAMIS

Da, la teatru, ziua în amiaza mare, în a patrusprezecea calendă din Octombrie, deodată a strigat: „Injunghie pe Cesar!“ și adăoga din când în când: „Se rostogolește pe jos; oh! cum se zbatel Se ridică; încearcă să fugă; porțile sunt închise; ah! s'a sfârșit! a murit!“ Și în ziua aceea, în adevăr, Titus Flavius Domitianus a fost ucis, după cum știi.

ANTONIU

Fără ajutorul Dracului... desigur că...

APOLLONIUS

A vrut să mă omoare, acest Domitian! Damis fugise din porunca mea, și eu am rămas singur în temniță.

DAMIS

Era o îndrăzneală grozavă, trebuie să recunoști.

APOLLONIUS

Către ceasul al cincilea, soldații m'au dus la judecată. Aveam apărarea gata și o țineam sub mantie.

DAMIS

Eram pe malul Puzzolului, noi ceștilalți! Te credeam mort; plângeam. Când, către ceasul al șaselea, deodată te-ai ivit, și ne-ai zis: „Eu sunt!”

ANTONIU

pentru sine:

Ca El!..

DAMIS

foarte tare:

Absolut!

ANTONIU

Oh! nu! mințiți, nu-i așa? mințiți!

APOLLONIUS

El a coborât din Ceruri. Eu, mă urc, — mulțumită virtuții mele, care m'a ridicat până la înălțimea Principiului!

DAMIS

Thyana, orașul său natal, a ridicat în cinstea sa un templu cu preoți!

APOLLONIUS

se apropie de Antoniu și-i țipă în urechi:

Căci eu cunosc pe toți zeii, toate riturile, toate rugile, toate oracolele! Am pătruns în peștera lui Trophonius fiul lui Apolon! Am frământat pentru Siracusane aluatul pe care-l duc pe munți! am suferit cele optzeci de încercări ale lui Mithra! am strâns la piept șarpele lui Sabarius! am primit legătura Cabirilor! am spălat pe Cyhela în valurile golfurilor campaniane, și am petrecut trei luni în hrubele din Samotracia!

DAMIS

râzând proteste:

Ah! ah! ah! în tainele Bunei zeițe!

APOLLONIUS

Și acum începem iară pribegia!

Ne ducem spre Miazănoapte, în părțile cu lebede și zăpezi. Pe întinderea albă, hipopozii orbi frâng cu vârful picioarelor planta de peste mare.

DAMIS

Vino! se crapă de ziuă. Cocoșul a cântat, calul a nechezat, pânzele sunt întinse.

ANTONIU

Cocoșul n'a cântat! Aud greerele în nisipuri, și văd luna care stă pe loc.

APOLLONIUS

Mergem la Miazăzi, dincolo de munți și de valurile adânci, să cântăm în mirezme rațiunea

iubirii. Vei sorbi mirosul mirodionului care ucide pe cei slabi. Te vei scălda în lacul de oleu roz din insula Junonia. Vei vedea, dormind pe ciuboșica cucului, șopârla care se trezește în toate veacurile când rubinul i se coace și-i cade de pe frunte. Stelele clipeșc ca ochii, cascadele cântă ca lirele, mirezme amețitoare se sue din florile învoalte; mintea ți se va lărgi în văzduhuri, și ce va fi pe fața ta, va fi și în inima ta.

DAMIS

Stăpâne! a venit vremea! Vântul se ridică, rândunicile se deșteaptă din somn, frunza mirtului a zburat!

APOLLONIUS

Dal să plecăm!

ANTONIU

Nu! eu, rămân!

APOLLONIUS

Vrei să te învăț unde crește iarba Balis, care învie morții?

DAMIS

Cere-i mai bine androdamasul care atrage argintul, fierul și bronzul!

ANTONIU

Oh! cât sufăr! cât sufăr!

DAMIS

Vei pricepe glasul tuturor ființelor, mugetele,
gângurelile!

APOLLONIUS

Te voi face să călărești pe licorne, pe balauri
pe hipocentauri și pe delfini!

ANTONIU

plânge.

Oh! oh! oh!

APOLLONIUS

Ai să cunoști dracii cari locuiesc peșterile, pe
cei ce vorbesc în păduri, pe cei ce mișcă valurile,
și cei ce împing norii.

DAMIS

Strânge-ți cingătoarea! inoadă-ți sandalele!

APOLLONIUS

Am să-ți lămuresc rațiunea alcătuirilor dum-
nezești, dece Apolon e în picioare, Jupiter așezat,
Venus neagră la Corint, patrată la Atena, conică
la Paphos.

ANTONIU

împreunându-și mâinile:

Să plece! să plece!

APOLLONIUS

Voi zmulge în fața ta armurile zeilor, ne vom
furișa în altare, îți voi da pe Pythia s'o pân-
gărești!

ANTONIU

Ajută-mi, Doamne!

Se repede spre cruce.

APOLLONIUS

Care e dorul tău? visul tău?
Ajunge să te gândești...

ANTONIU

Isuse, Isuse, ajută-mi!

APOLLONIUS

Vrei să-l fac să apară, pe Iisus?

ANTONIU

Ce? cum?

APOLLONIUS

Va fi chiar el! nu altul! Iși va svârli cununa,
și vom vorbi față în față!

DAMIS

incet:

Zi că vrei! zi că vrei!

Antoniou, sub cruce, șoptește rugă. Damis se învâr-
tește în jurul lui cu mișcări lingușitoare.

Hai, bunule pustnic, scumpe sfinte Antoniul om neprihănit, om strălucit! om pentru lauda căruia nu găsesc cuvinte! Nu te speria; e un fel de a spune depășit, luat dela Orientali. Aceasta nu împiedecă deloc...

APOLLONIUS

Lasă-l, Damis!

Crede, ca o brută, în realitatea lucrurilor. Spaima ce are de zei îl împiedecă să-i înțeleagă: și-l înjosește pe al său, făcând din el un rege pizmaș!

Tu, fiul meu, nu mă părăsi!

Se apropie, mergând deandaratele, de marginea stâncii, o depășește, și rămâne în văzduh.

Deasupra tuturor formelor, mai departe decât pământul, dincolo de ceruri, sălășluiește lumea Ideilor, plină de Cuvânt! Dintr'un salt, vom trece spațiul celălalt; și vei prinde în nemărginirea sa Vecinicia, Absolutul, Fiița! — Hai! dă-mi mâna! Înainte!

Amândoi, unul lângă altul, se ridică în văzduh, încet.

Antoniul îmbrățișând crucea, îl privește cum se înalță. Pler.

V

ANTONIU

mergând încet:

Acesta face cât iadul tot!

Nabucodonosor nu mă orbise atâta. Regina din Saba nu m'a fermecat așa de adânc.

Felul cum vorbește de zei, — îți dă năzuința de a-i cunoaște.

Mi-aduc aminte că am văzut sute de aceștia deodată, în insula Elephantina, în timpul lui Dioclețian. Impăratul dăduse Pribegilor o țară mare, cerându-le în schimb să păzească granițele; și înțelegerea fu încheiată în numele „Puterilor nevăzute“. Căci zeii unui norod erau necunoscuți celorlalte popoare.

Barbarii își adusesese pe ai lor. Ocupau movilele de nisip cari mărginesc fluviul. Se vedeau ținându-și idolii în brațe ca pe mari copii ologi; sau plutind în mijlocul cascadelor pe un trunchiu de palmier, își arătau de departe talismanele dela gât, tatuajele de pe piept; — și aceasta nu e un lucru mai vinovat decât religia Grecilor, a Asiaticilor și a Romanilor!

Când locuiam în templul din Heliopolis, m'am uitat dese ori la tot ce era pe ziduri: Vulturi ducând sceptre, crocodili ciupind coardele lirelor, fețe de oameni cu trupuri de șarpe, femei cu cap

de vacă proslăvind zei ithyphalici; și chipurile lor nefirești mă îndreptau spre alte lumi. Ași fi vrut să văd ce privesc ochii aceia liniștiți.

Pentru ca materia să aibă atâta putere, trebuie să conțină un duh. Sufletul zeilor e legat de icoanele lor.

Cei ce au frumusețea înfățișării, pot să te cucerească. Dar ceilalți... cari sunt josnici sau îngrozitori, cum să crezi în ei?...

Și vede trecând târându-se pe pământ frunze, pietre, scolci, ramuri de copac, nelămurite vedenii de animale, apoi un fel de pitici dropici, sunt zeli. Isbucnește în râs.

Un alt râs răsună în spatele lui; și Hilarion se înfățișează — investmântat ca un pustnic, mult mai mare ca adineauri, uriaș.

ANTONIU

nu e mirat că-l vede.

Ce prost trebuie să fie cineva ca să adore acestea!

HILARION

Oh! da, nemărginit de prost!

Atunci, le trec prin față, idolii tuturor noroadelor și din toate veacurile, de lemn, de metal, de argint de pene, de piel cusute.

Cei mai bătrâni, dinainte de Potop, pier sub یرburile de mare cari le atâră ca niște coame. Unii, prea lungi pentru soclul lor, troznesc din încheeturi și se frâng de mijloc mergând. Alții lasă să curgă nisip prin spărturile pântecelor.

Antoniou și Hilarion se desfată nespus. Se țin de șale de-atâta râs.

Însfârșit, trec idoli cu chip de berbec. Se împletesc pe picioarele rășchirate, întredeschid pleoapele și bălbăe ca mușii: „Ba! ba! ba!”

Pe măsură ce se apropie de chipul omenesc, mânia pe Antoniu mai mult. Îi lovește cu pumnii, cu piciorul, se îndârjește.

Devin spaimântători — cu penaje înalte, cu ochii holbați, au brațele sfârșite cu ghiare, fălci de rechin.

Și în fața acestor zei, sunt înjunghiați oameni pe altare de piatră; alții sunt stropșiți în cazane, striviți sub care, țintuiți de pomi. A mai rămas un idol, făcut numai din fier înroșit și cu coarne de taur, care inghite copii.

ANTONIU

Ce grozăvie!

HILARION

Dar zeii cer mereu jertfe. Chiar și al tău a dorit...

ANTONIU

plângând:

Oh! nu spune, taci!

Ingrădirea de stânci se schimbă într'o vale. O ci-readă de boi pasc iarba cosită.

Ciobanul care le mână zărește un nor; — și asvârlă în aer, cu glasul ascuțit, vorbe poruncitoare.

HILARION

Cum are nevoie de ploaie, încearcă, prin cântece să silească pe regele cerului să deschidă norii roditori.

ANTONIU

râzând:

Iată o trufie prea proslănacă!

HILARION

Dar tu de ce faci farmece?

Valea devine o mare de lapte, nemișcată și fără margini.

La mijloc, plutește un leagăn lung, făcut din încolțirile unui șarpe, ale cărui capete, toate inclinându-se odată, umbresc un zeu adormit pe trupul lui.

E tânăr, fără barbă, mai frumos ca o fecioară și acoperit cu văluri străvezii. Perlele tiarel sale lucesc dulce ca razele de lună, mătăniile de stele îl înconjură de mai multe ori pieptul; — și cu o mână sub cap, cu cealaltă întinsă, se odihnește, visător și fermecat.

O femeie ghemuită la picioarele lui așteaptă să se trezească.

HILARION

E dualitatea dintru început a Brachmanilor; — Absolutul ce nu se exprimă prin nici o formă.

Din buricul zeului o tulpină de lotus a crescut; și, în potirul ei, se ivește un alt Dumnezeu cu trei chipuri.

ANTONIU

Uite, ce invenție!

HILARION

Tatăl, Fiul și Sfântul Duh nu face, tot astfel, decât unul!

Cele trei capete se despart, și trei zei mari se arată. Cel dintâiu, care este roz, își mușcă vârful dege-

tului gros dela picior. Al douilea, care e albastru, mișcă patru brațe.

Al treilea, care e verde, poartă un șirag de cranii omenești.

În fața lor, îndată, es ca din pământ trei zeițe una învălită într'o plasă, a doua întinzând o cupă, cea din urmă învărtind în mână un arc.

Și, din zeli aceștia, din zeițele acestea, se fac câte două, se înmulțesc. Pe umerii lor cresc brațe, la capătul brațelor mâini ținând stindarde, securi, pavăze, spade, umbrele și tobe. Fântâni isvoresc din capetele lor, ierburile coboară, din nări

Călări pe pasări, legănați în litiere, domnind pe tronuri de aur, în picioare în cuiburi de fildeș, visează, călătoresc, poruncesc, sorb vin, respiră flori. Dansatoare se învărtesc, giganți urmăresc monștrii; la intrarea în hrube solitari cerșesc. Nu se deosebesc ochii de stele, norii de maramă; păunii se adapă din pârâuri cu pulbere de aur, cusăturile de pe steaguri se amestecă cu petele leoparzilor, raze colorate se întretae în aerul albastru cu săgeți ce zboară și cădelniți legănați.

Și toate acestea se desfășoară ca o mare frescă ce se sprijină, jos, pe stânci, și se înalță până la cer.

ANTONIU

uimit:

Ce mulțimet ce vor?

HILARION

Cel ce se scarpină pe pânțecă cu trompa lui de elefant, e zeul solar, dătătorul de înțelepciune.

Celălalt, care poartă turnuri pe cele șase capete și sulii în cele patrusprezece mâini, e domnul oștirilor, Focul-nimicitor.

Bătrânul ce călărește pe un crocodil se duce să spele la râu sufletele morților. Ele vor fi chinuite de femeea aceasta neagră cu dinții putrezi, stăpânitoarea iadului.

Carul tras de măgari roșii, mânați de un surugiu fără picioare, plimbă prin tot seninul pe stăpânul soarelui. Zeul-lună îl însoțește, într'o litieră înhămată cu trei gazele.

În genunchi pe spinarea unui papagal, Zeița Frumuseții întinde fiului ei Amoru!, sânul rotund. Iat-o mai departe, sărind de bucurie în livezi. Uitel uitel! Cu o strălucitoare mitră pe cap, aleargă pe lanuri, pe valuri, se ridică în aer, se răspândește peste tot!

Între acești zei sălășluiesc genii le vânturilor, planetelor, lunilor, zilelor, și alți o sută de mii! și înfățișările lor sunt nenumărate, schimbările lor rezezi. Iată unul care din pește se face broască țestoasă; capătă căpățâna de mistreț, statură de pitic.

ANTONIU

Dece?

HILARION

Ca să introneze din nou rânduiala, ca să lupte împotriva răului. Dar seacă viața, formele se sfârșesc; și ei trebuie să progreseze în metamorfoze.

Deodată apare

UN OM IN PIELEA GOALA

așezat în mijlocul nisipului, cu picioarele încrucișate.

Un rotogol mare de lumină tremură, deasupra capului său. Cărlionții mici din părul lui negru și cu reflexe albăstrie, înconjoară simetric o umflătură din moalele capului. Brațele lui, foarte lungi, coboară drept în jos. Măinile cu palmele deschise, se odihnesc întinse pe coapse. Tălpile picioarelor au înfățișarea a două sori; și stă cu toțul nemișcat, — în fața lui Antoniu și Hilarion, — cu toți zeii de jur împrejur, înșirați pe stânci ca pe treptele unui circ.

Buzele i se deschid; și cu o voce adâncă:

Sunt stăpânul mării milostiviri, mântuirea făpturilor; credincioșilor ca și nelegiuitorilor le arăt legea.

Ca să mântuiesc lumea, am voit să mă nasc printre oameni. Zeii plâneau când am plecat.

Am căutat mai întâiu o femeie cum se cade: de neam ostășesc, soție de rege, foarte bună, nespuse de frumoasă, cu buricul adânc, trupul tare ca diamantul; și pe vreme de lună plină, fără aju'orul nici unui bărbat, am intrat în pântecul său.

Am eșit prin partea dreaptă a pântecului. Stele se opriră pe cer.

HILARION

șoptește printre dinți:

„Și când văzură că steaua s'a oprit fură cuprinși de mare bucurie!”

Antoniu privește cu mai multă luare aminte.

BUDDHA

urmează:

Din fundul Himalaci, un credincios de o sută de ani aleargă să mă vadă.

HILARION

„Un om numit Simion, care nu putea să moară până nu va vedea pe Christos’...”

BUDDHA

M'au dus la școala. Șiam mai multe decât căturarii.

HILARION

„...In mijlocul căturarilor; și toți cei ce-l ascultau se minunau de înțelepciunea sa’.

Antoniu face semn lui Hilarion să facă.

BUDDHA

Neîntrerupt mă gândeam în grădini. Umbrele copacilor se învârtteau, dar umbra pomului care mă adăpostea, nu se mișca.

Nimeni nu mă întrecea în cunoașterea scripturilor, numărătoarea atomilor, mânatul elefanților, lucrările în ceară, astronomia, stihurile, luptele, toate îndemnările și toate artele!

Ca să mă supun obiceiului, am luat o soție; și-mi petreceam zilele în palatul meu regesc, investmântat în perle, sub ploaia de mirezme, răcorit de apărătoarele de muște, a treizeci și trei de mii de femei, — privind-mi noroadele de pe terase, — împodobite cu clopoței răsunători.

Dar priveliștea suferințelor lumii mă îndepărta dela desfătări. Am fugit.

Am cerșit pe drumuri, acoperit de zdrențe luate din morminte; și cum era un pustnic foarte învățat, am vrut să ajung sclavul lui; îi păzeam ușa, îi spălam picioarele.

Orice simțire fu nimicită în mine, orice bucurie, orice visare.

Apoi ațintindu-mi gândirea într'o cugetare mai largă, am cunoscut esența lucrurilor, iluzia formelor.

Mi-am însușit iute învățătura Brachmanilor. Sunt roși de râvniri sub înfățișarea lor aspră, se freacă cu gunoaie, se culcă pe spini, crezând că vor ajunge la fericire pe calea morții!

HILARION

„Farisei, fățarnici, morminte albite, neam de vipere!“

BUDDHA

Și eu am făcut lucruri minunate — mâncând pe zi numai câte un grăunte de orez, și grăunții de orez pe vremea aceea nu erau mai mari ca acum; — părul mi-a căzut, trupul mi se făcu negru; ochii mei intrați în orbite păreau stele zărite în fundul unui puț.

Vreme de șase ani, am stat nemișcat, pradă muștelor, leilor și șerpilor; și soarele fierbinte, ploile cu găleata, zăpada, trăsnetul, grindina și vijelia, primeam toate acestea, fără să mă adăpostesc nici măcar cu mâna.

Călătorii cari treceau, crezându-mă mort, svârlea de departe cu bulgări de pământ peste mine!

Ispitirea Diavolului îmi lipsia. L'am chemat.

Copiii lui au venit,—pociți, acoperiți cu solzi, scârboși ca o bolniță cu stârvuri, urlând, șuerând, mugind, lovind cu oase de mort în zale. Unii scuipe flacări pe nări, alții fac întuneric cu aripile, poartă mătării de degete tăiate, sau sorb venin, de șarpe din pumni; au capete de porci, de rinoceri sau broaște râioase; tot felul de fețe, dându-ți desgust sau groază.

ANTONIU

în sine:

. Am îndurat aceasta, altădată!

BUDDHA

Apoi mi-a trimis fetele lui — frumoase, bine văpșite cu cingători de aur, dinții albi ca iasomia, cu coapsele rotunde ca trompa elefantului. Unele întind brațele căscând, ca să-și arate gropițele dela coate; altele fac cu ochiul, încep să rătă, sau își deschee vestmintele. Sunt fecioare ce roșesc, matroane pline de trufie, regine cu mare alaiu de bagaje și sclavi.

ANTONIU

în sine:

Ah! și el?

BUDDHA

Am răpus pe diavol, apoi am petrecut doisprezece ani hrânindu-mă numai cu parfumuri; — și cum cu-

cerisem cele cinci virtuți, cele cinci facultăți, zece forțe, optsprezece substanțe, și pătrunsesem în cele patru sfere ale lumii nevăzute, înțelepciunea a fost a mea! Am ajuns Buddha!

Toți zeii se închină; cei ce au mai multe capete le apleacă deodată.

Ridică în aer mâna lui lungă și urmează:

Pentru mântuirea oamenilor, am făcut sute de mii de jertfe! Am dat săracilor haine de mătase, paturi, care, case, grămezi de aur și diamante. Am dat mâinile mele ciungilor, picioarele șchiopilor, ochii orbilor; mi-am tăiat capul pentru decapitați. Pe vremea când eram rege, am împărțit provincii; pe când eram brachman, nu am disprețuit pe nimeni. Când eram sihastru, am spus vorbe iubitoare hoțului care m'a înjunghiat. Când eram tigru m'am lăsat să mor de foame.

Și în viața mea de acum și din urmă, propovăduind legea, nu mai am nimic de făcut. Marea vârstă s'a împlinit! Oamenii, animalele, zeii, bambușii, oceanele, munții, grăunții de nisip din Gange cu miile și miile de stele, totul va muri; și, până la zămisliri noi, o văpae va juca pe ruinile lumilor pierite!

Atunci, un vârtej prinde pe zei. Se clatină, cad în zvârcoliri, se desfac din propria lor ființă. Coroanele lor sar în jändări, stindardele zboară. Iși zmulg podoabele, sexele, aruncă peste umăr cupele din cari beau nemurire, se sugrumă cu șerpii lor, leșină în fum; — și când totul a pierit...

HILARION

spune încet:

Văzuși credința mai multor sute de milioane de oameni!

Antoniou e trântit la pământ, cu fața în mână. În picioare, lângă el, cu spatele la cruce, Hilarion îl privește.

Un răstimp destul de lung se scurge.

Insfârșit, se ivește o ființă ciudată, având cap de om pe trup de pește. Vine drept prin aer, lovind nisipul cu coada; — și fața ei de patriarh cu brațe mici, face pe Antoniu să râdă.

OANES

cu un glas plângător:

Respectă-mă! Sunt de pe vremea Facerei.

Am locuit lumea haotică unde dormeau dobitoace hermafrodite, sub greutatea unui văzduh opac, în adâncimea undelor întunecate, — când degetele, aripioarele de pește și aripele de pene erau una, și ochi fără cap plutiau ca moluștele, printre tauri cu chip de om și șerpi cu labe de câine.

Peste toate aceste ființe, Omoroca, îndoită ca un cerc, își întindea trupul de femeie. Dar Bolus a tăiat-o deodată în două jumătăți, făcând pământul dintr'una, cerul din cealaltă; și cele două lumi asemănătoare se contemplă de atunci mute.

Eu, cea dintâiu conștiință din Chaos, am esit din Abis ca să întăresc materia, să rânduiesc formele; și am învățat pe oameni pescuitul, semănatul, scrisul și istoria zeilor.

De atunci, trăiesc în iazurile rămase de pe urma Potopului. Dar pustiul crește în jurul lor, vântul aruncă nisip în ele, soarele parcă le soarbe; —

și mor pe culcușul meu de nămol, privind stelele prin apă. Mă întorc la mine.

Sare și se pierde în Nil.

HILARION

E un zeu vechiu al Caldeenilor!

ANTONIU

ironic:

Cum erau atunci cei din Babilon?

HILARION

Poți să-i vezi!

Și se trezesc pe platforma unui turn cu patru colțuri, deasupra altor șase turnuri cari, din ce în ce mai înguste cu cât se înalță, fac o piramidă uriașă. Se deosebește jos o mare masă neagră, — orașul fără îndoială, — întins pe câmpie. Aerul e rece, cerul de un albastru întunecat; puzderie de stele clipesc.

În mijlocul platformei se înalță o coloană de platră albă. Preoți în vestminte de în se duc și vin în jurul ei, astfel în cât să descrie prin mersul lor un cerc în mișcare; și, cu fruntea sus, contemplă astrele.

HILARION

arată pe preoți sfântului Antoniu:

Sunt treizeci mai însemnați. Cincisprezece privesc deasupra pământului, cincisprezece dedesubtul lui. La răsămpuri rânduite, unul dintre ei își face vânt din tărâmurile de sus spre cele de jos, pe

când un altul părăsește pe cele inferioare, ca să urce spre cele înalte.

Dintre cele șapte planete, două sunt binefăcătoare, două rele, trei de amândouă felurile; totul atârnă pe lume de aceste focuri vecinice. După așezarea și mișcarea lor se pot face proorociri;— și tu calci pe colțul cel mai demn de cinste de pe pământ. Pitagora și Zoroastru aci s'au întâlnit. Iată douăsprezece mii de ani de când oamenii aceeași cercetează cerul, ca să cunoască mai bine pe zei.

ANTONIU

Astrele nu sunt Dumnezei.

HILARION

Ba da! spun ei, căci lucrurile din jurul nostru trec; cerul, ca vecinicia, rămâne statornic.

ANTONIU

Are și el un stăpân, totuși.

HILARION

arătând coloana:

Acesta, Belus, cea dintâiu rază; Soarele, Bărbatul! — Celălalt, pe care-l rodește se află sub el!

Antoniou zărește o grădină, luminată cu lămpi.

E în mijlocul mulțimii, într'o alee de chiparoși. La dreapta și la stânga, poteci duc spre colibe așezate într'o pădure de rodii, ocrotite prin uluci de trestii.

Oamenii, în cea mai mare parte, au tichii ascuțite și vestminte pestrițe ca penele de păun. Sunt acolo oameni dela miazănoapte îmbrăcați în piei de urși, pribegi în mantii de lână pământie. Gangariți galbeni cu cercei lungi; și treptele ca și neamurile par contopite, căci vâslași și cioplitori de piatră stau lângă prinți purtând tiare de rubine și cărji înalte ce au capetele rotunde și dăltuite. Toți merg umflându-și nările, strânși alături în aceeași dorință.

Din când în când se dau în lăuri ca să facă loc unui car lung cu coviltir, tras de bol; sau unui măgar care zgâlțâe pe spinarea lui o femeie înfățată în văluri, și care trece de asemeni spre colibe.

Antoniou se teme; ar vrea să se întoarcă. Totuși, o nespusă dorință de a ști îl împinge înainte.

Sub chiparoși, femei stau jos la rând pe piei de cerb, toate având în loc de diademă o cosiță de funii. Unele, investmântate cu măreție, cheamă cu glas tare trecătorii. Cele mai sfioase își ascund fețele în mâini, în timp ce, pela spate, o matroană, mama lor fără îndoială, le îndeamnă. Altele, cu capul învălit într'o maramă neagră și trupul gol de tot, par din depărtare statui vii. De îndată ce un bărbat le-a svârlit bani pe genunchi, ele se ridică.

Și se aud sărutări în frunziș, — uneori câte un țipăt ascuțit.

HILARION

Sunt fecioarele din Babilon, cari se pângăresc pentru Zeița.

ANTONIU

Ce zeiță?

HILARION

Iat-o!

Și-i arată, tocmai în fundul aleei, în pragul unei peșteri luminate, un bloc de piatră reprezentând organul sexual al unei femei.

ANTONIU

Ce ocară! ce mârșevie să dai un sex lui Dumnezeu!

HILARION

Ti-l închipui însă ca pe o ființă vie!

Antoniou se găsește din nou în întuneric.

Zărește, în văzduh, un cerc luminos, așezat pe aripi orizontale.

Inelul acesta înconjură, ca o cingătoare prea largă, mijlocul unui om mic, cu o mitră pe cap, având o coroană în mână. Partea de jos a trupului său dispare sub pene mari, căzând ca o rochie.

Este

ORMUZ

Zeul Perșilor.

Flutură prin aer strigând:

Mi-e frică! Uite-i botul.

Te înfrânsesem, Ahriman! Dar iară începi!

Mai întâiu, răsvrătindu-te împotriva mea, ai făcut să piară strămoșul făpturilor Kaiomor, omul-Taur.

Apoi, ai ademenit cea dintâiu păreche omenească, Meschia și Meschiane; și ai răspândit întunericul în inimi, ai împins spre cer oștile tale.

W.S.A. = 358

+ 408 = 966

438

4385

Aveam pe ale mele, norodul de stele; și pri-
viam dedesubtul tronului meu toate astrele înși-
ruite.

Mithra, fiul meu, locuia într'un lăcaș unde ni-
meni nu poate să ajungă.

Aci primea el sufletele, de aci le făcea să iasă,
și se scula în fiecare dimineață ca să-și împartă
bogăția.

Strălucirea cerului se oglindea pe pământ. Fo-
cul ardea pe munți,—imagină a celuilalt foc, din
care făurisem toate ființele. Ca să fie apărat de
pângăririi, morții nu erau arși. Ciocul pasărilor îi
duceau în cer.

Rânduiseam pășunile, muncile câmpului, codrul
de jertfe, forma cupelor, vorbele ce trebuesc ros-
tite când nu poți adormi; — și preoții mei făceau
neîntrerupt rugăciuni, pentruca cinstirea să aibă
vecinicia lui Dumnezeu. Lumea se curăța cu apă,
se dăruiau pâini pe altare, uciderile erau spovedite
cu glas tare.

Homa se lăsa să fie băută de oameni, ca să le
dea puterea ei.

În vreme ce duhurile cerului se luptau cu dia-
volii, copiii din Iran urmăreau șerpilor. Regele, pe
care o curte nenumărată îl servea în genunchi,
întruchipa ființa mea, purta pieptănătura mea. Gră-
dinile lui aveau măreția unui ținut ceresc; și pe
mormântul său el era înfățișat doborând un balaur,
— simbol al Binelui ce stârpește Răul.

Căci trebuia într'o zi, mulțumită timpului fără
sfârșit, să înfrâng pentru totdeauna pe Ahriman.

Dar depărtarea dintre noi pierde; noaptea se a-
propie! Săriți, Amșaspandizi, Izēdizi, Ferueri! Aju-
tor, Mithra! ia-ți spada! Caosiac, ce trebuie să te
întorci pentru mântuirea lumii, apăra-mă! Cum?...
Nimeni!

Ah! mor! Ahriman, m'ai învins!

Hilarion, în spatele lui Antoniu, își stăpânește un strigăt de bucurie — și Ormuz se cufundă în întuneric.

Atunci apare.

MAREA DUCESA DELA EFES

neagră, cu ochi de smalt, cu coatele lipite de șolduri, cu mâinile și palmele deschise.

Lei se cațără de umerii săi; fructe, flori și stele i se încrucișază pe piept; mai jos se desvoltă trei rânduri de sâni; și dela pântec până la picioare, e prinsă într'o teacă strămtă, din care es pe jumătate, tauri, cerbi, grifoni și albine. Diana poate fi văzută la lumina albă răspândită de un disc de argint, rotund ca luna plină, așezat pe capul ei, spre ceafă.

Unde mi-e templul?

Unde-mi sunt amazoanele?

Ce am oare?... eu vecinic neobosită, iată că mă cuprind slăbiciunea!

Florile ei se ofilesc. Fructele prea coapte se desprind. Lei, taurii înclină grumazul; cerbilor sleiți le curg balele; albinele, bătăind, mor pe pământ.

Își mulge, unul după altul, sânii. Toți sunt goi! Dar printr'o sfortare desnădăjduită teaca se crapă.

O apucă de poale ca pe o rochie, își strânge în ea animalele și plantele, — apoi intră din nou în întuneric.

Și departe, glasuri șoptesc, se răstesc, mugesc, zbiară și grohăe. Intunecimea e îngroșată de răsufări. Stropi fierbinți de ploae cad.

ANTONIU

Ce plăcut e parfumul palmierilor, freamătul frunzelor verzi, limpezimea isvoarelor! Ași vrea să mă întorc pe pământ ca să-l simt la sân; viața mi s'ar căli în vecinica lui tinerețe.

Aude un sgomot de zamparale și de cimbale; — și, în mijlocul unei mulțimi dela țară, bărbați, investmânțați în tunici albe cu dungi roșii, aduc un măgar, în hamul bogate, având coada împodobită cu panglici, copitele zugrăvite.

O cutie, acoperită cu o învălitoare de pânză galbenă, se leagă pe spinarea lui între două coșuri; unul primește pomenile: ouă, struguri, pere și brânză, pasări, bănuți; și al doilea e plin cu trandafiri, scuturați de vizitii măgarului în fața acestuia, din mers.

Ei au cercei lungi, mantii mari, părul împletit, obrazii văpsiți; o cunună de măslin se încheie pe fruntea lor printr'o cataramă rotundă cu o figurină; au pumnale la brâu; și învârtesc bice cu cozi de abanos și cu trei sfârcuri împodobite cu arșice.

Cei din coada alaiului pun pe pământ, drept ca un sfeșnic, un brad mare ce arde la vârf, și ale cărui ramuri de jos umbresc un ied.

Măgarul s'a oprit. Se desvelește cutia. Sub pânză e o altă învelitoare de păslă neagră. Atunci, unul din oamenii cu tunica albă începe să joace dansul șerpilor cu clopoței; un altul în genunchi în fața cutiei bate toba, și

CEL MAI BATRAN DIN CEATA

Începe:

Iată Buna-Zeită, Ideeana munților, bunica Sirjei! Vino, lume bună!

Aduce bucurie, vindecă bolile, trimite moșteniri,
și face de dragoste.

O plimbăm pe câmpii pe vreme bună sau rea.
Deseori ne culcăm sub cerul liber, și nu avem
în fiecare zi o masă bine garnisită. Hoții ne pân-
desc în păduri. Fiarele sar din vizuinile lor. Dru-
muri cu alunecuș trec pe marginea prăpăstiilor.
Iat-o! iat-o!

Desfac invelitoarea; și se vede o cutie bătută în
pietricele.

Mai înaltă ca cedrii, plutește în eterul alba-
stru. Mai întinsă ca vântul înconjură lumea. Ră-
suflarea ei se înalță prin nările tigrilor; glasul ei
se răstește în vulcani, mânia ei este furtună; pă-
lirea feții ei a albit luna. Coace grânele, umflă
cojile fructelor, face să crească barba. Dați-i ceva,
căci nu poate suferi pe sgârșiți!

Cutia se deschide; și se deosebește sub un balda-
chin de mătase albastră, o mică imagină a Cibelei —
sclicitoare de fluturași de aur, încununată cu turnuri și
așezată într'un car de platră roșie, trasă de două lei cu
laba ridicată.

Mulțimea se înghesue să vadă.

ARHIGALUL

urmează:

Ii place bubuitul tobelor, țopăirite din picior,
urletele lupilor, munții răsunători și vățile adânci,
floarea migdalului, rodia și zmochinele verzi, dan-
sul zglobiu, flautele ce sforăe, musul zaharat,
lacrima sărată, — sânge! Pentru tine, Mamă a
munților!

Se izbesc cu biciurile, și loviturile pocnesc pe piepturile lor; pielea tobelor răsună gata să se spargă. Scot cuțitele, își crestează brațele.

E măhnită; să ne măhnim! Trebuie să suferim căci așa-i place! Prin aceasta, vi se vor ierta păcatele. Sângele spală totul; stropiți-le cu sânge, ca pe flori! Ea cere sângele altuia, — pe al unui neprihănit!

Arhigalul ridică cuțitul asupra mielului.

ANTONIU

cuprins de groază:

Nu injunghia oița!

Un val de sânge fășnește.

Preotul stropește mulțimea, și toți, — printre cari Antoniu și Hilarion, — strânși în jurul pomului ce arde, privesc în tăcere cele din urmă palpitări ale jertfei.

Din mijlocul preoților ese *O Femeie*, — asemenea imaginei închisă în cutiuță.

Se oprește, zărind *Un Tânăr* cu o cușmă phrigiană pe cap.

Coapsele îi sunt investmântate în pantaloni strâmți, deschiși din loc în loc prin romburi regulate ce se încheie cu funde colorate. Se sprijină în cot pe una din ramurile pomului, ținând un flaut în mână, într'o înfățișare visătoare.

CIBELA

cuprinzându-l mijlocul cu brațele:

Ca să te ajung, am trecut prin toate meleagurile — și foametea răscolea câmpul. M'ai înșelat! Nu e nimic, te iubesc! Strânge-mi trupul! să ne unim!

ATIS

Primăvara nu ar mai sosi, o Mamă vecinică! cu toată dragostea mea, nu-mi este cu putință să-ți pătrund esența. Ași vrea să mă înfășur într'o rochie colorată, ca a ta. Te pizmuesc pentru sânii tăi umflați de lapte, pentru lungimea părului tău, pentru pântecul larg din care es ființe. Dece nu sunt ca tine! dece nu sunt femeel! —Nu, niciodată! du-te! Bărbăția mea îmi face silă!

Cu o piatră tăioasă își scoate organele, apoi începe să fugă furios, ridicând în mână mădularul tăiat.

Preoții fac ca zeul lor, credincioșii ca preoții, bărbații și femeile își schimbă vestmintele, se îmbrățișează; — și vârtejul acesta de cărnuri sângerânde se depărtează, în vreme ce glasurile, dăinuind mereu, se fac mai jalnice și asurzitoare, ca bocetele dela înmormântări.

Un catafalc înalt, acoperit cu purpură, are deasupra un pat de abanos, înconjurat de torțe și coșuri din țesătură de argint în care se află verdeță, lăptuci, nalbe și molotru. Pe trepte, de sus până jos, stau femei, toate îmbrăcate în negru, cu cingătoarea deschisă, în picioarele goale, ținând jalnice în mână buchete mari de flori.

Pe jos, la colțurile catafalcului, urne de alabastru pline cu zmirnă fumegă, alene.

Pe pat se vede un mort.

Din coapsă îi curge sânge. Un braț îl atarnă în jos;
— și un câine, care urlă, îi linge unghiile.

Șirul de torțe prea dese te împiedecă să-i vezi fața;
și Antoniu e cuprins de spaimă. Se teme să nu recunoască pe cineva.

Bocetele femeilor se opresc; și după un răstimp,

TOATE

deodată, psalmodiază:

Frumos! frumos! frumos e! Destul ai dormit,
ridică-ți fruntea! Scoală-te!

Miroase buchetele noastre! sunt narcise și de-
ditei, culese pe placul tău din grădinile tale. Insu-
flește-te! ne sperii!

Vorbește! Ce-ți trebuie? Vrei să bei vin! Vrei
să te culci cu noi? vrei să mănânci pâinițe cu
miere în formă de pasări?

Să-i mângâem șoldurile, să-l sărutăm pe piept!
Iată! iată! simți oare cum degetele noastre
incărcate de inele îți-alintă trupul, simți
tu buzele noastre care-ți caută gura, și părul nos-
tru care-ți flutură pe coapse, zeu înmărmurit, surd
la rugile noastre!

Scot țipete, sfâșindu-și fața cu unghiile, apoi tac; —
și se aud mereu urletele câinelui.

Vai! Vai! Sângele negru curge pe carnea lui ca
neaua! I se îndoaie genunchii; i se văd coastele
Florile din obraji însângerează purpura. A murit!
Să plângem! Să ne mâhnim!

Vin, la rând, să pună între torțe părul lor lung, ase-
meni de departe cu șerpii aurii sau negri; și cata-

falcul se coboară încet până la nivelul unei hrube, al unui mormânt care cască gura pela spate.

Atunci

O FEMEE

se apleacă peste mort.

Părul ce nu și l-a tălat, o acoperă din creștet până în tălpi. Varsă atâtea lacrimi, încât durerea ei pare că nu e ca a celorlalte, ci mai mult decât omenească, nesfârșită.

Antoniou se gândește la mama lui Iisus.

Ea spune:

Alergai din răsărit; și mă luai în brațe înfiorată de rouă, o Soare! Porumbițe zburau pe seminul mantiei tale, sărutările noastre stârneau așdieri prin frunzișuri; și m'am lăsat în voia iubirii tale, bucurându-mă de desfătarea slăbiciunii mele.

Vai! Vai! Dece ai alergat pe munți? La echinoxul toamnei un mistreț te-a rănit! Ai murit; și fântânele plâng, arborii se înclină. Vântul iernii șueră prin măcăcinele uscate.

Mi se vor închide ochii, fiindcă te acopăr în tunecimile. Acum, locuști în cealaltă parte a lumii, lângă dușmana mea mai puternică.

O Persefona, tot ce este frumos coboară la tine; și nu se mai întoarce!

Pe când vorbea, tovarășele ei au luat mortul ca să-l coboare în groapă. Li se fărâmițează în mâini. Nu era decât un mort de ceară.

Antoniou simte ca o ușurare.

Totul piere; — și coliba, stâncile, crucea au reapărut.

Totuși, deosebește de cealaltă parte a Nilului, O Femeie — în picioare în mijlocul deșertului.

Ține în mână capătul unui văl negru ce-l ascunde fața, ținând cu brațul stâng un copil mic, pe care-l alăptează. Lângă ea, o maimuță mare stă pe nisip.

Ridică ochii spre cer; — și cu toată depărtarea i se aude glasul:

ISIS

O Neith, începutul lucrurilor! Amon, domn al vecinicii, Ptha, demiurg, Thot înțelepciunea sa, Zei ai lui Amenthi, triade particulare ale Nomelor, ulii din senin, sfincși din marginea templelor, ibis ce stai în picioare între coarnele boilor, planete, constelații, țărături, șoapte ale vântului, reflexe de lumină, spuneți-mi unde se găsește Osiris!

L'am căutat pe toate râurile și lacurile, — și mai departe, până la Byblos feniciană. Anubis, cu urechile ciulite, se gudura în jurul meu, lătrând, cercetând cu botul tufele de tamarind. Mulțumesc, bunule Cynocephal, mulțumesc!

Mângâie maimuța-câine pe cap.

Pocitul Typhon cu părul roșcat l-a ucis, tăindu-l în bucăți! I-am găsit toate mădula-ele. Dar nu am pe cel care mă făcea să fiu rodnică!

Scoate vaete ascușite.

ANTONIU

e cuprins de mânie. Aruncă cu pietre în ea, ocărând-o.

Nerușinat-o! du-te, du-te!

HILARION

Cinstește-o! A fost credința strămoșilor tăi! i-ai purtat talismanele în leagăn.

ISIS

Altădată, când venea vara, revărsarea Nilului gonia spre pustiu dobi'oacele necurate. Zăgazu-rile se deschideau, corăbiile se ciocneau una de alta, țărâna nesățioasă sorbia fluviul cu furie. Zeu cu coarne de taur, te întindeai pe pieptul meu—și se auzea mugetul vacii eterne!

Semănăturile, cositul, secerișul grânelor și culsul viilor urmau regulat, după anotimpuri. În nopțile mereu senine, stelele mari luciau. Zilele erau scăldate de o neschimbată strălucire. Se vedea ca o pereche regească, Soarele și Luna de fiecare parte a zării.

Domneau amândoi într'o lume mai înaltă, regimenei, soți încă dela sânul vecinicii, — el, ținând un sceptru un cap de concupha, eu un sceptru cu floare de lotus în picioare unul ca și celălalt, cu mâinile împreunate; — și prăbușirile de împărății nu ne schimbau starea.

Egiptul se întindea sub noi, monumental și sever, lung ca un coridor de templu, cu obeliscuri la dreapta, piramide la stânga, labirintul la mijloc, — și peste tot alei de monștrii, păduri de coloane, piloni grei de o parte și de alta a porților cari au în vârf globul pământesc între două aripe.

Animalele din zodiacul său se găseau și pe pășunile lui, umpleau cu formele și culorile lor scrierea lui tainică. Impărțit în douăsprezece ținuturi ca anul în douăsprezece luni, — fiecare lună, fiecare zi având zeul ei, — înfățișa orânduiala ne-

schimbată a cerului; și omul murind nu-și pierdea chipul; ci, îmbibat de parfumuri, făcut nepieritor, avea să doarmă vreme de trei mii de ani într'un Egipt liniștit.

Altul, mai mare decât acela, se întindea sub pământ.

Coborâi pe scări ce duceau în săli, unde erau înfățișate bucuriile celor buni, schingiuirile celor răi, tot ceace se petrece în a treia lume nevăzută. Inșirați dealungul zidurilor, morții în coșciuge zugrăvite își așteptau rândul; și sufletul scutit de pribegie își urma somnul până la trezirea unei alte vieți.

Osiris, în vremea aceea, venea să mă vadă uneori. Umbra lui m'a făcut mama lui Harpocrate.

Contemplă copilul.

E el întreg! Are ochii lui; părul lui încrețit în formă de coarne de berbec! Vei începe din nou isprăvile lui. Vom reînflori ca lotușii. Sunt tot marea Isis! nimeni încă nu mi-a ridicat vălul! Rodul meu este soarele!

Soare de primăvară, nori îți întunecă fața! Răsuflarea lui Typhon nărue piramidele. Am văzut, adineauri, sfinxul fugind. Alerga ca un șacal.

Imi caut preoții, — preoții mei în mantii de in, cu harpe mari, preoții mei ce duceau luntrișoare mistice, împodobite cu taleri mici de argint. S'au dus serbările de pe lac! s'au dus iluminările din delta mea! adio cupe de lapte Phileei! Apis, de multă vreme nu s'a ivit.

Egipt! Egipt! marii tăi zei statornici au umerii înăbiți de găinațul pasărilor, și vântul care bate prin deșert risipește cenușa morților tăi! — Anubis, paznic al umbrelor, nu mă părăsi!

Cynocephalul cade în nesimțire.

Isis sgâlțae copilul:

Dar... ce ai?... mâinile-ți sunt reci, capul ți se pleacă!

Harpocrat moare.

Atunci, ea scoate un țipăt atât de ascuțit și sfâșietor, încât Antoniu răspunde prin alt țipăt, deschizând brațele ca s'o sprijine.

Isis a pierit. Antoniu înclină capul, strivit de rușine.

Toate câte a văzut se amestecă în mintea sa. Pare zăpăcit de o călătorie, simte sfârșala unei beții. Ar vrea să urască; și totuși o milă nelămurită îi moale inima. Incepe să plângă din belșug.

HILARION

Ce te mânănește?

ANTONIU

dupăce a căutat în sine, îndelung:

Mă gândesc la toate sufletele pierdute prin acești zei neadevărați!

HILARION

Nu găsești că au... uneori... oarecari asemănări cu cel adevărat?

ANTONIU

E un vicleșug al Diavolului ca să amăgească

mai bine pe credincioși. Lovește în cei tari prin mijlocul minții, în ceilalți prin simțuri.

HILARION

Dar desfrâul, în furiile lui, are desinteresarea pocăinței. Dragostea nebunească grăbește nimicirea trupului, — și proslăvește prin slăbiciunea ei întinderea imposibilului.

ANTONIU

Ce-mi pasă mie de toate acestea! Inima mi-se umple de silă în fața acestor zei feroși, ocupați vecinic cu măceluri și inceste.

HILARION

Aminteste-ți toate lucrurile din Scrip'ură, cari te înfurie, fiindcă nu poți să le înțelegi. Tot astfel, zeii aceștia, sub înfățișările lor vinovate, pot cuprinde adevărul.

Rămâne de văzut. Intoarce-te!

ANTONIU

Nu! nu! e primejdios!

HILARION

Adineauri doreai să-i cunoști. Nu cumva credința ți se poate zdruncina prin minciuni? Dece te temi?

Stâncile din fața lui Antoniu, au devenit un munte. Un șir de nori tae muntele pela mijloc; și deasupra se ivește un alt munte, uriaș, verde, brăzdat de văi

și având în vârf, într'un crâng de lauri, un palat de bronz cu olane de aur și chenare de fildes.

În mijlocul peristilului, pe un tron, JUPITER, enorm și gol până la brâu, ține izbânda într'o mână, fulgerul în alta; și vulturul dintre genunchii săi înalță capul.

JUNONA, lângă el, rotește ochii mari, deasupra cărora poartă o diademă, de sub care ese ca un abur, un văl ce flutură în vânt.

La spate, MINERVA, în picioare pe un pedestal, se sprijină în lance. Pielea gorgonei îi acoperă pieptul; și o mantie de în coboară în falduri regulate până la călcăele ei. Ochii săi verzi cu luciri albastre, de sub chivără, privesc departe, cu luare aminte.

La dreapta palatului, stă bătrânul Neptun călare pe un delfin ce lovește cu aripioarele întinsul de senin, care poate fi cerul sau marea, căci zarea Oceanului e contopită cu eterul albastru.

De cealaltă parte, PLUTON sălbatec, în mantie de culoarea nopții, cu o tiară de diamante și un sceptru de abanos, se află în mijlocul unei insule înconjurată de șerpuirile Stixului; — și fluviul acesta de umbră se varsă în întune icul care face sub stâncă o mare gaură neagră, un abis.

MARTE, investmântat în bronz, învârtește prin aer cu înfățișarea furioasă scutul său larg și spada.

HERCULE, mai jos, îl privește, sprijinit în ghioagă.

APOLON, cu fața strălucitoare, mână, cu brațul drept întins, patru cai albi cari aleargă; și CERES, într'un car tras de boi, vine spre el cu o seceră în mână.

BACHUS vine în urma ei, într'un car foarte scund, tras alene de răși. Gras, fără barbă și cu crăci de vișă pe frunte, trece ținând o ulcică, din care dă pe dinafară vinul. Silenul, lângă el, se clatină pe un măgar. Pan cu urechile ciulite suflă în naiu; Mimaloneizii bat toba; Menazii aruncă flori. Bacantele se învârtesc cu capul pe spate, cu părul despletit.

DIANA, cu tunica suflecată, ese din codru cu nimfele ei.

În fundul unei peșteri, VULCAN bate fierul între Cabiri; din loc în loc bătrânele Fluvii, sprijinite de pietre verzi, răstoarnă urmele; Muzele în picioare cântă printre văi.

Orele, cu staturi egale, se țin de mână; și MERCUR e așezat deacurmezișul unui curcubet, cu vergeaua încolăciță de doi șerpi, cu aripi la călcăe și cu tichia scundă.

Dar sus pe scara zeilor, printre norii pufoși cu penele, ale căror rotocoale în formă de melci răsturnându-se, lasă să cadă din ele trandafiri, VENUS-ANDYOMENE se privește într'o oglindă și ochii îi alunecă visători sub pleoapele grele.

Părul lung și blond îi cade pe umeri, are sânii mici, mijlocul subțire, șoldurile largi ca o liră umflată, coapsele rotunjite, cu gropițe la genunchi și cu picioarele delicate; nu departe de gura ei se rotește un fluture. Strălucirea trupului său îi pune de jur împrejur o aureolă de fildeș luminos; și tot restul Olimpului e scaldat în zorii corallani, cari cuprind pe nesimțite înălțimile cerului albastru.

ANTONIU

Ah! cum îmi bate inima. O bucurie pe care nu o cunoșteam coboară până în adâncul sufletului meu! Ce frumos el! ce frumos el!

HILARION

Se aplecau din înălțimea norilor ca să îndrumeze spadele; îi întâlneai pe marginea drumurilor, îi aveai acasă, — și familiaritatea aceasta diviniza

viața, care nu avea alt scop decât să fie liberă și frumoasă.

Veștmintele largi făceau cu puțință nobleța atitudinilor. Vocea oratorului, se lua la întrecere cu marea, lovea cu valuri sonore porticele de marmoră. Efebul, uns cu oleu se lupta gol în soare. Fapta cea mai religioasă era să poți arăta forme frumoase.

Și oamenii aceia cinstiau soțiile, pe bătrâni, pe cerșetori. În spatele templului lui Hercule, era un altar al Milei.

Injunghiau jertfele, cu flori în jurul degetelor. Amintirea chiar era scutită de putrezirea morților. Nu rămânea din el decât puțină cenușă. Sufletul, amestecat cu eterul fără margini, suia spre Dumnezeu!

Plecându-se la urechea lui Antoniu:

Ei trăesc încă! Impăratul Constantin proslăvește pe Apolon. Poți găsi Treimea în misterele din Samotrace, botezul lui Isis, mântuirea lui Mithra, patimile unui Dumnezeu în serbările lui Bacchus. Proserpina este Fecioara!... Aristeu, Iisus!

ANTONIU

rămâne cu ochii plecați; apoi deodată spune Crezul din Ierusalim, — cum și-l aduce aminte, — scoțând după fiecare frază un suspin lung:

Cred într'unul Dumnezeu, Tatăl, — și 'ntr'unul Domn, Iisus Christos, — fiul lui Dumnezeu, — carele s'a născut și s'a făcut om, — carele a pățimit — și a fost îngropat, — carele s'a suit la ceruri, — și iară va să vie să judece vii și morții —

a cărui împărăție nu va avea sfârșit, — și într'unul Duhul Sfânt, — și într'unul botez de pocăință, — și într'una sfântă Biserică, — și în învierea morților, — și în viața vecinică!

Indată crucea crește, străpunge norii și aruncă o umbră pe cerul zeilor.

Totul pălește. Olimpul se clatină.

Antoniou deosebește la temelia lui, pe jumătate pierduți în peșteri, sau sprijinind pietrele cu umerii lor, uriașe trupuri înlănțuite. Sunt Titanii, Giganții, Hecatonșirii, Ciclopții.

UN GLAS

se ridică nelămurit și spăimântător, — ca larma valurilor, ca foșnetul pădurilor în furtună, ca urletul vântului prin prăpăstii:

• Știam aceasta, noi! Zeii trebuiesc să moară. Uranus a fost ciopârțit de Saturn, Saturn de Jupiter. Și acesta va fi nimic. Fiecare la rândul lui; așa e destinul!

și, încetul cu încetul, el se scufundă în munte, pier.

În acest timp, olanele palatului de aur zboară.

JUPITER

s'a ridicat de pe tron. Trăznetul, la picioarele lui, fuge ca un jar gata să se stingă; — și vulturul, lungindu-și gâtul, își culege cu ciocul penele ce cad.

Nu mai sunt, așadar, stăpânul lucrurilor, prea bunul, marele zeu al ginților și popoarelor grecești, strămoș al tuturor regilor, Agamemnon al cerului!

Vultur al apoteozelor, ce suflu din Erebo te-a

impins până la mine? sau poate, zburând de pe câmpul lui Marte, îmi aduci oare sufletul celui din urmă împărat?

Nu mai vreau suflete omenești! Să le păstreze țărâna, și să se miște josnice, acolo jos. Oamenii au acum inimi de sclavi, uită ocările suferite, uită pe strămoși, jurământul; și pretutindeni izbândește prostia mulțimilor, mediocritatea insului, pleava raselor!

Răsuflarea îi umflă coastele gata să-i spargă pieptul, și își frânge mâinile. Hebe în lacrimi îi întinde o cupă.
O ia.

Nu! nu! Cât timp există, oriunde, un cap cuge-
tător, care să urască dezordinea și să înțeleagă
Legea, spiritul lui Jupiter va trăi!

Dar cupa e goală.

O răstoarnă încet pe unghie:

Nici un strop! Când ambrozia s'a sfârșit, Ne-
muritorii se duc!

Cupa îi alunecă din mână; Jupiter se sprijină de o coloană, simțind că moare.

JUNONA

Nu trebuia să iubești atâta! Vultur, taur, lebădă,
ploaie de aur, nor și flacăra, ai luat toate înfăți-
șările, ți-ai risipit lumina în toate elementele, ți-ai
pierdut părul în toate paturile! Despărțirea este
neapărată de data aceasta, — și domnia noastră,
viața noastră s'a sfârșit.

Se depărtează în văzduh.

MINERVA

nu mai are balanță; și corbii cari își făcuse cuibul în sculpturile frescei, se rotesc în jurul ei, o mușcă de cască.

Lăsați-mă să văd dacă corăbiile, despiciând marea strălucitoare, nu s'au întors în cele trei porturi ale mele, de ce câmpiile sunt pustii, și ce fac acum fecioarele ateniane.

În luna lui Hecatombeon, întregul meu norod venea spre mine, îndreptat de dregătorii și preoții lui. Apoi veneau în rochii albe cu aur, lungile șiruri de fecioare aducând cupe, coșuri, apărătoare de soare; apoi, cei trei sute de boi pentru jertfă, bătrâni ce inclinau ramuri verzi, soldați zăngănindu-și zalele, efebi înălțând imnuri, cântăreți din flaut, din liră, rapsozi, dansatoare; — însfârșit, într'un catarg de tiremă ce mergea pe roate, aducând vâlul meu întins, țesut de fecioare, hrănite vreme de un an în chip deosebit; și după ce îl arătau pe toate străzile, pe toate piețele și prin fața tuturor templelor, în mijlocul alaiului ce intona mereu psalmi, urcau pas cu pas colina Acropolei, treceau pe lângă Propilee, și intrau în Partenon.

" O turburare mă cuprinde, pe mine vâjnoasă! Cum, cum, nici o idee? Iată că tremur mai tare ca o femeie.

Zărește o fuină lângă ea, scoate un țipăt, și trăznită în frunte, cade pe spate.

HERCULE

și-a aruncat blana de leu; și sprîjinindu-se pe picioare, arcuindu-și spinarea, mușcându-și buzele, face sfor-

țări nemăsurate ca să țină pe umeri Olimpul care se
năruie.

Am răpus pe Cyclopi, Amazoanele și Centauri. Am ucis mulți regi. Am spart cornul lui Achilais, un furiș, mă e. Am tăiat mușii an unuț ocea. e. Țările subjugate, le apăram: țările goale, le populam. Am trecut prin Gali, prin pus iul unde ție sete. Am apărat pe Zei, și m'a.n despartit de Omfala. Dar Olimpul e prea greu. Puterile mă părăsesc. Mor!

E strivit sub dărămături.

PLUTON

E vina ta, Amphytrionade! Dece te-ai coborât în împărăția mea?

Vulturul care mănâncă măruntaele lui Tityos, a ridicat capul, buza lui Tanial e stropită, roată lui Ixion s'a oprit.

Totuși, Kerii întindeau ghiarele ca să oprească sufletele; Furile, de desnădejde sugrumau șerprii din părul lor; și Cerberul, pe care l-ai legat cu un lanț, horcăia, curgându-i bale din cele trei boturi.

Ai lăsat atunci poarta întredeschisă. Alții au venit. Ziua oamenilor a pătruns în Infern!

Se înecă în întunerec.

NEPTUN

Tridentul meu nu mai stârnește furtunile. Monștrii cari spăimântau pe oameni au putrezit în fundul apelor.

Amphitrite, ce alerga pe spume cu picioarele albe, Nereidele verzi ce abia se zăreau în zare, Sirenele solzoase oprind corăbiile ca să istorisească povești, și bătrânii Tritoni ce șuerau din ghiocuri, toți au murit! Veselia măii s'a slins.

Nu le voi supraviețui! Să mă înghită largul Ocean!

Se pierde în azur.

DIANA

Investmântată în negru, în mijlocul câinilor ei deveniți lupi:

Neatârănarea codrilor adânci m'a amețit cu mirosul fiarelor și aburii zmărcurilor. Femeile, a căror lehuzie o epătam, nare acum copiii morți. Luna tremură de farmecele vrăjiloa elor. Mi-e dor de imensitate și siluire. Ași vrea să beau pești, să mă pierd în aburi, în visel..

Și un nor ce trece o duce.

MARTE

fără colf, cu capul însângerat:

Mai întâiu, m'am luptat singur, îndârjind cu oări o armată întrecăgă, nepăsător de patrii și numai din plăcerea de măcel.

Apoi, am avut tovarăși. Mergeau în sunetul fluerelor, bine rânduși, cu pașii la fel, răsuflând pe deasupra scuturilor, cu paimponul dârz, lancia pe umăr. Se aruncau în bătălie cu mari țipete de vulturi. Războiul era bucuros ca un ospăț. Trei sute de oameni ținură piept Asiei întregi.

Dar vin Barbari mereul cu miile, cu milioanele!
Dacă numărul, mașinile și viclenia sunt mai tari,
mai bine e să sfârșesc ca un viteaz!

Se omoară.

VULCAN

ștergându-și cu un burete trupul asudat:

Lumea se răcește. Trebuie să înfierbântăm isvoarele, vulcanii și fluviile ce rostogolesc metale sub pământ! — Ciocăniți mai vartos! cu inimă din răputeri!

Cabirii se rănesc cu ciocanele lor, se orbesc cu schințel, și, mergând pe dibuite, se rătăcesc în umbră.

CERES

În picioare în carul ei, care aleargă pe roate cu aripi la osil:

Oprește! oprește!

Aveam dreptate să nu primim străinii, atei, epicurianii și creștinii! Taina coșului e desvăluită, altarul pângărit, totul e pierdut!

Coboară un povârniș prăpăstios — desnădăjdută, țipând, zmulgându-și părul.

Ah! minciună! Pe Daira nu mi-au dat-o înapoi! Clopotul mă chiamă către morți. E un alt Infern, de unde nimeni nu se mai întoarce. Ingrozitor!

Abisul o înghite.

BACCHUS

râde furtinos:

Ce-are aface! femeea Archontelui e nevasta mea!
Chiar și legea cade în beție. La mine cântecul
nou și formele multiple!

Focul care a ars pe mama îmi curge prin
vine. Să ardă mai tare, chiar de ași muri!

Bărbați și femei, bun pentru toți, mă las în
voia voastră, Bachante! mă las în voia voastră
Bachante! și vița se va încolăci pe trunchiul po-
milor! Urlați, jucați, râdeți! Deslegați tigrul și sclavul!
cu dinți sălbatici, mușcați în carne vie!

Și Pan, Silenul, Satirii, Bachantele, Mimaloneldele
și Menadele, cu șerpii, torțele și măștile lor negre, se
bat cu flori, desvăluesc un falus, îl sărută, — zdrân-
gănesc țimbalele, își aruncă scoicel, mănâncă ciorchini,
sugrumă un ied, și sfâșie pe Bacchus.

APOLON

biciuindu-și armăsarii, din cari perii albiți zboară:

Am lăsat în urma mea pietroaca Delos, atât
de curată, încât totul pare că a muțit acum; și
caut să ajung la Delphi, înainte ca aburul prezicător
de acolo să se piardă cu desăvârșire. Asinii îi
ronțăie laurul. Pythia rătăcită nu-și mai vine în
fire.

Printr'o adâncire mai mare, voi avea poeme
sublime, opere eterne; și toată materia va fi pă-
trunsă de tresărirea chitarei mele!

Atinge coardele. Acestea se rup, biciuindu-i fața. O
aruncă; și bătându-și cali cu furie:

Nul destule forme! Mai departe! Mai sus! In
ideea pură!

Dar cail, dându-se înapoi, sar în două picioare,
sparg carul; oiștea l-a pus piedecă, s'a încurcat în ha-
muri, și Apolon cade în abis, cu capul în jos.

Cerul s'a întunecat.

VENUS

vănată de frig tremură.

Cu cingătoarea mea făceam întreaga zare a He-
leniei.

Câmpiile ei străluceau de trandafirii obrazilor
mei, jărniurile ei erau tăiate după linia buzelor
mele, și munții ei, mai albi decât porcuștele
mele, tresăreau sub dăita cioplitoilor de staui.
Sufletul meu se regăsea în rândurile săbătorii-
lor, forma pieptărilor, d'alcgul filozofilor, înte-
meerea republicilor. Dar am iubit prea mult pe
oameni! Amorul m'a necinsit!

Se prăbușește plângând.

Lumea e groaznică. Mă înăbuș!

O Mercur, făuritorul lirei și îndreptarul sufle-
telor, du-mă!

Își pune degetul pe gură, și căzând în abis descrie
o imensă linie curbă.

Nu se mai vede nimic. Intunericul e desăvârșit.

Totuși, ochii lui Hilarion scapără două săgeți roșii.

ANTONIU

băgând de seamă însfârșit statura înaltă a lui Hilarion.

De mai multe ori până acum, în timp ce vorbeai, mi s'a părut că creșii; — și nu era o amăgire. Cum? arată-mi.. Fiiința ta mă înspăimântă!

Pași se apropie.

Cine e?

HILARION

Întinde brațul.

Privește!

Atunci, în lumina palidă a lunii, Antoniu deosebește o caravană ce nu se mai sfârșește, trecând pe crestele stâncilor; și fiecare călător, unul după altul, cade în plisc în abis.

Vin mai întâi cei trei mari zei din Samotracia, — Axieros, Axiokeros, Axiokersa, lipiți în mănunchiu, mascați cu purpură și cu mâinile în sus.

Esculap înaintează cu înfățișarea jalnică, fără măcar să vadă pe Samos și Telesphor, cari-l întreabă cu spaimă. Sosipolis eleanul, în formă de șarpe, își târăște inelele spre prăpastie. Doospoene, ca vârtejul, se aruncă singură. Britomartis, urlând de frică, se agață de ochiurile năvodului său. Centaurii vin în mare goană, și se rostogolesc grămadă în groapa neagră.

În urma lor, vine schiopătând ceata jalnică a Nimefelor. Cele din câmpii sunt acoperite de praf, cele din codrii gem și sângeră, rănita de securea lemnarilor.

Geludele, Strigile, Empusele, toate zeițele Infernului, amestecându-și cangele, torțele, viperele, fac o pi-

ramidă; — și în vârf, pe o piele de vultur, Eurinome, albăstrie ca muștele mari, își mănâncă brațele.

Apoi, într'un vârtej pier deodată: Orthia sângeroasă, Himnia din Orchomene, Laphria Patreenilor, Aphia din Egina, Bendis din Tracia, Stimfalia cu coapsă de pasăre. Triopas, în loc de trei ochi, nu mai are decât trei orbite. Erichtoniu, cu picioarele moi, se târăște ca un olog în mâini.

HILARION

Ce fericire, nu-i așa, să-i vedem pe toți în prăpăd și agonie! Urcă-te cu mină pe bolovanul acesta; și vei fi ca Xerxes privind-și oștirile.

Colo, foarte departe, în mijlocul negurii, zărești oare pe uriașul acela cu barbă bălăe, care scapă din mână un paloș roșu de sânge? e Scitul Zamolxe, între două planete: Artimpasa-Venus, și Orsiloché-Luna.

Mai incolo, eșind din norii mohorâți, sunt zeii ce erau proslăviți la Cimerieni, dincolo chiar de Thule.

În sălile lor mari era cald, și în lumina spadelor ce acoperiau bolta, sorbiau hidromelul din coarne de fildes. Mâncau ficat de balenă în tălere de aramă făurite de diavoli; ori ascultau pe vrăjitorii prinși cum atingeau cu degetele harpele de piatră.

Sunt obosiți! tremură de frig! Zăpada le îngreuează pieile de urs, și prin spărturile sandalelor li se văd picioarele.

Ei plâng livezile, unde, pe căpițe de iarbă se odihneau în lupte; corăbiile lungi ale căror prore spărgeau munții de gheață, și patinele ce aveau ca să urmeze curba polilor, sprijinind cu mâinile

în sus tot cerul înstelat, care se învârtea odată cu ei.

O răbufnire de viscol îl acoperă.

Antoniou își pleacă privirile în altă parte.

Și zărește, — desprinzându-se negre pe fondul roșu, oameni ciudați, legați pe sub bărbii cu apărători de piele, purtând mănuși de apărare, oameni ce se joacă cu mingii, sar unii pe deasupra altora, strâmbă și dănțuesc ca nebunii.

HILARION

Sunt zeii Etruriei, nenumărații Aesari.

Iată pe Tages, inventatorul Augurilor. Caută cu o mână să sporească împărțirile cerului, și, cu cealaltă, se sprijină de pământ. Să intre iară în pământ!

Uorția privește zidul în care bătea cue ca să răbojască numărul anilor. Suprafața zidului e acoperită, și cea din urmă vârstă s'a implinit.

Ca doi călători prinși de furtună, Kastur și Pulutuk se adăpostesc tremurând sub aceeași mantie.

ANTONIU

închide ochii.

Destul! Destul!

Dar trec prin aer cu un fâlfalt puternic de aripe, toate Victoriile Capito'iului, — ascunzându-și frunțile în mâini, și plerzând trofeele din brațe:

Ianus, — domnul inserărilor, fuge pe un berbec negru; și, una din cele două fețe ale lui a putrezit, cealaltă adoarme de oboseală.

Sumanus, — zeul cerului înourat, care nu mai are cap, strânge la plept o turtă uscată în formă de roată.

Vesta, sub o cupolă năruită, încearcă să-și aprindă candela stîpsă.

Belone se ciopârțește pe obraz fără să țâșnească sângele ce purifica pe credincioșii săi.

ANTONIU

Indurare! mă obosesc!

HILARION

Altădată, desfătau!

Și-l arată într'un stufig de păducel, *O Femeie goală*, — în patru labe ca o vită, luminată de un om negru, care ține în fiecare mână câte o torță.

E zeita Aricia, cu demonul Viribius. Preotul ei, regele codrilor, trebuia să fie un uzigaș;—și sclavii fugiți, hoții mormintelor, bandii de pe via Salaia, schilozii dela podul Sublicius, toată viermăraia bordeurilor din Subura, nu aveau zeu mai iubit!

Patricianele din vremea lui Marc-Antoni se închinau mai mult Libitinei.

Și-l arată, sub chiparoși și trandafiri *O altă Femeie* — investmântată în voal și care surăde, având în jurul ei cazma'e, țigii, vâpsule negre, toate uneltele înmormântării. Diamantele ei strălucesc de departe sub pânze de pălânjen. Zeii Larvi își arată ca s'heleții oasele dintre ramuri și Lemurii, cari sunt stafii, își întind aripele de lileci,

La marginea câmpiei, zeul Term, dezrădăcinat, zace culcat la pământ, acoperit de gunoaie.

În mijlocul unui șanț, marele cadavru al lui Vertumn e mâncat de câini roșii.

Zei rasti i se depă tează plângând. Sartor, Sara-tor, Vervactor, Collina, Valona, Hostilinus, — toți acoperiți de pelerine cu glugi, și fiecare ducând, fie un târnăcop, o furcă, o leasă, un țăpuș.

HILARION

Sufletul lor aducea belșug la casa omului, în porumbar, în parcurile de hâciogi și molci, în ogrăzile apărate cu uluci, în grajdurile fiebinți înbălsămate de cedru.

Apărau tot poporul sărman care-și târa lanțurile dela picioare pe pietrișul Sabinei, apărau pe cei ce chemau porcii sunând din corn, pe cei ce culegeau ciorchinele din vârful ulmilor, pe cei ce mâncau pe poteci măgarii încărcăți cu bălegar. Plugarul, sufiând din greu la coarnele plugului, se ruga lor să-i întărească brațele; și vacile din umbra teilor, lângă tîdvale cu lapte, împărțeau cu ei laudăle flautelor de trestie.

Antoniou suspină.

Și în mijlocul unei camere, pe o estradă, se desvăluie un pat de fildes, înconjurat de oameni ce țin torțe de brad.

Sunt zeii căsniciei. Așt aptă pe mi-easă!

Domiduca te buia s'o ațucă. Vi go să-i deschee cingătoarea, Su figo s'o întindă pe pat, — și Praema să-i desfacă brațele, șoptindu-i la ureche cuvinte dulci.

Dar ea nu va veni și gonesc pe ceilalți: Nona și Decima infirmiere, cele trei Nixii moașe, cele două doici Educa și Potina, — și Carna ce leagănă și al cărei buchet de gheorghine alungă dela copil visurile rele.

Mai târziu, Osipago i-ar fi întărit genunchii, Barbat i-ar fi dat barba, Stimula primele doruri, Volupia cele dintăiu plăceri, Fabulinus l-ar fi învățat să vorbească, Numera să numere, Camoena să cânte, Consus să gândească.

Odala e goală; și nu rămâne decât, pe marginea patului, Uaenia — centenară — bălbâind pentru ea însăși bocetul pe care-l urla la moartea bătrânilor.

Dar deodată vocea ei este acoperită de strigăte ascuțite. Sunt

LARII CASEI

asezați în fund pe atrium, investmăntați în piei de câine, cu flori pe ei, sprijinindu-și obrazii în pumni, și plângând cât pot mai tare.

Unde este partea de hrană ce ni se dădea la fiecare masă, îngrijirile bune ale servitoarei, surâsul stăpânei, și veselia copiilor cari jucau arșice pe mozaicele curții? Apoi, când se făceau mari, ne atârnau de gât bila lor de aur sau de piele.

Ce fericire, când, în seara unei victorii, stăpânul întors acasă își îndrepta spre noi privirile înlăcrimate! Își istorisea luptele; și casa strămtă era mai mândră decât un palat și mai sfântă ca un templu.

Ce pline de duiosie erau mesele în familie, mai ales a doua zi de Feralii Din dragoste pentru morți, toate neînțelegerile se potoliau; și ai

casei se sărutau, închinând pentru gloria trecutului și pentru nădejțile în viitor.

Dar strămoșii de ceară zugrăvită, închiși la spatele nostru, se acoperă încet de mușgaiu. Neamurile noi, ca să ne pedepsească de desamăgirile lor, ne rup fălcile; mâncate de șoareci, trupurile noastre se fărâmițează.

Și nenumărații zei, păzind la uși, la bucătărie, în plmniță, la bae, se împrăstie în toate părțile, — cu înfățișare de furnici uriașe ce merg grăbite sau de fluturi mari ce zboară.

CREPITUS

se face auzit.

Și pe mine m'au proslăvit odinioară. Mi se aduceau jertfe. Am fost un Zeu!

Atenianul mă întâmpina ca pe o prezicere de bogăție, pe când Romanul credincios mă blestema cu pumnii ridicați și marele preot al Egiptului, postind de bob, tremura la glasul meu și pălea simțindu-mi mirosul.

Pe când oțetul ostășesc se prelingea pe bărbiile nerase, când lumea se îmbuiba cu ghindă, cu mazăre și ceapă crudă și pe când berbecul în bucăți se frigea în untul ranced al ciobanilor, — fără să-i pese de vecin, nimeni nu se stingherea. Hrana tare făcea mistuirile răsunătoare. La soare, pe câmpuri, oamenii se ușurau alene.

Treceam astfel fără ceartă, ca și celelalte nevoi ale vieții, ca Mena chin al fecioarelor, și ca dulcea Rumina care apără sânul doicii, umflat de vițe albastrii. Eram șagalnic. Stârneam râsul! Și umflându-se de mulțumire, oaspeții își scoteau toată veselia prin deschizăturile trupului lor.

Am avut și zile de mândrie. Bunul Aristofan m'a

plimbat pe scenă, și împăratul Claudius Drusus m'a așezat cu el la masă. Prin togele patricienilor am trecut cu măreție! Vasele de aur, ca tobele răsunau sub mine; — și, când pline de mirene de ciuperci și plăcinte, intestinalele stăpânului se goleau cu șomol, universul atent prindea de veste că Cezar mâncase!

Dar acum, sunt surghiunit în poporul de jos, — și lumea se supără numai la auzul numelui meu!

Creptus se depărtează, scoțând un geamăt.
Apol, un trăznet;

O VOCE

Am fost Zeul oștirilor, Domnul, Domnul Dumnezeu!

Am întins pe coline corturile lui Iacob, și mi-am hrănit în pustiu poporul fugar.

Eu am ars Sodom! Eu am înghițit pământul sub Potop! Eu am inecat pe Faraon, cu prinții fii de rege, cu carele de luptă și surugii.

Zei pismași, uram pe ceilalți zei. Am stropșit pe necurați; am înfrânt pe truși; — și prăpădul meu alerga încoace și încolo, ca o cămilă scăpată într'un câmp de porumb.

Ca să măntuiesc pe Israel am ales pe cei săraci cu duhul. Ingeri cu aripele de foc le cuvântau în mărăci.

Parfumate cu nard, cu scorțișoară și zmirnă, în rocni străvezii și încălțaminte cu tocuri înalte, femei cu suflute tari se duceau să injuigie căpitani. Vântul care ținea lăsa pe proiecti.

Dăltuisem legea mea pe taie de piatră. Ea închidea porțile într'o cetate. Era no omul meu. Eram Zeu. Al meu era pământul, ai mei

oamenii, cu cugetul lor, cu faptele, sculele de plugărie și urmașii lor. Chivotul legii era așezat pe un altar întreit, după perdele de purpură și candelabre aprinse. Aveam ca să mă proslăvesc, un trib întreg care legăna cădelniți, și marele preot în vestmânt de hiacint, purtând pe pieptul său pietre scumpe, rânduite simetric.

Vai ce nenorocire! Sfântul sfinților s'a deschis, vălul s'a sfâșiat, miremele jertfei s'au risipit în vânt. Sacalul miorlăe în morminte; templul meu s'a năruit, mi s'a împrăștiat norodul!

Preoții au fost sugrumați cu cingătoarele vestmintelor lor. Femeile sunt închise, toate vasele topite!

Vocea, îndepărtându-se:

Eram zeul armatelor, Domnul, Domnul Dumnezeul

Atunci, se face o tăcere grea, o noapte adâncă.

ANTONIU

Au trecut toți.

CINEVA

Numai eu am rămas!

Și Hilarion e în fața lui, — dar schimbat la chip, frumos ca un arhanghel, strălucitor ca un soare, — și atât de mare, încât, ca să-l vadă

ANTONIU

inclină capul pe spate.

Dar cine ești tu?

HILARION

Impărăția mea cuprinde universul; și dorința mea nu are margini. Merg mereu liberând spiritul și cumpănind luminile, fără ură, fără milă, fără iubire și fără Dumnezeu. Mă numesc Știința.

ANTONIU

se dă înapoi:

Trebuie să fie mai de grabă... Dracul!

HILARION

întinzându-și privirile în ochii lui:

Vrei să-l vezi?

ANTONIU

nu-și mai desprinde privirea din ochii lui Hilarion: e cuprins de dorința de a vedea Diavolul. Groaza lui crește, dorința îi sporește nemăsurată.

Dacă totuși l-ași vedea... dacă l-ași vedea?...

Apoi într'un spasm de mânie:

Groaza ce am, mă va scăpa de el pentru totdeauna.

Da!

O copită despăcată se arată.

Antoniou se căește.

Dar Diavolul l-a aruncat pe coarnele lui, și-l duce.

VI

Zboară în jos, întins ca un înotător;—aripile deschise ale Diavolului, ascunzându-l în întregime, par un nor.

ANTONIU

Unde merg?

Adineauri am întrezărit forma Necuratului. Nul un nor mare mă duce. Poate că am murit și mă urc spre Dumnezeu?...

Ah! ce ușor răsufli! Aerul curat îmi umple sufletul. Sunt ușor ca un fulg! nici o durere!

Jos, dedesubtul meu, fulgerul cade, zarea se lărgeste, râuri se întretaie. Pata aceea galbenă e deșertul, întinsul de apă e Oceanul.

Și alte oceane se ivesc, melaguri nemăsurate pe cari nu le cunoșteam. Iată țările negre, fumegând ca jăratecul, ținutul zăpezilor mereu întunecat de neguri. Caut să găsesc munții unde soarele, în fiecare seară, asfințește.

DRACUL

Niciodată soarele nu apune!

Antoniou nu se miră de glasul acesta, care-i pare

un ecou al gândului său, — un răspuns al amintirii sale.

În acest timp, pământul a luat forma unui glob: și Antoniu îl zărește în mijlocul seninului, învărtindu-se în jurul poliilor, și împrejurul soarelui.

DRACUL

Pământul nu e centrul lumii! Trufie omească, umilește-te!

ANTONIU

Abia-l mai deosebesc. Se confundă cu celelalte astre.

Cerul e ca un năvod de stele.

Sue mereu.

Nici un șgomot! nici chiar croncănitul vulturilor! Nimic!.. și mă aplec să ascult armonia planetelor.

DRACUL

Nu le vei auzi! Nu vei vedea nici an'ichtonul lui Platon, focarul lui Philolaus, sferile lui Aristot, nici cele șapte ceruri ale evreilor, cu marile ape deasupra bolții de cristal!

ANTONIU

De jos, părea tare ca un zid. O pătrund din potrivă, mă infund în ea!

Și ajunge în fața lunii, — care seamănă cu o bucată rotundă de gheață, plină de o lumină nemișcată.

DRACUL

Aci era odinioară locașul sufletelor. Bunul Pitagora o împodobise chiar cu pasări și flori mărețe.

ANTONIU

Nu văd decât câmpii sterpe, cu cratere stinse, sub un cer negru. Du-mă spre astrele cu o lucire mai dulce, ca să privim ingerii cu brațele întinse, ce le țin ca pe torțe.

DRACUL

El duce în mijlocul stelelor.

Se atrag și în acelaș timp se resping. Acțiunea fiecăruia rezultă din celelalte și contribuie la ele, — fără vre-un ajutor, prin puterea unei legi, singura virtute a ordinei.

ANTONIU

Da... dai mintea mea o îmbrățișează! E o desfătare deasupra plăcerilor dragostei! Stau înmărmurit în fața măririi lui Dumnezeu!

DRACUL

Ca bolta cerului care se suie cu cât te urci, el va crește sub înălțarea gândului tău; — și-ți vei simți bucuria spornic, cu o descoperire a lumii în această largine a infinitului.

ANTONIU

Ah! mai sus! mai sus! mereu!

Astrele se înmulțesc, schinteează. Calea Lactee la zenit se desfășoară ca o imensă cingătoare, găurită din loc în loc, spărturi prin cari intră în lumină ei fășii de întuneric. Cad ploii de stele, dăre de pulbere de aur, aburi luminoși ce plutesc topindu-se.

Uneori o cometă trece deodată; — apoi, liniștea nenumăratelor lumini reîncepe.

Antoni, cu brațele deschise, se ține de coarnele Dracului, ocupând astfel toată deschizătura dintre ele.

Își aminteste cu dispreț neștiința lui de odinioară, mediocritatea viselor sale. Iată-le deci aproape de el, acele globuri luminoase la cari se uita de jos! Deosebeste acum încrucișarea liniilor și complexitatea direcțiilor lor. Le vede venind de departe, — și ca pietrele din praștle, descriind în spațiu orbite, hiperbale.

Zărește în acelaș timp Crucea dela sud și Carul Mare, Linxul și Centaurul, nebuloasa Doradei, cei șase sori ai constelației Orionului, Jupiter cu cei patru sateliți, și întreitul inel al monstrosului Saturn! toate planetele, toate astrele pe cari oamenii mai târziu le vor descoperi! Își umple ochii de luminile lor, își încarcă mintea cu calculul depărtărilor dintre ele; apoi lasă din nou capul în jos.

Care e scopul tuturor acestora?

DRACUL

Nici un scop!

Cum oare Dumnezeu ar putea să aibă un scop? Ce experiență le-ar fi putut învăța, ce gândire l'ar fi hotărât?

Înainte de începutului nu ar fi făcut, și acum ar fi zadarnic.

ANTONIU

A creat lumea totuși, dintr'o dată, prin cuvântul său.

DRACUL

Dar ființele cari populează pământul au venit pe rând. De asemeni, în cer, astre noi se ivesc, — efecte deosebite ale unor cauze felurite.

ANTONIU

Varietatea cauzelor este voința lui Dumnezeu.

DRACUL

Dar admitând în Dumnezeu mai multe acte de voință, înseamnă că admiți mai multe cauze și-i nimicește astfel unitatea!

Unitatea lui nu se poate despărți de esența lui. Nu a putut să aibă o altă voință, ne putând avea o altă esență; — și pentrucă există vecinic, lucrează vecinic.

Privește Soarele! Din marginele lui se rup vâpăi înalte ce scapără schintei, cari se împrăștie ca să se facă lumini; — și dincolo de cea din urmă lume, peste adâncimile arestea în cari tu nu vezi decât noaptea, alți sori se învârtesc, după aceștia alii, și iară alții, fără sfârșit...

ANTONIU

Destul! destul! Mi-e frică Am să cad în abis.

DRACUL

se oprește; și legându-l ușor:

Neantul nu există! Vidul nu e nicăeri! Pre-
tutindeni sunt corpuri cari se mișcă pe fondul
statornic al Spațiului — și cum, dacă ar fi măr-
ginit de ceva, nu ar mai fi Spațiul, ci un corp,
— el nu are marginii!

ANTONIU

Fără marginii!

DRACUL

Po-i să te sui în cer mereu, mereu; niciodată
nu vei ajunge în vârful lui! Scoboară-te dedesub-
tul pământului miliarde și miliarde de veacuri,
niciodată nu-i vei da de fund, — fiindcă nu există
fund, nici vârf, nici sus, nici jos, nici un capăt;
și Spațiul se găsește cuprins în Dumnezeu, care
nu e o parte din spațiu, de o anumită mărime,
ci imensitatea!

ANTONIU

încet:

Materia... atunci... ar face parte din Dum-
nezeu?

DRACUL

De ce nu? Po-i tu să știi oare unde se sfârșește
Dumnezeu?

ANTONIU

Din potrivă, mă închin măririi sale, mă strivește puterea lui!

DRACUL

Și vrei să-l înduioșezi! Ii vorbești, îl impodobești chiar cu virtuți, bunătate, dreptate, iertare, în loc să recunoști că are toate perfecțiunile! — A concepe ceva dincolo de aceasta, înseamnă a concepe pe Dumnezeu dincolo de Dumnezeu, ființa dincolo de ființă. El e deci singura Ființă, singura substanță.

Dacă substanța ar putea să se împartă, și-ar pierde natură, nu ar mai fi ea, Dumnezeu nu ar mai exista. E deci indivizibil ca și infinit; și dacă ar avea un trup, ar fi compus din părți, nu ar mai fi unul, nu ar mai fi infinit. Nu e deci un ins!

ANTONIU

Cum? rugile, plânsul, suferințele trupului meu, extazul meu, toate acestea să se fi dus oare către o minciună... în spațiu... zadarnic, — ca un țipăt de pasăre, ca un vârtej de frunze moarte!

Plânge:

Oh! nu! Deasupra tuturor, există cineva, un mare suflet, Domnul, un tată, pe care-l iubește inima mea și care trebuie să mă iubească!

DRACUL

Dorești ca Dumnezeu să nu fie Dumnezeu: —

'căci dacă ar simți iubire, mânie sau milă, ar trece dela perfecțiunea lui către o perfecțiune mai mare sau mai mică. El nu poate să se coboare la un sentiment, nici să se cuprindă într'o formă.

ANTONIU

Intr'o zi totuși, îl voi vedea!

DRACUL

Impreună cu cei aleși, — nu-i așa? — când ceea ce are sfârșit se va bucura de nesfârșit, într'un ungher strâmt, care va cuprinde absolutul!

ANTONIU

Nu are aface, trebuie să existe un rai pentru bine și un iad pentru rău!

DRACUL

Nevoia miștii tale face oare legea lucrurilor? Fără indoială, răul este indiferent lui Dumnezeu, odată ce pământul e acoperit de rele!

Din nepuință îngăduie Dumnezeu răul, sau din cruzime îl păstrează?

Crezi tu că el nu are altă treabă decât să dreagă lumea ca pe un lucru imperfect, și să supra-vegheze toate mișcările, tu'uror ființelor, dela zborul fiuturului până la gândul omului?

Dacă el este acela care a creat lumea, Providența e zadarnică. Dacă Providența există, creația este defectuoasă.

Dar răul și binele nu te privesc decât pe tine — ca ziua și noaptea, plăcerea și durerea, moartea

și nașterea cari sunt relative, după un cclț al întin-
sului, un mediu special, un interes particular. Dacă
numai infinitul este statornic, există Infinitul:—și
atâta tot!

Diavolul și-a întins tot mai mult aripile lungi, cari
acum acoperă spațiul.

ANTONIU

ur mai vede. Își pierde simțirea.

Un frig îngrozitor mă îngheață până în fundul
sufletului. Aceasta întrece orice durere! E ca o
moarte mai adâncă decât moartea. Mă răstogolesc
în imensitatea întunericului. Intunecimile intră în
mine. Conștiința mi se spulberă în dilatarea aceasta
a neaniului!

DRACUL

Dar nu simți lucrurile decât prin mijlocirea
spiritului tău. Asemeni unei oglinzi concave, spi-
ritul deformează lucrurile; — și orice mijloc îți
lipsește ca să le verifici exactitatea.

Niciodată nu vei cunoaște universul în toată
întinderea lui; așa dar nu-ți poți face o părere
despre cauza lui, să ai o noțiune adevărată despre
Dumnezeu, nici măcar să zici că universul este
infinite, căci ar trebui mai întâiu să cunoști in-
finitul!

Forma este poate o eroare a simțurilor tale.
Substanța o închipuire a gândului tău.

Numai dacă lumea fiind un flux vecinic al
lucrurilor, aparența să nu fie dimpotrivă tot ceace
este mai adevărat, și iluzia singura realitate.

Dar ești oare sigur că vezi? Ești sigur măcar că trăești? Poate că nu există nimic!

Dracul a luat pe Antoniu; și ținându-l cu brațele întinse, îl privește cu botul deschis, gata să-l înghită.

Atunci, — iubește-mă și blestemă fantoma pe care o numești Dumnezeu!

Antoniu ridică privirile, printr'o ultimă mișcare de nădejde.

Diavolul îl părăsește.

VII

ANTONIU

se trezește în'ins pe spate, la marginea stâncii.
Incepe să se lumineze de ziuă.

Să fie oare lumina zorilor, sau o rază de lună?

Incearcă să se scoale, dar cade; și clănțănind din dinți:

Simt o oboseală... de parcă toate oasele mi-ar fi frântel!

Dece?

Ah! Dracul mi-aduc aminte; — îmi sunează din nou ceea ce învățasem la moș Didyme despre părerile lui Xenophanz, Heacit, Meis, Anaxajora, asupra infinitului, creației, neputinței de a cunoaște ceva!

Și crezusem că mă pot uni cu Domnul!

Râzând amar:

Ah! nebunie! nebunie! Să fie oare din vina mea? Nu mai pot suferi rugăciunea! Mi-e inima mai stearpă ca o stâncă! Altădată se revârsa de iubire!...

Nisipul, dimineața, scoate aburi în zare ca pulberea unei cădelnițe, în asfințit, creșteau florile de foc învoalte pe cruce; — și în toiul nopții, de multe ori mi s'a părut că toate ființele și lucrurile, reculese în aceiaș tăcere adorau cu mine pe Domnul. O farmec al rugilor, fericiri de extaz, daruri ale cerului, ce v'ați făcut?

Imi aduc aminte o călătorie ce am făcut cu Amon, în căutarea singurătății pentru căuitori mănăstiri. Era cea din urmă seară; și grăbirăm pasul murmurând imnuri, unul lângă altul, fără să vorbim. Pe măsură ce soarele scăpăta, umbrele trupurilor noastre se lungiră ca două obeliscuri mărite mereu și cari ar fi mers înaintea noastră. Cu bucăți din bătele noastre, ici și colo înfigeam cruci ca să însemnăm locul unei chiții. Noaptea întârzia să se lase; și unde negre se răspândiră pe pământ pe când o imensă culoare roză se întindea încă pe cer.

Când eram copil, mă jucam cu pietre construind schituri. Mama lângă mine, mă privea.

Ea avea să mă blesteme pentru că o părăseam zmulgându-și părul alb. Și cadavrul ei a rămas întins în mijlocul colibeii, sub acoperișul de trestie, între zidurile ce se năruiesc. Printr'o spărtură, o hienă mirosind aerul, întinde botul!.. Ce grozăvii..

Plânge cu hohote.

Nu, Amonaria nu a părăsit-o! Unde să fie acum, Amonaria? Poate că la baie, își scoate pe rând vestmintele, mai întâi mantia, apoi cingătoarea, prima tunică, a doua mai subțire, toate măgelele; și aburul de scorțișoară îi înfășură picioarele și brațele goale. Se culcă apoi pe mozaicul cald.

Părul ei, în jurul șoldurilor, pare o lână neagră, — și înăbușindu-se puțin în aerul prea fierbinte, respiră, cu pieptul scos, cu sânii eșiți înainte. Uite!... mi se răsvrătește carnea! În toiul grijilor, mă chină răvnirea. Două suferințe deodată; — aceasta e prea mult! Nu-mi mai pot suferi propria-mi ființă!

Se apleacă, și privește prăpastia.

Omul care ar cădea înăuntru ar muri. Nimic mai ușor, decât să aluneci spre stânga; o singură mișcare ai facel una singură.

Atunci apare

O FEMEE BATRANA

Antoniou se ridică cu o tresărire de spalmă. Crede că vede pe mama sa înviată.

Dar aceasta este mult mai bătrână, și de o slăbiciune uimitoare.

Un giulgiu înodat în jurul capului, îi atarnă cu părul alb până la pulpele subțiri ca două cărji. Strălucirea dinților, de culoarea fildeşului, îi face mai înunecată pielea pământie. Orbitale ocilor ei sunt pline de întuneric, și în fundul lor două flacări tresar, ca două candeli de pe morminte.

Vino, îi spune ea. Ce te oprești?

ANTONIU

bâlbâind:

Mi-e teamă să nu fac un păcat.

EA

Dar regele Saul s'a omorât! Lazias, un credincios, s'a omorât! Sfânta Pelaghia din Antiochia s'a omorât! Dominia din Alep și cele două fiice ale ei, trei alte sfinte, s'au ucis; — și amintește-ți pe toți duhovnicii cari alergau înaintea călăilor, din nerăbdarea de a muri. Ca să se bucure mai curând de moarte, fecioarele din Milet se sugrumau cu cingătorile lor. Filozoful Hegesias, la Siracusa, o propovăduia astfel, încât se goleau lupanarele, ca să se spânzure curtizanele la țară. Patricianii dela Roma și-o dăruesc ca desfrâu.

ANTONIU

Da, e o dragoste puternică! Muți sihaștrii mor din cauza ei.

BATRANA

Să faci un lucru care te pune pe ace'ași t-captă cu Dumnezeu, — ia gândește-te! Te-a creat, vei ri i i ope a lui, tu, prin curajul tău s'o o l. Bucuria lui Erostrat nu a fost mai mare. Și apoi, trupul și-a batjocorit destul sufletul, pentruca în cele din urmă să te răsbuni. Nu vei suferi. Se va sfârși repede. Dece te temi? o mare gaură neagră! Poate că e goală!

Antoniou ascultă fără să răspundă; și de cealalta parte apare:

O ALTA FEMEE

tânăără și frumoasă, minunată. Credea la început că e Amonaria.

Dar e mai înaltă, blondă ca mlerea, grasă, cu fard pe obraji și trandafiri în păr. Rochia lungă în arcuța ce înțurșă de a.r are silbul m. ca. ce. u. e. e. a. no. se. par. de. sânge. și. ploapele. ei. jare. cum. grele. sunt. atât. de. pline. de. visare. obosită, încât. ar. crede. ca. e. orba.

Ea șoptește:

Trăește-ți viața, bucură-te! Solomon propovăduiește plăcerea! Mergi după cum te îndeamnă inima și după dorința ochilor tăi!

ANTONIU

Ce plăcere să mai găsesc? inima mi-e obosită, dorințele mele sunt turburii!

EA

Du-te în mahalaua Racotis, împinge o ușă zugrăvită în albastru; și când vei fi în atrium, unde murmură o fântână, o femeie va veni în vestmânt de nițase albă cu linii de aur, cu părul despletit, cu râsul asemeni sunetului șarpelui cu clopoței. E dibace. Vei gusta în mângâierea ei mândria unei inițieri și linișțirea unei nevoi.

Tu nu cunoști, de asemeni, turburarea adulterelor, zidurile sărite, răpirile, plăcerea de a vedea goală pe aceea pe care o respectai îmbrăcată.

Ai strâns la piept o fecioară care te-a iubit? Îți amintești rușinea pășită, și păreri de rău cari mureau sub fluxul lacrimilor dulci?

Poți, nu-i așa, să te trezești mergând alături de ea în crâng, sub lumina lunii? La strângerea mâinilor voastre unite, un fior vă trece prin trup;

ochii voștri apropiați răspândesc dela unul la altul unde imateriale, și inima vi se umple; bate; e un vârtej suav, o beție ce se revarsă..

BĂTRANA

Nu e nevoie să ai plăcerile ca să le simți amărăciunea! E de ajuns să le vezi din depărtare, ca să te prindă desgustul. Trebuie să fi obosit de monotonia aceluiași mișcări, de durata zilelor, de urâtenia lumii, de prostia soarelui!

ANTONIU

Ohi da, tot ce luminează el, nu-mi place!

TÂNARA

Sihastrel sihastrel vei găsi diamante în pietriș, fântâni sub nisip, desfăta, e în întâmplările pe cari le disprețuești; și sunt chiar colțuri pe pământ atât de frumoase, încât îți vine să-l strângi la piept.

BĂTRANA

În fiecare seară, adormind pe el, nădăjduiești să te acopere curând!

TÂNARA

Totuși, crezi în învierea trupului, ceea ce este transportarea vieții în eternitate!

Bătrâna, în timp ce vorbea, s'a descărnat mai mult; și deasupra capului său, care nu mai are păr, un liliac face ocoluri în aer.

Cea tânără s'a făcut mai grasă. Rochia ei sclipește, nările-i palpită, își rotește ochii alane.

CEA DINTAI

spune, deschizând brațele:

Vino, sunt mângâerea, odihna, uitarea, vecinica seninătate!

A DOUA

întinzându-și sâni:

Sunt vraja, plăcerea, viața, fericirea nesecată!

Antonlu se întoarce ca să fugă. Fiecare îi pune mâna pe un umăr.

Giulgiul se gă la o parte și descoperă scheletul Morții.

Rochia se desface, lăsând să se vadă trupul întreg al Desfrânării, care are mijlocul subțire cu șolduri enorme și părul lung, ondulat, fluturând în vânt.

Antonlu rămâne nemișcat între amândouă, privindu-le.

MOARTEA

ii spune:

Acum sau în curând, e tot una!

Ești al meu, ca sorii, noroadele, orașele, regii, zăpada munților, iarba câmpurilor. Zbor mai sus cu pas; — și marginea mormântului, se întoarce nădejdea, am învins și pe fiul lui Dumnezeu.

DESFRÂNAREA

Nu te mai împotrivi; sunt atotputernical! Pădurile răsună de suspinele mele, valurile sunt tur-

burate de mișcările mele. Virtutea, curajul, mila se topesc în parfumul gurii mele. Insoțesc pe om pas cu pas; — și marginea mormântului, se întoarce spre mine!

MOARTEA

Îți voi arăta ceea ce întreci să pricepi la lumina torțelor, pe fețele morților, — sau când rățăceai dincolo de Piramide, în marile nisipuri făcute din rămășițe omenești. Din când în când, o bucată de țeastă se rostogolea sub sandala ta. Luai pulbere, o făceai să ți se scurgă printre degete și gândul tău, contopit în ea, se afunda în neant.

DESFANAREA

Abisul meu e mai adânc! Statui au trezit iubiri scârnave. Unii cad în legături ce înspăimântă. Își ferecă lanțuri pe cari le blestemă. De unde vine puterea de a robi a curtizanelor, ciudățenia visurilor, imensitatea tristeții mele?

MOARTEA

Ironia mea le întrece pe toate! Există zvârcoliri de plăcere la înmormântările regilor, la nimicirea unui popor; — și războiul se face cu cântece, cu penaje, drapele, hamuri de aur, cu o desfășurare de ceremonie ca să mi se aducă o cinstire mai mare.

DESFANAREA

Mânia mea face cât a ta. Urlu, mușc. Am sudori de muribund și infățișări de stârv.

MOARTEA

Eu te fac serioasă; să ne luăm de mână!

Moartea rănjește, Desfrânarea rage. Se cuprind de mijloc, și călă împreună:

- Grăbesc topirea materiei!
- Inlesnesc risipa sămânței!
- Tu nimicești, pentru înoirile mele!
- Zămislești, pentru nimicirile mele!
- Sporește-mi puterea!
- Fă-mi putrezirea să rodească!

Și glasurile lor, al căror ecou desfășurându-se umple zarea, devia atât de puternice, încât Antoniu se prăbușește.

O zguduire, din când în când, îl face să-și întredeschidă ochii; și zărește în mijlocul întunericului un fel de monstru în fața sa.

E un cap de mort, cu o cunună de trandafiri, deasupra unui trunchiu de femeie alb și sîdefat. În jos, un giulgiu înstelat cu puncte de aur îl face o coadă; — și tot trupul svâcnește ușor — în felul unui vierme uriaș, care ar sta vertical.

Vedenia se șterge, pier.

ANTONIU

se ridică.

Încă odată fu Diavolul, sub indoita lui înfățișare: duh al destrăbălării și duh al nimicirii.

Nici unul din ele nu mă sperie. Înălătur fericirea, și mă simt etern.

Astfel, moartea nu este decât o iluzie, un vâi ce ascunde pe alocuri continuitatea vieții.

Dar Substanța fiind unică, dece Formele sunt deosebite?

Trebue să existe, undeva, chipuri primordiale, ale căror corpuri nu sunt decât imaginile lor. Dacă am putea să le vedem, am cunoaște legătura dintre materie și spirit, în ce constă Ființa!

Acele chipuri erau zugrăvite la Babilon pe zidul templului lui Belus, și acopereau un mozaic în portul Cartaginei. Eu însumi am zărit uneori în cer chipuri parcă de spirite. Cei ce trec prin pustii întâlnesc animale ce întrec orice închipuire...

Și în față de partea cealaltă a Nilului, iată că Sfînxul apare.

Își întinde labele, își scutură fășiile de pe frunte, și se culcă pe pînțe.

Sărind, zburând, sculpând foc pe nări, și cu coada de dragon isbindu-și aripile, Chimera cu ochi verzi, țopăe, latră.

Inelele păruii el, căzându-i pe o parte a trupului, se amestecă cu perii de pe șale, iar de cealaltă parte, părul îi atârână până pe nisip și se mișcă în legănarea întregului el trup.

SFINXUL

stă nemișcat, și privește Chimera:

Aci, Chimero; oprește-te!

CHIMERA

Nu, niciodată!

SFINXUL

Nu fugi așa repede, nu zbura așa de sus, nu latra așa de tare!

CHIMERA

Nu mai mă chema, nu mai mă chema, căci
trebuie să stai mereu mut!

SFINXUL

Nu-mi mai zvârli flacăările tale în față și nu
mai urla în urechile mele; nu-mi vei topi gra-
nitul!

CHIMERA

N'ai să mă prinzi, Sfinx grozav!

SFINXUL

Ca să stai cu mine, ești prea nebună!

CHIMERA

Ca să alergi după mine, ești prea greu!

SFINXUL

Unde te duci, de fugi așa de iute?

CHIMERA

Gonesc în hrubele labirintului, plutesc pe munți,
ating valurile, latru în fundul prăpăstiilor, mă agăț
cu botul de poalele norilor; cu coada ce-mi atârnă,
fac dungi pe nisip, și colinele și-au ondulat cre-
stele după forma umerilor mei. Pe tine însă te găsesc
mereu nemișcat, sau desemnând cu vârful unghiei
alfabete pe nisip.

SFINXUL

Eu îmi păstrez taina! Cuget și socotesc.

Marea se rostogolește în albia ei, grăul se leagănă în vânt, caravanele trec, praful zboară, cetățile se năruiesc; — și privirea mea, pe care nimic nu o abate, rămâne întinsă prin lucruri spre o zare unde nimeni nu ajunge.

CHIMERA

Eu sunt veselă și zglobie! Arăt oamenilor zări minunate cu raiuri în nori și fericiri depărtate. Le vărs în suflet vecinicile nebunii, năzuite de fericire, plănuiri pentru viitor, visuri de glorie, și jurămintele de iubire și hotărârile virtuose.

Indemn la călătorii primejdioase și mari isprăvi. Am dăltuit cu ghiarele mele minunile arhitecturilor. Eu am agățat clopoței pe mormântul lui Porsena, și am înconjurat cu un zid de aramă cheiurile Atlantidei.

Caut parfumuri noi, flori mai învoalte, plăceri resimțite încă. Dacă zăresc undeva un om a cărui minte se odihnește în înțelepciune, mă reped la el și-l sugrum.

Pe toți cei chinuți de dorul lui Dumnezeu, i-am înghițit.

Cei mai tari, ca să se sue până la fruntea mea regească, se urcă pe dungile fășiilor de acolo ca pe treptele unei scări. Oboseala îi cuprinde și cad singuri pe spate.

Antoniou începe să tremure.

Nu mai e în fața colibei sale, ci în pustiu, — având de o parte și de alta bestiile acestea monstru-case, al căror bot îi atinge umărul.

SFINXUL

O Fantasie, du-mă pe aripile tale ca să-mi treacă urâtul tristeții!

CHIMERA

O Necunoscutule, sunt îndrăgostită de ochii tăi. Ca o hienă în călduri mă rotesc în jurul tău, cerându-ți rodnicia a cărei nevoe mă arde.

Deschide botul, ridică-ți picioarele, urcă-te pe spinarea mea!

SFINXUL

Picioarele mele, de când stau nemișcate, nu se mai pot ridica. Licienii, ca o pecingine, au crescut pe botul meu. De mult ce gândesc, nu mai am nimic de spus.

CHIMERA

Minți, sfinx fățarnic! Dece mă chemi și te lepezi mereu de mine?

SFINXUL

Tu, toamnă nesupusă, treci ca vârtejul!

CHIMERA

E vina mea? Cum? Lasă-mă!

Latră.

SFINXUL

Te săcăi, îmi scapil

Grohăe.

CHIMERA

Să încercăm! — Mă strivești!

SFINXUL

Nul nu se poate!

Și infundându-se mereu, dispăre în nisip, — în timp ce Chimera, care se târăște cu limba scoasă, se depărtează făcând rotocoale.

Răsufllarea gurii ei a lăsat o ceață.

În această negură, Antoniu zărește înfășurări de nori, unduieri nehotărîte.

În sfârșit, deosebește un fel de aparențe de corpuri omenеști;

Și mai întâi vine.

CEATA DE ASTOMI

asemeni unor bășici de aer în soare.

Nu suflă prea tare! Picăturile de ploae ne rănesc, sunetele false ne jupoaie, întunericul ne orbește. Făuriți din adieri și parfumuri, curgem, plutim — ceva mai mult ca visul, nu însă ființe de tot...

NISNASII

nu au decât un ochiu, un obraz, o mână și un picior, o jumătate de trup o jumătate de inimă. Și spun, foarte tare:

Trăim foarte la largul nostru în jumătăți de case, cu jumătățile de femei și jumătățile noastre de copii.

BLEMII

cu totul lipsiți de cap:

Umerii noștri sunt mai largi,—și nu există bou, rinocer sau elefant care să poată purta ceea ce ducem noi.

Un fel de trăsături, ca o figură vagă reliefată pe piepturile noastre, și atâta tot! Gândim mistuiri, subtilizăm secrețiuni. Dumnezeu, pentru noi, plutește liniștit în sucuri gastrice.

Noi nu ne abatem din drum, ci trecem drept prin mocirle, mergem dealungul prăpăstiilor; — și suntem cei mai muncitori oameni, cei mai fericiți, cei mai virtuoși.

PIGMEII

Mici oameni de treabă, colcăim pe pământ ca vermina pe o cocoșe de cămilă.

Oamenii ne ard, ne înecă, ne strivesc; și mereu ne ivim din nou, mai vioi și mai numeroși; — firoși prin cantitate.

SCIAPOZII

Prinși de pământ prin părul nostru, lung ca lianele, vegetăm la adăpostul picioarelor noastre, largi ca umbrelele; și lumina ne vine prin grosimea călcânelor. Nu ne urnim și nu lucrăm! — a ține capul cât mai jos cu puțință, e taina fericirii!

Coapsele lor ce seamănă cu trunchiuri de arbori, se înmulțesc.

Și o pădure se ivește. Maimuțe mari aleargă în patru labe; sunt oameni cu cap de cărne.

CYNOCEPHALII

Sărim din cracă în cracă ca să sugem ouăle, și jumulim păsărelele; apoi ne punem cuiburile lor pe cap, în chip de tichie.

Zmulgem totdeauna ugerul vacilor; și scoatem ochii răsului, ne bălegăm din vârful copacilor, ne arătăm josnicia pe față.

Sfășiiind florile, strivind fructele, turburând izvoarele, pângărind femeile, suntem stăpâni,—prin puterea brațelor noastre și cruzimea inimii.

Curaj, tovarăși! Clântăniți din fălci!

Sânge și lapte curge din buzele lor. Ploaia cade suvoaie pe spinările lor păroase.

Antoniou respiră răcoarea frunzelor verzi.

Ele se mișcă, crăcile se ciocnesc; și deodată se ivește un mare cerb negru, cu cap de taur, care poartă între urechi un stufiș de coarne albe.

SADHUZAGUL

Cele șaptezeci și patru de rămurele ale coarnelor mele sunt găunoase ca flautele.

Când mă întorc spre vântul de miazăzi, din ele es sunete cari atrag spre mine fiarele încântate. Șerpii mi se încolăcesc pe picioare, viespele mi se lipest în nări, și papagalii, porumbițele și ibișii cad printre coarnele mele. — Ascultă!

Își înclină coarnele, din cari ese un cântec nespus de dulce.

Antoniou își apasă pieptul cu amândouă mâinile. I se pare că melodia aceasta îi fură sufletul.

SADHUZAGUL

Dar când mă întorc spre vântul de miazănoapte, crângul meu de coarne mai stufoasă ca o armată de lănci, scoate un urlet; pădurile tresar, fluviile se trag la deal spre isvor, pojghița fructelor crapă, și ierburile se ridică drepte cum se face măciucă părul pe capul fricosului. — Ascultă!

Iși înclină coarnele, din care es țipete asurzitoare;
Antoniou se simte sfâșiat.

Și groaza lui crește văzând

MARTICHORASUL

urias leu roșu, cu chip de om, cu trei rânduri de
cinți.

Lucirea blăniî mele arămii se amestecă cu stră-
lucirea nisipurilor întinse. Suflu pe nări groaza
singurătăților. Scurp ciumă. Mănânc armatele, când
cutează să vie în deșert.

Unghiile mele sunt sucite ca burghiul, dinți
mei au colți ca ferestrăul; și coada mea, ce se în-
vârtește ca o praștie, e zbârlită cu săgeți pe cari
le arunc la dreapta, la stânga, înainte și înapoi.
Uitel Na!

Martichorasul asvârle spinii din coadă, cari se
împrăștie în toate părțile ca săgețile. Plouă cu stropi
de sânge, cari fac frunzișul să freamăte.

CATOBLEPASUL

bivol negru, cu capul de porc târându-se pe pământ,
fiind legat de umeri printr'un gât subțire, lung și
moale ca un maș golit.

Zace tăvălit în noroi; și picioarele lui dispar sub
enorma coamă cu peri tari, care-i acoperă fața.

Greoiu, trist, sălbatec, stau astfel încât să simt
fără întrerupere sub pântec căldura noroiului. Capul
mi-e așa de greu încât îmi este cu neputință să-l
duc. Il rostogolesc în jurul meu, încet; și cu fălcile
deschise, zmulg cu limba ierburile otrăvite, stro-
pite de răsuflarea mea. Intr'o zi, mi-am mâncat
labele fără să-mi dau seama.

Nimeni, Antoniou, nu mi-a văzut ochii, sau cei
ce mi i-au văzut, au murit. Dacă mi-ași ridica

pleoapele, — pleoapele umflate și roșii, — ai muri pe loc.

ANTONIU

Oh! acestal... a.. a.. Dacă mi-ar veni poștă?. Stupiditatea lui mă atrage. Nul nul nu vreau!

Păi este în jos, necîntit.

Dar ierburile se aprind și din zvârcolirile vâpailor se ridică.

BASILICUL

mare șarpe violet cu trei creste, cu doi dinți, unul în sus, altul în jos.

Bagă de seamă, ai să-mi cazi în bot! Beau foc. Focul, sunt eu; — și-l sorb de pretutîndeni: din nori, din pietre, din pomii uscați, din părul animalelor, de pe întinsul mlaștinilor. Căldura mea înviază vulcanii, dau strălucire pietrelor scumpe și culoare metalelor.

GRIFONUL

leu cu cioc de vultur cu aripi albe, labele roșii, iar gâtul albastru.

Sunt domnul splendorilor din adâncuri. Cunoșc taina mormintelor în cari dorm vechii regi.

Un lanț, care ese din zid, le ține capul drept. Lângă ei, în bazine de porfir, femeile pe cari le-au iubit plutesc pe lichide negre. Comorile lor sunt rânduite în săli, — în romburi, grămezi, piramide; și mai jos, dedesubtul mormintelor, după lungi ocoluri, în mijlocul întunecimilor înăbușitoare, curg fluvii de aur cu păduri de diamant, livezi de rubine, lacuri de argint viu.

Răzimat de poarta subteranei, cu laba ridicată, pândesc cu ochii mei înflăcărați pe cei ce ar vrea să vină. Câmpia vastă, până în fundul zării e stea-pă și albită de oasele călătorilor. Pentru tine porțile de

bronz se vor deschide, și vei mirosi aburul minelor, vei coborâ în hrube.. Iutel iutel

Sapă fărăna cu ghiarele, cântând ca un cocoș. Mii de glasuri răspund. Pădurea tremură.

Și tot felul de bestii spăimântătoare se arată, ca: Tragelaphus, jumătate cerb și jumătate bou; Myrmecoleul, leu spre cap, furnică la trup, ale cărui organe de zămislire sunt în răspăr; șarpele Aksar, de șasezeci de coși, care a speriat pe Moise; marea nevăstuică Pastinaca, ce usucă arborii prin mirosul ei; Presteros, care te tâmpește prin atingerea lui; Miragul, iepure cu coarne, locuind în insulele mării. Leopardul Phalmant îl crapă pânțele de mult ce urlă; Senadul, urs cu trei capete, își sfășle ouii cu limba; câinele Cepuș risipește pe stânci laptele albastru din sânii lui. Țânțarii încep să bâzăe, broaște răioase sar, șerpii șucră. Fulgere sclipeșc. Grindina cade.

Vin vijelii, pline de anatomii minunate. Sunt capete de crocodili pe picioare de căprioară, bufnițe cu coadă de șarpe, purcei cu boturi de tigrii, capre cu spinării de măgar, broaște păroase ca urșii, cameleoni mari cât hipopotamii; viței cu două capete, dintre cari unul plânge, altul mugeste; câte patru plozi lipiți prin burice și jucând ca o sfârlează, pânțele înaripate cari se rotesc ca muștele.

Plouă din cer, es din pământ, curg din stânci. Pretutîndeni ochii învăpăiați, boturi răgitoare; piepturile se umflă, ghiarele se lungesc, dinții scrâșnesc, cărnurile clăpănesc. Unii nasc, alții se împreună sau dintr'o singură mușcătură se înghit.

Înăbușite sub propriul lor număr, înmulțindu-se prin alingeri, se urcă unii peste alții; — și toți se mișcă în jurul lui Antoniu cu o legănare regulată, de parcă pământul ar fi puntea unei corăbii.

El simte pe pulpe dăra melcilor, pe mâini frigul viperilor; și paianjeni țesându-și pânza, îl prind în mrejele lor.

Dar cercul monștrilor se deschide, cerul deodată devine albastru, și

LICORNA

a sosit:

În goană! în goană!

Am copite de fildeș, dinți de oțel, capul de culoarea purpurei, trupul ca zăpada, și cornul din fruntea mea poartă dungile curcubeului.

Călătoresc din Chaldea în pustiul tătäresc, pe țărmul Gangelui și în Mesopotamia. Intrec struții. Alerg așa de repede, încât tărăsc vântul după mine. Mă frec cu spinarea de palmieri. Mă rostogolesc printre bambuși. Dintr'un salt, sar râurile. Porumbei zboară deasupra mea. O singură fecioară poate să mă înfrâneze.

În goană! în goană!

Antoniu o privește fugind.

Și cu ochii rămași ridicați, privește toate păsările cari se hrănesc cu vânt: Guithul, Ahuti, Alphalim, Iuknethul munților din Caff, Homaii Arabilor cari sunt sufletele oamenilor uciși. Aude papagalii spunând cuvinte omenești, apoi marile palmipede pelasgiane cari scâncesc cum fac copiii sau rânjeșc ca femeile bătrâne.

Un aer sărat îl atinge nările. O plajă se află acum în fața lui.

Departe, țâșniri de apă se înalță, aruncate de balene; și din fundul zării.

DOBITOACELE MĂRII

rotunde ca burdufurile, turtite ca lamele dințate ca ferestraul, vin târându-se pe nisip.

Vei veni cu noi, în imensitățile noastre unde
timeni încă nu a coborât!

Noroade diferite locuiesc țările Oceanului. Unele
sunt în ținutul furtunilor: altele înoată în străveziul
undelor reci, pasc ca boii pe câmpurile de corali, și
sorb prin trompa lor refluxul talazelor, sau duc
pe umeri greutatea izvoarelor mării.

Fosforescențe sclipesc pe mustățile focelor, pe sol-
zii peștilor. Aricii de mare se învârtesc ca roțile,
cornul lui Ammon se desfășură ca un otgon, scoicile
scârțâie din balamale, polpii despletesc tentacule, me-
duzele freamătă asemenea unor globuri de cristal, bu-
ruii plutesc, actiniile scuiță cu apă; mușchi, ierburi
de mare au crescut.

Și tot felul de plante se întind ca ramurile, se
sucesc ca burghiul, se lungesc cu vârfuri, se rotun-
jesc ca evantalele. Dovlecii par săni, lianele se în-
colăcesc ca șerpii.

Dedalmii Babilonului, cari sunt arbori, au în loc
de fructe capete omenești; Mandragorele cântă, ră-
dăcina Baaras aleargă prin iarbă.

Vegetalele nu se mai deosebesc acum de animale.
Palipierii, ce par smochini, au brațe pe ramuri. An-
toniu crede că vede o omidă între două franze; e
un fluture care-și ia zborul.

E gata să calce pe o piatră; o lăcustă cenușie sare.
Insecte asemeni petalelor de trandafir împodobesc un
copăcel; frământuri de efemere fac pe pământ un strat
ca de zăpadă.

Și apoi plantele se asemuiesc cu pietrele.

Pietrele seamănă cu creerii, stalactitele cu săni,
florile de fer par țesături împodobite cu chipuri.

În fărâme de ghiață, deosebește înfloriri, urme
de mărăci și de scoici — încât nu mai știe dacă

sunt urmele acestor lucruri, sau chiar lucrurile în-
săși Diamante strălucesc ca ochii, mineralele pal-
pită

Și nu-i mai este frică!

Se întinde pe pământ, și sprijinit în coate, o-
prindu-și rasuflarea, privește.

Insecte ce nu mai au stomac continuă să mănânce;
ferige vestejite încep să reînflorească; mădulare ce
lipseau cresc la loc.

Însfârșit, zărește globule mici cât gămălia unui
ac, împodobite cu cili de jur împrejur. O vibrație
le mișcă.

ANTONIU

delirând:

O fericire! fericire! am văzut zămislindu-se viața,
am văzut mișcarea începând. Sângele-mi bate atât
de puternic în vine, încât le va sparga. Imi vine să
zbor, să înot, să latru, să mugesc să urlu. Ași
vrea să am aripi, o carapace, o coajă, să suflu
fum, să am o trompă, să-mi zvârcolesc trupul,
să mă răspândesc peste tot, să fiu în tot, să mă
înălț cu mirezmele, să cresc ca ierburile, să curg ca
apa, să vibrez ca sunetul, să strălucesc ca lumina,
să mă strâng în toate formele, să pătrund fiecare
atom, să cobor până în adâncul materiei, să fiu
material!

Ziua însfârșit se ivește; și ca perdelele unui fa-
bernacul, norii de aur înfășurându-se în vaste roto-
coale, destoperă cerul.

În mijlocul cerului, chiar în discul soarelui, stră-
lucește chipul lui Iisus Christos.

Antoniou face semnul crucii și iară începe ruga.

S F Â R Ș I T

